

T.C

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**NASRETTİN HOCA FIKRALARI'NIN SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Birsel TEKİN

Niğde

Kasım, 2023

T.C
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

NASRETTİN HOCA FIKRALARI'NIN SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birsel TEKİN

Danışman: Doç. Dr. Melek KÖRÜKCÜ

Üye : Prof. Dr. Halil TOKCAN

Üye : Doç. Dr. Salih USLU

Niğde

Kasım, 2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Nasrettin Hoca Fıkraları’ nın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.11.2023

Birsel TEKİN

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında büyük emeği geçen, her türlü desteğini esirgemeyen, zamanını ayırıp değerli bilgi ve önerileriyle bana yol gösteren, değerli danışman hocam Doç. Dr. Melek KÖRÜKCÜ' ye saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Başlamış olduğum eğitim süreci boyunca büyük emek veren, bugünlere gelmemi sağlayan, desteğini her zaman hissettiğim, bana güç veren ve karşılaştığım tüm zorluklar karşısında pes etmemeyi bana öğreten anneme, kız kardeşime ve hayatım boyunca hep örnek aldığım ve alacağım babam Yaşar Tekin'e teşekkür ederim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**NASRETTİN HOCA FIKRALARI'NIN SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

TEKİN, Birsal
Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Melek KÖRÜKCÜ
Kasım 2023, x + 106 Sayfa

Gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler kapsamında Nasrettin Hoca fıkralarının incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı Öztürk (2020) tarafından kaleme alınan “Nasrettin Hoca Hikayeleri” isimli kitaptır. Kitap 128 sayfa olup 126 fıkra bulunmaktadır. Bu fıkralardan 80 tanesi incelenmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonunda vatanseverlik değerinin fıkralarda yer almadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada en fazla dürüstlük değerinin yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca özdenetim, sorumluluk, adalet ve saygı değerinin de fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan bulgular doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Nasrettin Hoca, Fıkra.

ABSTRACT
MASTER THESIS

**EXAMINATION OF NASREDDİN HODJA’S JOKES IN TERMS OF
THE VALUES CONTAINED IN THE SOCIAL STUDİES COURSE
CURRICULUM**

TEKİN, Bırsel

Department of Turkish and Social Studies Education

Supervisor: Associate Professor Melek KORUKCU

November 2023, x +106 pages.

The aim of this study is to examine Nasreddin Hodja jokes within the scope of the root values in the Social Studies Curriculum. Document review method, one of the qualitative research methods, was used in the research. The book titled "Nasreddin Hodja Stories" written by Öztürk (2020) is used as the data collection tool in the research. The book is 128 pages and contains 126 jokes. 80 of these jokes were examined. Research data were analyzed using the document review method, one of the qualitative research methods. At the end of the research, it was found that the value of patriotism was not included in the jokes. In the research, it was determined that the value of honesty was the most prevalent. It was also determined that the values of self-control, responsibility, justice and respect were high. Suggestions were presented in line with the findings obtained within the scope of the research.

Keywords: Social Studies, Social Studies Curriculum, Nasreddin Hodja, Anecdote.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER TABLOSU	x
BÖLÜM I. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Problem Durumu	2
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Varsayımlar	5
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II.	7
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Edebi Ürünler	7
2.2. Fıkra Nedir?	9
2.2.1. Fıkralarda Konu ve Şahıs	10
2.2.2. Fıkraların Yapı Özellikleri	11
2.2.3. Fıkralarda Zaman ve Mekan	12
2.3. Nasrettin Hoca	12
2.3.1. Nasrettin Hoca Fıkralarında Karşımıza Çıkan Tipler	15
2.4. Değer Kavramı	16
2.4.1. Değerlerin Temelleri	17
2.4.2. Değerlerin Sınıflandırılması	20
2.4.3. Değerler Eğitimi	23
2.4.4. Değer Öğretim Yaklaşımları	25
2.4.5. Kök Değerler	27
2.4.6. Değer Eğitiminde Rol Model Olarak Öğretmen	29
2.4.7. Değer Eğitiminde Okulun Rolü	30
III. BÖLÜM	32
YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Deseni	32
3.2. Evren ve Örneklem	32

3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.4. Verilerin Analizi	33
BÖLÜM IV	34
BULGULAR VE YORUM	34
VI. SONUÇ ve ÖNERİLER	97
5.1. Sonuç	97
5.2. Öneriler	99
KAYNAKÇA	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çaylak Olmak Fıkrasındaki Değerler	34
Tablo 2: Çiftçilik ve Hoca Fıkrasındaki Değerler	35
Tablo 3: Doğuran Kazan Fıkrasındaki Değerler	35
Tablo 4: Eşeğin Sözü Fıkrasındaki Değerler	36
Tablo 5: Dünyanın Ortası Fıkrasındaki Değerler	37
Tablo 6: Peşin Para Fıkrasındaki Değerler	37
Tablo 7: Nedeni Fıkrasındaki Değerler	38
Tablo 8: Pamuk ve Keten Fıkrasındaki Değerler	39
Tablo 9: Hekimlik Fıkrasındaki Değerler	40
Tablo 10: Uykulu Şiir Fıkrasındaki Değerler	40
Tablo 11: Suçu Ne? Fıkrasındaki Değerler	41
Tablo 12: Yular Fıkrasındaki Değerler	42
Tablo 13: Hiç Değişmemiş Fıkrasındaki Değerler	42
Tablo 14: Ödlek Fıkrasındaki Değerler	43
Tablo 15: İki Ayaklı Fıkrasındaki Değerler	44
Tablo 16: Minare Fıkrasındaki Değerler	44
Tablo 17: Evde Unutmasın Fıkrasındaki Değerler	45
Tablo 18: Hayalin Kokusu Fıkrasındaki Değerler	46
Tablo 19: Hırsızın Hiç mi Suçu Yok? Fıkrasındaki Değerler	47
Tablo 20: İpe Un Sermek Fıkrasındaki Değerler	47
Tablo 21: Daha Aydınlık Fıkrasındaki Değerler	48
Tablo 22: Kabak Fıkrasındaki Değerler	49
Tablo 23: Konmasını Öğrenememiş Fıkrasındaki Değerler	50
Tablo 24: İpliğin Ucu Fıkrasındaki Değerler	50
Tablo 25: Kolay Yerde Fıkrasındaki Değerler	51
Tablo 26: Doluncaya Kadar Fıkrasındaki Değerler	52
Tablo 27: Yüz Yüz Yıl Fıkrasındaki Değerler	52
Tablo 28: Hasta Ziyareti Fıkrasındaki Değerler	53
Tablo 29: Bahar Havası Fıkrasındaki Değerler	54
Tablo 30: Kaya Parçası Fıkrasındaki Değerler	54
Tablo 31: Hoca'nın Kadılığı Fıkrasındaki Değerler	55

Tablo 32: Ciğeri Kim Yedi Fıkrasındaki Değerler	56
Tablo 33: Yemen Kahvesi Fıkrasındaki Değerler.....	57
Tablo 34: Akrabam Değil Fıkrasındaki Değerler	58
Tablo 35: Ben Uyuyorum Fıkrasındaki Değerler	59
Tablo 36: Benim Yerime Seni Götürür Fıkrasındaki Değerler.....	59
Tablo 37: Ateş Düştüğü Zaman Fıkrasındaki Değerler	60
Tablo 38: Allah'ın Rahmeti Fıkrasındaki Değerler	61
Tablo 39: Söyle Bari Fıkrasındaki Değerler	61
Tablo 40: Kediye Yıkarken Fıkrasındaki Değerler	62
Tablo 41: Fakirin Malı Fıkrasındaki Değerler	63
Tablo 42: Bizimki de Düşünür Fıkrasındaki Değerler	63
Tablo 43: Seninle de Konuşulmuyor ki Fıkrasındaki Değerler	64
Tablo 44: Selam Söyle Fıkrasındaki Değerler	65
Tablo 45: Allah'ım Sen Bilirsin Fıkrasındaki Değerler.....	66
Tablo 46: Ya Tutarsa? Fıkrasındaki Değerler.....	67
Tablo 47: Buyurun Cenaze Namazına Fıkrasındaki Değerler	68
Tablo 48: Gidiyor Fıkrasındaki Değerler.....	69
Tablo 49: Suç Bende Fıkrasındaki Değerler	69
Tablo 50: Fırsat Bulamadım Ki Fıkrasındaki Değerler.....	70
Tablo 51: Yazıklar Olsun Fıkrasındaki Değerler.....	71
Tablo 52: Ördek Çorbası Fıkrasındaki Değerler.....	72
Tablo 53: Erkek Olan Fıkrasındaki Değerler	72
Tablo 54: Ben Zaten İnecektim Fıkrasındaki Değerler.....	73
Tablo 55: Sivrihisar'ın Yolu Fıkrasındaki Değerler	74
Tablo 56: Denge Fıkrasındaki Değerler.....	74
Tablo 57: Kadı ile Hoca Fıkrasındaki Değerler	75
Tablo 58: Hamam Parası Fıkrasındaki Değerler.....	76
Tablo 59: Kavgalıymış Fıkrasındaki Değerler.....	77
Tablo 60: Yas Tutuyorlar Fıkrasındaki Değerler.....	78
Tablo 61: Oturup Yesene Fıkrasındaki Değerler	78
Tablo 62: Testi Fıkrasındaki Değerler	79
Tablo 63: Elin Eşği Fıkrasındaki Değerler.....	80
Tablo 64: İçinde Bulunmayın da Fıkrasındaki Değerler.....	80
Tablo 65: Sen Hiç Sopa Yemedin Fıkrasındaki Değerler.....	81

Tablo 66: Hıdrellez Fıkrasındaki Değerler	82
Tablo 67: Alışverişte Görsün Fıkrasındaki Değerler	83
Tablo 68: Cimri Fıkrasındaki Değerler	83
Tablo 69: Sözüm Sana Değildi Fıkrasındaki Değerler	84
Tablo 70: İki Arşın Fıkrasındaki Değerler	85
Tablo 71: Sen de Haklısın Fıkrasındaki Değerler	85
Tablo 72: Parayı Veren Fıkrasındaki Değerler	86
Tablo 73: Gönlüm Razi Olmadı Fıkrasındaki Değerler	87
Tablo 74: Sana Ne? Fıkrasındaki Değerler	88
Tablo 75: Kusura Bakma Fıkrasındaki Değerler	89
Tablo 76: Gençliğini de Bilirim Fıkrasındaki Değerler	89
Tablo 77: Kuyruksuz Sıpa Fıkrasındaki Değerler	90
Tablo 78: Kırk Yıllık Sirke Fıkrasındaki Değerler	91
Tablo 79: Ye Kürküm Ye Fıkrasındaki Değerler	92
Tablo 80: Bayram Fıkrasındaki Değerler	93
Tablo 81: Bulgular	93

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1: Schwartz değerler tablosu.....	22

BÖLÜM I. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Edebiyat ve eğitim birbiri ile ilişkili ve bağlantılı iki bilim alanıdır. Edebiyat ile bireylerin hayal dünyası gelişir ve okuma isteği artar. Bu istek sayesinde kendini daha iyi tanıyan birey dış dünyayı da yakından tanıma fırsatı bulur. Farklılıkların farkına varan bireyin duyarlılığı artar, empati duygusu, düşünme becerisi, kelime hazinesi gelişir. Estetik bakış açısı kazanan bireyde hoşgörü ve saygı değerinin artması ile kişiliğinin olumlu yönde gelişmesi noktasında değişim yaşanır (Nas, 2004). Eğitimde değişimin amaçlandığı en temel özne bireydir. Eğitim sistemleri ise var oldukları toplumların bir yansımasıdır. Eğitimde başarının ölçütü; ders notları, sınav ve test sonuçları, diploma sonrası edinilen mesleğin maaşı olamaz. Nitekim eğitimimizin temel amacı; çağın dinamikleri ile donanmış olan bireyin sahip olduğu niteliklerini milletine ve dünyanın iyiliğine dokunacak şekilde kullanmasıdır. Bilimi ve araştırmayı seven, ahlaklı, duyarlı, değerlerine sahip vatandaşlar yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amacın sağlanması için birey yereli iyi tanımalı, ait olduğu toprağın hamuru ile işlenerek evrensele doğru yönlendirilmelidir. Hayatı boyunca bu değerlere önem veren ve şiirlerinde bu durumu dile getiren Aşık Veysel'in de dediği gibi;

“İstemem dünyanın saltanatını,

Süslü giyimini Arap atını,

Bilirsem Türklüğün var kıymetini,

Vatanım milletim bana kafidir.” (Selvi, 2021; Eğitim Vizyonu, 2023).

Edebi eserlerin Türk toplumunun düşünce yapısında ve kültürel sisteminin gelişiminde önemli bir payı vardır. Edebi eserler yoluyla toplumun maddi ve manevi unsurları hem gelecek nesillere aktarılır hem de diğer toplumlara örnek teşkil eder. Bu kapsamda Türk düşünce tarihinde ün yapmış bilginler ve onların topluma armağan ettiği eserlerin yeri oldukça önemlidir. Bu bilginlerden biri de nüktedan olarak tabir edilen, kültürümüzün önemli mizah temsilcilerinden Nasreddin Hoca'dır. Nasreddin Hoca fıkraları ile sadece Türk toplumunda değil tüm dünyada tanınan ve sevilen bir isimdir. Nasreddin Hoca Türk dünyasının yanı sıra İran, Bangladeş, Pakistan, Almanya, Rusya, Fransa, ABD ve Balkan ülkelerinde tanınan ve bazı küçük değişikliklerle aynı isimle anılan halk kahramanıdır (Sakaoğlu ve Alptekin, 2014).

Nasrettin Hoca eşıği, kıyafetleri, kavuğu, komşuları ve ailesi ile Türk milletinin yüzyıllardır sahip olduğu değerlerini, mizahını ve dünya görüşünü temsil eden bir karakterdir. Türk milletinin sahip olduğu mizah dehasının örneğidir. Hoca, hayatı ve dünyayı anlayan, bu anlayışını çeşitli nükteler ve mizah ile insanlara sunan, eleştirilerinde hem insanları güldüren hem de mantığa yer vererek doğruyu gösteren uzlaşmacı bir tarihi şahsiyettir. Nasrettin Hoca fıkraları güldürücü olduğu kadar düşündürücüdür. Fıkralarında üstü kapalı olarak, fark ettirmeden insanları olgunlaştıran bir yön vardır. Umutsuzluk yerine ümidi, öfke yerine sevgiyi, şüphe yerine güveni ve kin yerine aklıselim olmayı ön plana çıkarır (Çınar, 2009).

Nasrettin Hoca fıkralarında geçmişin kültürel yapısını usta bir anlatıcılıkla günümüze kadar ulaştırır. Hoca'nın fıkraları toplumda yer edinen değerlere vurgu yapan edebi eserlerdendir (Özçelik, 2015). Değerlerin kaynağı ise toplumdur. Dünyada yaşanan hızlı değişim olgusu karşısında değerlerden uzaklaşma söz konusu olabilir. Sosyal Bilgiler dersi bireyin ait olduğu toplumu tanıması, içselleştirmesi ve uyum içerisinde yaşaması için bilgiler barındıran bir derstir. Nasrettin Hoca fıkralarının içeriğinde bulunan değerlerin Sosyal Bilgiler eğitiminde bulunan değerlerle ilişkilendirilmesi öğrencilerin farkındalıklarını artırmak açısından önemlidir. Zira Sosyal Bilgiler dersi kapsamında Nasrettin Hoca'nın fıkralarının değerler eğitimi ile ilişkilendirilmesi eğitimi eğlenceli hale getirirken eğitimde kalıcılığın artmasını sağlayacaktır.

1.2. Problem Durumu

Bireyin düşünen bir canlı olması onu biyolojik açıdan doğadaki diğer canlılardan ayıran özelliğidir. Düşünce ve akıl sahibi olan bireyin akademik açıdan başarılı olması sosyal yaşamında başarıya ulaşması açısından bir öncül değildir. Zira bireyleri bilişsel açıdan eğitip etik eğitiminden mahrum bırakmak toplum için tehlike oluşturan bir durumdur (Kenan, 2009). Tüm toplumların eğitim sistemlerindeki temel amaç gelecek nesillerin iyi, zeki ve ahlaklı olarak yetiştirilmesidir. Yeni neslin bilgili ve değerler sistemine sahip olarak yetişmesi hedeflenmektedir (Lickona, 1993).

Değer, toplumda bir davranışa, varlığa veya nesneye bireyler veya toplumun tamamı tarafından verilen üstünlüktür (Aydın, 2012). Bu üstünlük; eylemleri ve amaçları değerlendirmede standart sağlayan, grup üyeleri arasında duygusal bağ oluşturan soyut prensiplerdir (Çakıroğlu, 2013: 11). Değerler kalıtsal bir yapı göstermezler. Sonradan aile, yakın çevre, okul ve eğitimle öğrenilirler.

Ancak değer öğrenimi yalnızca belli bir yaş aralığında kalmayıp bireyin yaşamı boyunca edineceği bir süreçtir. Toplumların değer yargılarının temelinde ödüller ve cezalar vardır. Hangi davranışın toplum tarafından hoş görüleceği hangisininse ayıplanacağı toplum tarafından belirlenen değer yargıları ile olur. Bu bakımdan toplumun değer sistemlerinin kazandırılmasında Sosyal Bilgiler dersinin yeri oldukça fazladır. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler tarafından yalnızca Tarih ve Coğrafya derslerinin içeriğinin bulunduğu bir ders olarak algılanmaktadır. Ancak Sosyal Bilgiler, içerisinde vatandaşlık, arkeoloji, ekonomi, siyaset bilimi gibi diğer bilim alanlarını da kapsayan bir derstir. Bu dersin kapsamının belirlenmesinde ise en temel öge değerlerdir (Yaman, 2012).

Eğitimin en önemli parçalarından biri olan değerler, değerler eğitimi ile okul öncesi dönemden itibaren öğrencilere kazandırılmaya başlanır. Bireyler ilk olarak ailelerinde temel değerleri, bilgileri ve becerileri kazanmaya başlar. Daha sonra ise çeşitli eğitim kademelerinde değer ve beceri aktarımı devam eder. Değer kazanımı yalnızca belli bir yaşta değil bireyin yaşamının tüm aşamalarında devam eden bir süreçtir. Değer ve becerilerin öğrencilere aktarımında birçok yöntem bulunmaktadır bunlardan biride edebi eserler yoluyla aktarımdır. Edebi eserler yoluyla öğrencilere değer aktarımının daha soyut yollarla kazandırıldığı yapılan çalışmalarda görölmektedir. Değerlerin soyut yollar ile aktarımından ziyade daha kalıcı bir kazanım sağlamak için bu tez çalışması ile değerlerin somut yollardan biri olan edebi eserler yoluyla aktarımına vurgu yapılmıştır. Bu sayede öğrencilerin aktif katılımları, eğlenerek öğrenmeleri ve toplum tarafından da kabul görülen bazı değerleri içselleştirmesi için bir seçenek sunulmuştur. Zira eğitim sorumluluk alabilen ve değerlerine bağlı olan bireyleri yetiştirmeyi hedefler. İlköğretim programları incelendiğinde değerlerin en kapsamlı olarak Sosyal Bilgiler dersinde yer aldığı görölmektedir. Sosyal Bilgiler dersi etkin, sorumluluklarını bilen iyi bir vatandaş yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde bu amaçla değer öğretimine ayrıca önem verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında bulunan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverliktir (MEB, 2018). Edebi eserler, içerisinde topluma özgü birçok değer yargılarını barındırmaktadır. Edebi eserler yoluyla değer aktarımı öğrencilere değerlerin kazandırılmasında somut veriler sağlamaktadır.

Toplumumuzda ün yapmış birçok yazarın eserleri geçmiş değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında bir köprü vazifesi görür. Bu değerler geçmişten günümüze

gelerek toplumumuzun temel düşünce yapısını gün yüzüne çıkartırlar (Beldağ ve Aktaş, 2016). Toplumumuzun değer yargılarının aktarılmasında en önemli eserlerden biri de Nasrettin Hoca fıkralarıdır. Nasrettin Hoca fıkralarında mizahı ön plana çıkararak değerleri üstü kapalı bir şekilde bizlere sunar. Hocanın fıkralarında verilen öğütler toplumsal ilişkileri düzenleme noktasında ders niteliği taşır. Hazır cevaplılığın baskın olduğu fıkralar insanları güldürürken düşündürmekte, temel değerleri aktarmakta ve öğreticilik barındırmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Nasrettin Hoca Fıkraları'nı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelemektir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki alt probleme yanıt aranmıştır.

- Öztürk (2020) tarafından yazılan Nasrettin Hoca Fıkraları isimli eserde geçen fıkralarda kök değerlerin bulunma düzeyi nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Toplum içerisinde yer alan tüm kurumların ürettiği, sahip olduğu ve aktardığı değerleri mevcuttur. Davranışların, durumların ve hareketlerin toplumda iyi-kötü, güzel-çirkin, normal-anormal v.b. gibi yargısal kavramlarla belirlenmesi toplumsal değerlerle oluşturulmaktadır. Burada amaç ideal olan düşünme ve bu düşünce şekli ile paralel davranışta bulunma eylemidir. Bu durum sosyal kontrol mekanizmalarının işlemesini sağlar.

Toplumun temelini oluşturan en küçük öge olan aile eğitimde en büyük görev üstlenicidir. Çünkü değerlerin benimsenmesi, uygulanması, yaygınlaşması ve geleceğe aktarılmasında etkindir (Özensel, 2003: 219).

Değerlerin bireyin neden var olduğunu, neden önemli olduğunu, niçin uyulması gerektiğini aile ve eğitim öncelikli olarak öğretir. Zira eğitim örgütlerinde adil, temiz, yaratıcı, düzenli, saygılı, girişimci, hoşgörülü olmak, vatanımızı sevmek, sağlıklı yaşamak gibi pek çok değer uygulamalı olarak öğretilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin de ana amacı iyi ve ideal yani istendik vatandaş yetiştirerek topluma kazandırmaktır. Sosyal Bilgiler dersi, beşeri ve sosyal bilimler arasında bulunan bilimlerinin birçoğunun bir araya getirilmesi ile oluşturulan öğretim programına sahip bir derstir (Akbaş, 2008).

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda bulunan kök değerlerin Nasrettin Hoca fıkralarında yer alma durumu incelenecektir. Çünkü sosyal bilgiler dersi değerlerin öğrencilere aktarılmasında ve öğretilmesinde mihver ders konumundadır. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilen değerlerin öğrencilere kazandırılmasında en büyük etkiye sahip alanlardan biride bu değerlerin edebi eserler yoluyla kazandırılmaya çalışılmasıdır. Zira Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarının başında vatanını, ülkesini, bayrağını ve milletini seven, dürüst olan, her konuda güvenilen, çalışkanlığı ile örnek gösterilen, hak ve sorumluluklarının bilincinde hareket eden vatandaşların yetiştirilmesi gelmektedir. İşte bu amaçların gerçekleşmesinde değerlerin öğretilmesi etkin rol oynamaktadır.

Geçmişten günümüze gelen değerleri aktarmanın birden fazla yöntemi vardır ancak bu değerleri öğrencilere doğrudan söylemek veya sözlü olarak aktarmaktan ziyade bu değerleri daha iyi içselleştirebilmeleri için edebi eserlerden faydalanılmaktadır. Edebi eserler yoluyla değer ve beceri aktarımı öğrencilerin daha aktif rol alarak, bu değerleri kendileri keşfederek öğrenmelerine olanak sağlayacaktır. Bu yolla değer ve becerileri öğrenen içselleştiren çocuklarda kalıcı öğrenmeler meydana gelecektir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014).

1.5.Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- Öztürk (2020) tarafından kaleme alınan Nasrettin Hoca Fıkraları isimli kitap ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Bu çalışmada;

- Araştırmada kullanılan “Nasrettin Hoca Fıkraları” isimli kitabın Sosyal Bilgiler dersine uygun olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan yöntemin bu araştırmanın içerik ve amacına uygun olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmada görüşleri alınan uzman kişilerin edebi eserlerle ilgili yeterli donanımına sahip olduğu varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Değer: Bir milletin, bir toplumun bünyesinde bulunan, geçmişten beri getirilen ve yaşatılan, geleceğe aktarılması amaçlanan, kıymeti ve karşılığı olan, toplumda kabul gören manevi ve maddi unsurların toplamıdır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023).

Fıkra: Özlü bir anlatım ve içeriğe sahip olan, dinleyicileri güldürürken düşündüren, ince anlamlı olduğu kadar zarif olan kısa hikayedir (TDK, 2023).

BÖLÜM II.

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Edebi Ürünler

Değerler, öğretim programlarının temel görüngesini oluşturan ilkelerin bütünüdür. Bir toplumun geçmişi, bugünü ve yarınını kapsayan köklerdir. Yaşamın gündelik işleyişinde karşılaşın sorunların nasıl çözüleceğini, eyleme nasıl geçileceğini belirten ana güçtür. Çünkü değerler maddi, manevi, somut ve soyut tüm kimlikleri, unsurları, etkenleri içerisine alır. 2018 yılında değer kavramı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tekrar ele alınmıştır. Değerlerin kapsamı arttırılmış ve ders kitaplarına, öğretim programlarına yayılmıştır (MEB, 2018). Değerlerin öğrencilere daha kolay öğretilmesi bakımından Sosyal Bilgiler ders kapsamında kullanılan edebî eserler bazı önemli kolaylıklar sağlar. Çünkü bir Sosyal Bilgiler dersinde, sınıfta ya da günlük hayatta olan insana değer verme, özgürlük, eşitlik, bağımsızlık, sorumluluk, gibi bazı değerlere yönelik vurgular yapılmaktadır (Özer, 2016).

Yapılandırıcı yaklaşım ile tasarlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencileri ezbercilikten uzaklaştırarak araştırma, eleştirme, farklı yönleri keşfetmeye yönlendirmiş, öğrenme sürecine aktif olarak katılma imkanı sunmuştur. Programda edebi ürünler ve bu ürünlerin derslerde kullanılmasına değinilmiştir (Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2018). Edebi ürünler aracılığıyla yapılan öğretim programlarında, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Öğrenciler arkadaşlarıyla birlikte grup ödevi hazırlamakta, araştırmalarında sonuca varmadan önce birden çok kaynağa ulaşabilmektedirler.

Edebi eserler insanlık tarihinin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olayların birikiminden oluştuğunu öğrencilere aktarır. Elbette ki bu birikim insanlığın hayallerini, umutlarını, duygularını ve düşüncelerini barındırmaktadır (Dolmaz, 2018). Öğrenciler, edebi ürünler sayesinde kendileri ile diğer insanları kıyaslayabilir, başka yaşamlar ve farklı kültürler hakkında fikir sahibi olurlar. Farklı kavramlarla karşılaşın öğrenciler, bireylerin yaşam tarzlarını saygı ile karşılamayı öğrenirler (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Böylece ezberden, gerçeklikten ve gündelik hayattan uzak kalmadan somut bir şekilde öğrenme gerçekleştirirler (Açık, 1997).

Edebiyat temelli Sosyal Bilgiler öğretiminde birbiri ile bağlantılı dört temel unsur yer alır. Bunlar; öğretmen, yöntem-teknik, öğretim programı ve edebi üründür.

Bu unsurlar bir zincirin halkaları gibidir. Birbiri ile bağlantılıdır. Unsurlardan birinin eksikliği edebiyat temelli Sosyal Bilgiler öğretiminin amacına ulaşmasına engel olur. Edebiyatın temel malzemesini oluşturan masallar, destanlar, seyahatnameler, mektuplar, nutuklar, denemeler, tarihi hikayeler, hatıratlar, biyografiler, atasözleri, şiirler, romanlar, türküler, hikâyeler, fıkralar edebi ürünleri meydana getirirler (Sömen ve Göksu, 2017). Edebi ürünler Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin öğrencilere aktarılmasında ve öğretilmesinde ana araçlardan biridir. Edebi eserler aracılığı ile öğrenciler değerlerin nasıl oluştuğunu ve zaman içerisinde nasıl evrildiğini görürler. Gündelik yaşamlarında değerleri nasıl, nerede, ne zaman uygulayacaklarını keşfederler. Maddi, manevi, milli ve evrensel değerleri kavrayarak erdemli olmayı öğrenirler. Bayrak, marş, ülke, vatan, ülke sevgisi kazanırlar (Demir ve Akengin, 2014; Tokcan, 2016). Edebi eserlerdeki değerleri inceleyerek dogmaları reddeder, analitik düşünebilir, araştırır, eleştirilere her zaman açık olur. Edebi eserler aracılığıyla öğrencilerin dinleme, konuşma, yazma ve okuma düzeyleri gelişir. İlgi alanları genişler. Böylece Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın hedeflediği etkili ve etkin vatandaş kimliğine bürünürler.

Geleneksel eğitimde öğrencilerin yalnızca öğretmenlerinin anlattıkları dersi dinleyip kabullendikleri süreçte dersler daima monoton olarak kalmış, öğrenciler Sosyal Bilgiler gibi tüm toplumların yapısını, özelliklerini, kültürlerini yalnızca kitaptan okudukları ile kavrayabilmişlerdir. Ancak Sosyal Bilgiler gibi toplumun geçmişini, şimdisini ve geleceğini anlamayı amaçlayan bir ders modern ve çağdaş öğretim metotlarıyla işlendiğinde daha kalıcı olacaktır. Bu amaçla Sosyal Bilgiler eğitiminde kullanılan edebi ürünler çağdaş öğretim sürecini de desteklemektedir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması geleneksel eğitim metotlarıyla zordur. Geleneksel eğitimde yapılan hatalardan en büyüğü, çocuğa bilgiyi doğrudan aktararak onu ezberlemesini istemektir. Ancak Sosyal Bilgiler dersi tek bir disiplinde ibaret değildir bu durumda onun yalnızca ezbere dayalı bir ders olmadığını göstermektedir. Sosyal Bilgiler eğitiminde edebi ürün kullanmanın öğrencilere birden fazla faydası vardır. Bunlar;

Geçmiş ve gelecek zaman arasındaki zaman kavramını öğrenir,

Farklı kültür ve topluları tanımasına katkı sağlar,

Farklılıklara saygı duymasını sağlar,

Dünyada olup bitenleri görmesini sağlar,

Problem çözme becerisi geliştirir (Şeker, 2020).

Edebi ürünlerden biri olan fıkra dilimize Arapçadan gelmiştir. Sözlü kültürün kısa aktarıcısı olan fıkralar nükteli hikaye olarak da adlandırılır. Dîvânü Lûgâtî't-Türk'te küğ olarak tanımlanmıştır. Zaman içerisinde kıssa, latife, mizah ve nekre kelimeleri ile de anılmıştır (Güzel ve Torun, 2003). Fıkralar bir buz dağına benzer. Zira güldürücü yönü baskın gibi görünse de içerdikleri ana fikir, verdikleri mesaj, sundukları değer açısından zengin bir yoruma sahiptir. Fıkralarda genellikle dinleyicilerin ve okuyucuların dolaylı yollardan yaşam hakkında ders çıkarması, eleştirel düşünmesi, ötekini anlaması, hoşgörülü olması, saygılı olması amaçlanır. Böylece öğrencilerin ve bireylerin kendileri, aileleri ve toplumları için faydalı olmaları sağlanır.

Yöntem ve tekniklerin amacı dersin etkili bir şekilde öğretilmesi, kitaplarda bulunan bilgilerin sınıfa getirilmesi, konu alanının zenginleştirilmesi, dersin kazanımlarına ilişkin araştırmalar yapılması, yaratıcı düşüncenin ön plana çıkarılması, öğrencinin derse aktif katılımını sağlayarak öğrencilerin başarılı olmasıdır. Yöntem ve teknikler, dersin diğer bileşenleriyle bir bütün oluşturduğu zaman bir anlam ve değer taşır (Sarıçam, 2023: 35). Edebi ürünler içinde yer alan fıkralar, derse girişte öğrencilerin dikkatini çeker. Derse eğlenceli, gülmeli ve düşünmeli başlatır. Öğrenciye verilecek bilgilerin önsözü gibidir. Ders esnasında ve dersin sonuç bölümünde güdülenme, dikkati toplama, konuyu kavrama sağlar. Verilmek istenen kazanımı ön plana çıkararak vurgular.

2.2. Fıkra Nedir?

Filolojik olarak kökeni Arapça olan fıkra; ana konusunu yaşamdan alan, toplumda yaşanan olayları, fikirleri, zıtlıkları, çelişkileri, çarpıklıkları yoğun bir şekilde anlatan, güldürürken düşündüren kısa hikayelerden oluşan realist hikayedir (Duymaz, 1998). Yaşamın içerisindeki olayları konu edinen, nasihat verici yönü olan, bir tiplere veya belirli bir zümreye dayalı olarak anlatılan, öz anlatıma sahip küçük hikâyeler fıkra olarak adlandırılır (Kalaycı, 2018). Üslubu oldukça etili olan, güldüren, düşündüren kısa öykülerden oluşan fıkralar genellikle nükte ile son bulurlar (Açık, 2014).

Fıkralar bir fikri, bir değeri, bir düşünceyi anlatırken eğlendirmenin yanı sıra eğitimi de amaçlar. İnsanların zihninde kalıcılığı artırmak, iletilen mesajı daha etkili sunmak ve dikkati çekmek hedeflenir (Özer, 2016). Fıkralar toplumların öğrenme, eğlenme ve eğitim araçları arasında yer alır. Türk edebiyatı içerisinde önemli bir yer

tutan fıkralara nükte ve latife isimleri de verilmiştir. Fıkralarımız Türk milletinin mizah anlayışını da ortaya koymaktadır. Zira fıkralar birey ilişkilerine, toplumsal yaşama, siyasi ve kültürel unsurlara değinerek anlamlı iletiler içermektedir. İletilerin keskin ve kıvrak bir zeka ile anlaşılmasını sağlar. Konunun öğrenilmesi, kavranması ve çözümlenmesinde etkili olur (Sakaoğlu, 2013).

Genel olarak toplum yaşantısını, siyasi ve idari otoriteyi, geleneksel alışkanlıkları, din adamlarını, esnafları, komşuluk ilişkilerini, sanatı ele alan fıkralar iğneleyici hikayeler olarak da karşımıza çıkmaktadır (Kanat, 2017). 13. yüzyıldan itibaren fıkraların tasavvufi, dini ve etik değerleri barındıran eserlerde yer aldığı görülür. Burada amaçlanan, yalın bir dil ile halka dini ve tasavvufi konuların anlatımında daha kolay ulaşmaktır (Artun, 2013).

Fıkralar, sözlü kültür geleneğinin bir aktarıcı unsurudur. Fıkralar geçmişten bugüne değin sözlü bir gelenekle halkın ortak estetik yargılarını yansıtmaya işlevini üstlenirler. Fıkraların merkezinde genel olarak insan ve insanın yaşamı ele alınır. Bu işlevi bakımından gerçek yaşamla sıkı bir ilişki içerisindedir. Eğitici ve eğlendirici öğeleri içerisinde barındıran fıkralar, toplumsal ilişkilerin incelenmesinde, geçmiş kültürel yapının değerlendirilmesinde bizlere ışık tutar (Çoban, 2014).

2.2.1.Fıkralarda Konu ve Şahıs

Diğer edebi türlerde olduğu gibi fıkralarda da insan-şahıs figürü önemlidir. Hatta fıkraların büyük bir kısmı kişi adı ile anılır. Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Temel ile Dursun fıkraları gibi. Fıkralarda geçen şahıslar bir misyon taşımakta, topluma yol göstermekte, toplumun günlük yaşantısını aksettirmektedir. Yöneten ve yönetileni ele alarak adalete, toplumun alt kesimi ile üst kesimini ele alarak sınıf farkına değinmektedir (Boratav, 1969; Eker, 2009).

Fıkralar, toplumun genel işleyişindeki eksiklikleri ve aksaklıkları ironik bir dille anlatarak var olan durumdan çıkarım yapmayı amaçlamaktadır. Fıkraların konusu gerçek konulardan oluşur. Yaşamı boyunca her insanın karşılaşılabileceği durumlar anlatılır. Hayal ürünü ve olağanüstü kişi veya canlılara fıkralarda yer verilmez (Akpınar, 2007). Bu kapsamda fıkraların konusunu siyaset, din, etik, eğitim, hukuk, adalet, şans, talih, gelenekler, komşular, ticaret v.b. pek çok alan oluşturmaktadır. Konu alanı geniş olmasına rağmen fıkraların anlatımı ise kısadır. Olay örüntüsü kısadır, güldürücüdür, nüktedandır ve dinleyiciler paylarına düşeni alırlar (Sakaoğlu, 1992; Eker, 2009).

Fıkralarda kullanılan tipler şu şekilde sıralanabilir (Duman, 2019).:

1-Tarihi şahsiyetleri konu edinen fıkralar:

- Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa gibi her bölgede tanınan ünlü tipler.
- Tayyip Ağa (Konya), Niyazi Dede (Sivas), Murtaza (Kastamonu), Ibik Dayı (Ağın-Elazığ) gibi belirli bölgede tanınan tipler.

2- Bir topluluğu temsil eden fıkralar:

- Hoca, Kadı, Bektaş, Tahtacı gibi inanç ve din ile ilgili tipler.
- Laz, Karatepeli, Kayserili gibi bir bölge halkı ile ilgili tipler.
- Ahmak, deli, cimri, sarhoş, hırsız, doktor gibi karakter ve meslek grubu ile ilgili tipler.

3- Hoca-talebe, usta-çırak, ebeveyn-evlat, komutan-asker, efendi-uşak gibi eş kahramanlı tipler.

2. 2. 2. Fıkraların Yapı Özellikleri

Edebi ürünler arasında genellikle yazılı ürünlerin daha kalıcı olduğu bilinmektedir. Nitekim söz uçar ve yazı kalır geriyse. Ancak fıkralar sözlü gelenek ürünü olmasına rağmen bu anlayışı bozarak kalıcılığını korumuştur. Çünkü fıkraların ana çekirdeği, nüvesi hayatın ta kendisidir. Bireyin yaşamdaki yerini, toplumsal ilişkilerini, günlük yaşamını, inançlarını, değerlerini, geleneğini, örfünü, sevinçlerini, üzüntülerini konu almıştır. Eleştirel ve güldürücü bir tutumla siyasi otoriteleri nüktedan ve yol gösterici bir şekilde işlemiştir. Fıkraların birçoğu ders verir nitelikte oldukları için deyim ve atasözlerine de dönüşmüşlerdir (Özdemir, 2010).

Türk fıkralarının konusu hakkında Bergson'un “ Tümüyle insana özgü olanın dışında komik yoktur.” ifadesi önemlidir. İnsana, topluma ve toplumun düzenine dair konuların fıkraya malzeme olduğu bir gerçektir. Fıkranın da mizahın da temelini “insan”ın oluşturduğunu fıkralarda görmek mümkündür (Kanat, 2017: 34).

Fıkralar, kısa ve yoğun anlatım gücüne sahip hikâyelerdir. Genellikle tek bir olay ya da fikir üzerine kurulurlar. Kuruluş bakımından bir tez ve bir karşı tezdense oluşur. Başlangıç kısmında olay ve ifade edilmek istenen düşünce verilir, karşılıklı konuşmalarla olay tartışılır ve bir hükme varılır. Hüküm fıkranın sonuç kısmıdır ve her fıkrada mutlaka bir “kıssadan hisse” gizlidir. Bu mesaj halka derin bir mizah anlayışıyla verilir (Coşkun ve Kırmızı, 2016: 34).

Fıkraların yapı özellikleri ise şu şekildedir:

- Fıkralarda zaman ve mekan kavramı genellikle belli değildir hatta Nasrettin Hoca fıkralarında çoğu zaman Timur'dan bahsedilir ancak Hoca'nın Timur ile aynı dönemde yaşamadığı yapılan araştırmalarda görülmektedir.
- Fıkralar konusunu gerçek yaşamdan aldıkları için masallarda olduğu gibi olağanüstü kişi ve olaylara rastlanmaz.
- Fıkralarda açık sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaktadır.
- Geniş tasvirlerle yer verilmez anlatılacak olaylar kısa ve verilecek derslerde genellikle tek cümle ile verilir.
- Fıkralar, nesir şeklinde anlatımlardır.
- Mizah unsurları ağır basmaktadır.
- Fıkraların amacı, güldürürken düşündürmektir.

2.2.3.Fıkralarda Zaman ve Mekan

Fıkralarda zaman ve mekan kavramı belirsizdir. Fıkroda geçen şahısların yaşadıkları dönem dikkate alınarak zaman noktasında çıkarımda bulunmaktadır. Zira fıkralar “Nasrettin Hoca bir gün.... Temel ile Dursun günlerden bir gün...” şeklinde başlangıçlar görmek mümkündür. Zamanın birinde, günün birinde, akşam namazı vakti, yatsı, ikindi, şu padişah döneminde gibi ifadelerin zamanı belirttiği görülmektedir (Yıldırım, 1998).

Fıkralarda geçen mekanlar ise zamana bağlı olarak kullanılan unsurlardır. Fıkralarda zaman ve mekan tektir. Kerpiç bir ev, bir ağıl, kasap, manav, mahalle, sokak, şehir, tarla, cami, göl kıyısı gibi tam belirli olmayan ama hayatın içerisinde reel olarak var olan yerler kullanılmaktadır. Mekanların tasviri anlatılan dönemin kültürünü yansıtır. Fıkroda verilmek istenen mesajın açıkça anlaşılmasına yardımcı olur (Gülin, 2014: 118).

2.3. Nasrettin Hoca

İnsanlığın ve toplumların ortak değerlerini, kültürlerini, yaşamlarını anlatan karakterler tarih boyunca var olmuş ve günümüze dek isimleri yaşamıştır. Bu karakterlerden bir olan Nasrettin Hoca hem Türk dünyası hem de tüm dünyada sevilen, kültürüne, toprağına sahip çıkan, insanlığa değerleri aktaran önemli bir şahsiyettir. Kaynaklara göre Nasrettin Hoca 13. yüzyılda Anadolu coğrafyasında yaşamıştır. Sivrihisar'da 1208 yılında doğduğu pek çok kayıttan geçmektedir. Babası

Sivrihisar Hortu köyünün imamı olan Abdullah Efendi'dir. Annesi yine aynı köyden Sıdika Hanum'dır. Nasreddin Hoca ilk eğitimini köyünde babasından almıştır. Ardından mutasavvıf Seyyid Muhammed Hayrânî'nin öğrencisi olmuştur. Hayrânî'nin Akşehir'e yerleşmesi üzerine Nasreddin Hoca'da eğitimini tamamlamak için Akşehir'e gitmiştir. Sivrihisar'da medrese eğitimi almıştır. Babasının ölümü ile köyü Hortu'ya dönmüş ve burada köy imamlığı yapmıştır (Özkan,1982; Ocak, 1991).

Rivayetlerde Nasrettin Hoca'nın medreselerde ders verdiği, kadılık yaptığı geçmektedir. Bu görevleri dolayısıyla kendisine Nasuriddin Hâce denilmiş, bu söylem daha sonraları Nasrettin Hoca şekline dönüşmüştür. Nasrettin Hoca bir din alimi, bir kadı, bir hoca, bir hakim ve bir imamdır. Bu özelliklerinin yanı sıra O'nu diğer alimlerden ayıran nokta sözlerinde nükteleri, mecazları kullanmasıdır. Olayları ve manaları şaka, latife ile sunmasıdır.

Nasrettin Hoca'nın adı ilk kez Cem Sultan tarafından Ebül Hayr-i Rumi'ye 1480 yılında yazdırılan "Saltukname" adlı eserde yer almıştır. Mensur bir eser olan Saltukname'de üst bir karakter olan Sarı Saltuk'un menâkıbı anlatılır. Sarı Saltuk Anadolu'da ve Rumeli'de alperenleri ile İslamı yaymaya çalışan, Hristiyanlar tarafından bile övgüyle bahsedilen önemli bir şahsiyettir. Saltukname'de Sarı Saltuk'un Nasrettin Hoca'yı da ziyaret etmesi, O'nunla görüşmesi, misafiri olması ve sohbeti yer alır. Bu kısım şu şekildedir:

(Saltuk Gazi) "Ayıtdı: Mevlânâ sizlere çokdan iştiyâkim var idi görmeğe. Bihamdi 'llâh müyesser oldu. Andan turdılar. Musâhebet iderek şehre geldiler. Serveri Monla Nasreddin kendü evine getürdi, kondurdi. Kaçan kim Server kapudan içerü girdi bakup dahi ayıtdı: "Bu evcüğezinüz Molla bi'llâh mülk midür?" Nasreddin ayıtdı: "Server dünyâda benüm bu üç nesne hemân mülkümdür, bâkîsi benüm değildir. Zîrâ kigice gündüz benden anlar ayrulmazlar." (...) Pes Nasreddin Hoca taşra gitdi. Server ayıtdı: Bu eri velîdür dirler. Bu sözün beherhâl bir me'âli ve bir te'vîli vardur. (...)İmdi kişi dünyâdan ahrete gitdükde anunla ne nesne kim bile giderse anun mülki ola. Bilesünce gide kendüden ayrılmaya ol ne ola?, didi. Fikr eyledi ayıtdı: "Hay anun biri ilimdür ve biri ameldür, kim dünyâdan kişiyle bunlar ayrılmaz bile gider.

Fe-ammâ ol vücûdun biri ney ki, ikisi hod bunlardur. Ol birin kat'an fikri demedi mütehayyir olditurdı. Pes birezden Nasreddin Hoca kapudaniçerügirüp selâm virdi. Dahi ayıtdı: "Server ol kaziyye kim fikr idersüz ne ola, ol ihlâs-ı kalbdür. Pes meseldür kim gönülden gönüle yol vardur. Evliyâ içre böyledür ki, birinün gönülünden

geçeni bilürler. Pes Server çün anı işitdi. Tahsîn idüb “Hûb buyurdunuz” didi. Pes bildi kim bu Molla Nasreddin; gerçi zâhirde hep söyledüğü mecâzdur velî hakikat söylemiş. Mecâzı sırrı sûret eylermiş. Bu birremz imiş. Bu kişi tekin er değildir. (...) Pes bir nice gün Nasreddin ile oldı âhir vedâ idüp...” (Akşehir’den ayrıldı) (Yüce, 1987).

Kaynaklarda Nasrettin Hoca’nın Yıldırım Bayezid döneminde, Timur Anadolu’ya gelmeden önce öldüğü belirtilmektedir. Hoca’nın türbesi üzerindeki yazıda “Yazı bâkî, ömür fânî, kul âsî, Rab affedicidir.” sözleri yer almaktadır. 1638’de Evliya Çelebi Nasrettin Hoca türbesini ziyaret etmiş, izlenimlerini “Seyahatname” isimli eserinde dile getirmiştir. Lami Çelebi “Letaiif” isimli eserinde Nasrettin Hoca’nın Şeyyat Hamza ile aynı dönemde yaşadığını ve Sinan Paşa’nın akrabası olduğunu belirtir. Akşehir müzesinde bulunan kitabelere göre Nasrettin Hoca’nın kızları olmuştur. Hoca’nın torunlarının 19. yüzyıla kadar İstanbul’da yaşadığı bilinmektedir (Arslan ve Paçacıoğlu, 1996).

Nasrettin Hoca fıkraları 16. Yüzyıldan itibaren yazıya geçirilmiş ve kitap haline getirilmiştir. Nasrettin Hoca yazmalarından bir tanesi Hollanda’da bulunan Groningen Kitaplığı’ndadır. “Menakıbat-ı Nasrettin Hoca” adıyla geçen bu yazma eser Groningen Yazması olarak da adlandırılmaktadır (Duman, 2008: 15). Nasrettin Hoca çilekeş boz eşeği ile Anadolu’yu dolaşmıştır. Zalim Moğollar’ın elinden halkı kurtarmaya çalışmış ona akıl danışanları en iyi şekilde yönlendirmiştir. Karısı, çocukları, doğuran kazanı, ipe serdiği unları, evine giren hırsızlar ve komşuları ile insanları güldürüp düşündürmüş, yüzyıllardır hafızalardan silinmemiştir (Arıcı, 2018: 605).

Sağlam bir inanca, iyi bir dini eğitime sahip olan Hoca üst düzey ahlaki bir yapıya sahiptir. Sade bir dil kullanmış, Anadolu insanının düşünce ve duygularını dile getirmiştir. Fıkralarında halkı eğitime amacı taşımıştır. Nasrettin Hoca fıkraları ile günümüzde de kullanılan pek çok deyim topluma kazandırmıştır. “Dağ yürümezse abdal yürür”; “El elin eşeğini türkü çağıra çağıra arar”; “Sahibi ölmüş eşeği kurt yer” atasözleriyle “bindiği dalı kesmek”, “buyurun cenaze namazına”, “ince eleyip sık dokumak”, “yok devenin başı” deyimleri örnek olarak verilebilir. (Tokmakçıoğlu ve Kabacalı, 1991).

Nasrettin Hoca sadece Anadolu’da tanınmakla kalmamıştır. Türk Dünyası, Avrupa, Balkanlar, Amerika, Japonya gibi dünyanın birçok ülkesinde tanınan uluslararası bir isim olmuştur. Uygurlarda Nesirdin Ependi, Kazakistan’da Koca

Nâsır, Ermenistan'da Nasra Hoca, Arap coğrafyasında Cuha ve fıkraları olarak anılmaktadır (Uluçay, 2018: 203).

2.3.1. Nasrettin Hoca Fıkralarında Karşımıza Çıkan Tipler

Nasrettin Hoca fıkralarının ana kahramanı Hoca'dır; ancak fıkralarda onunla birlikte yer alan yardımcı kahramanlar da vardır. Nasreddin Hoca, her fıkroda başkahraman olarak yer alırken bu yardımcı kahramanlar farklılık gösterir. Tarihi şahsiyetler, devlet adamları, idareciler, din adamları, aile çevresi, çeşitli meslek grupları vb. fıkralarda yer alır (Kalaycı, 2021: 251).

Nasrettin Hoca fıkralarında genellikle şu tiplere yer verilmiştir (Şişman, 2010).

- **Hocanın Hanımı:** Nasrettin Hoca'nın eşi fıkralarda; hanımı, haremi, karısı şeklinde ismi belirtilmeden ifade edilir. Hoca'nın eşi ile olan ilişkisi bazen olumlu bazen de olumsuz durumlar içerir. Nasrettin Hoca'nın karısı kurnaz, açık sözlü, hocayı yıldırta, hocanın kurtulmak istediği, inatçı aynı zamanda akıllı ve hazır cevap bir ev hanımıdır. Cahil, hin-cin fikirli, inatçı, çirkin, çatık kaşlı ve somurtkan özelliklere sahip olan Hanım Hoca'ya tavsiyelerde de bulunur. Hoca'ya çok iş verir, Hoca'ya eza-cefa çektirir, Hoca'yla inatlaşır, Hoca'nın tembihini tutmaz ve Hoca'yı zor durumda bırakır (Şişman, 2010: 135).
- **Hayvanlar:** Birçok hikaye ve destanda olduğu gibi Nasrettin Hoca fıkralarında da hayvan figürüne rastlanmaktadır. Bu figürlerden en meşhuru Nasrettin Hoca fıkralarının hemen hemen hepsinde de karşımıza Hoca'nın eşeğidir. Eşek karakteri karşımıza Hoca'nın sırtına bindiği hayvan, iş arkadaşı, Hoca'nın dert ortağı olarak çıkmaktadır. Hoca eşeği ile birçok şeyi paylaşır onun yalnızlığına ortak olur. Hoca ve eşeği hemen hemen bütünleşmiştir. Çizilen her karikatürde, resimde, Hoca hakkında yazılan kitapların kapağında Hoca ve eşeği bulunur.
- **Kültürel Unsurlar:** Nasrettin Hoca fıkraları zengin kültürel unsurları içerisinde barındırmaktadır. Çarık, kandil, testi, çömlek, kazan, kılıç, kazma, semer, heybe, yular, mintan, kavuk, sarık, peştamal, ibrik gibi kültürümüze ait unsurlara yer verilir. Bütün bu özellikler Hoca'nın fıkraları sayesinde kültürümüze ait unsurların nesiller boyu aktarılmasını, geçmişe ışık tutulmasını sağlar.
- **Şahıslar:** Nasrettin Hoca Fıkralarında çocukları, komşuları, din görevlilerini, kadıları, tüccarları, esnafları ve devlet adamlarını ele almıştır.

- **Mimari Unsurlar:** Mimari yapılar eski dönemlerden günümüze kalan en somut kültürel miraslardandır. Mimari yapılar aracılığıyla dönemin kültürü, coğrafi özellikleri ve toplumun yaşam biçimi hakkında bilgiler sunulur.
- **Tüketim Ürünleri:** Fıkralarda geçen tüketim ürünlerini pilav, çorba, baklava, helva, sirke, kabak, yoğurt gibi ürünlerden oluşmaktadır.
- **Meslekler:** Hoca'nın fıkralarında onun şahsı ile özdeşleşen bazı meslekler bulunmaktadır. Bu meslekler kadılık, çiftçilik, tüccarlık, köy hocalığı ve imamlıktır.

2.4. Değer Kavramı

Bir şeyi gerçekten değerli kılan şey nedir? Değer nesnel bir kavram mıdır yoksa öznel midir? Değerleri içeren birçok soru aklımıza gelmektedir. Bilim insanlarının da cevap aradığı bu sorular birçok filozof tarafından kendince cevaplanmıştır. Bunlar arasında Sokrates ve Platon değerleri daha nesnel olarak ele almış ve değerlerin herkes tarafından değişmeyeceğine vurgu yapmışlardır. İnsanların tek bir ahlaki ilkeye uyma ve tek bir estetik değere yönelme mecburiyetinde olduklarından bahsetmişlerdir. Diğer filozoflar ise merkeze bireyi alarak değer kavramını açıklamaya çalışmışlardır. Schwartz ve Bilsky'e göre, değerlerin doğası ve kaynakları şu kuramsal varsayıma dayanır: Değerler, bireyin biyolojik ihtiyaçlarının karşılanması, toplumun refahının sağlanması, sosyal etkileşimin kaybolmaması için yaşatılan evrensel insan gerekliliğinin bilişsel temelleridir (Harlak, 2006; Yazar ve Lala, 2020: 31).

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde günümüze değin çeşitli şekillerde değerler eğitimi uygulanmaktadır. Kesin bir tanımı uzmanlarca da yapılmamış olan “değer” kavramı, eğitim sisteminin felsefi yapısına uygun olarak değişiklik göstermektedir. Değer, bir durumun, davranışın veya bir şeyin önemini anlatan soyut ölçü ve karşılıktır (Türk Dil Kurumu, 2023). Osmanlıca sözlüklerde ise değer kavramı “kıymet” kelimesine karşılık gelmektedir. Doğanay'a göre değer insan hayatını etkileyen, insanın yaşamında öncelikli olan ve önem verdiği düşüncelerdir (Doğanay, 2006: 258). Toplumda kabul gören, yapılması için insanların teşvik edildiği, toplum bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlayan, korunan düşünceler değerdir (Dilmaç ve Ulusoy, 2016: 5).

Bireyin toplumda nasıl yaşayacağını gösteren yol haritasıdır değerler. Bu haritada kurallar, inanışlar, inançlar, ideolojiler, kıymetler yer alır (Dönmez ve Yazıcı, 2008). Değer eylemle ortaya çıkmakta ve eylemin sonucunda bir değer yargısı belirlemektedir.

Değer, hem eylemi gerçekleştirenle hem eylemle gerçekleşenle hem de eylemi değerlendirenle bağlantılı olarak varlık kazanır (Poyraz, 2004: 61). Değerler, tutumlarımıza ve davranışlarımıza rehberlik eden ilkelere dir. Değerlerimizi, içinde doğup büyüdüğümüz toplumda ve ailede etkileşime girdiğimiz çok çeşitli bireyler aracılığıyla öğrenir, hangi değer in hangisinden daha önemli ya da önemsiz olduğuna göre değer önceliklerimizi oluştururuz (Demirutku, 2017, Körükcü, 2021). Değerler, sosyal ilişkiler dünyasında paylaşılan, sosyal ve fiziki hayatın bütün yönlerine ilişkin, bireylerin ve grupların gerçek objesiyle münasebetlerinden geliştirdiği, hoşlanılan veya hoşlanılmayan, iyi veya kötü yöndeki tercih ve seçimlerini ifade eden, bu itibarla onların hayatlarına bir düzen ve bütünlük getiren inançlara dayalı izafi tasvip hükümleridir (Ersoy, 2012: 357).

Değerlerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı yapı temelde aile olmakla birlikte, değerler toplumun içinde şekillenmekte ve okullarla planlı, düzenli bir program halinde çocuklara kazandırılmaktadır. Çocukları ve gençleri eğitirken bir bütün olarak düşünüp bilgi, beceri, yetenek geliştirme ve davranış kazandırmayı hem duyuşsal hem bilişsel eğitim yoluyla kazandırılması hedeflenmektedir (Bacanlı, 2019; Binici, 2022: 6). Değerler en çok insan ilişkilerinde görülür. Her toplumun kendine özgü değerleri vardır hatta her bireyin kendine özgü değerler sistemi vardır. Hangi toplumu veya bireyi bu değerler ve ahlaki yapının ne kadar etkilediği ise toplumsal yapıyla doğrudan alakalıdır. Bu açıdan içinde yaşadığımız toplumun ve insanların sahip olduğu değerler sistemine kaynaklık ettiğini söyleyebiliriz.

2.4.1 Değerlerin Temelleri

Değerlerin Felsefi Temelleri; Felsefe biliminde değer algılanan bir durum olarak ele alınır. Bireyin birey ile varlıklarla, objelerle olan iletişimini, ilişkisini düzenleyen durumdur değer. Değerler konusu felsefenin “etik” başlığı altında yer alır. Etik felsefenin en temel konularından birisidir. Değerlerin kişiler arası ilişkilerdeki durumu etiğin konusudur. Etiğin çalışma alanları arasında değerlerin anlam ve önemini göstermek, insan yaşamı içindeki yeri, etiğin başlıca çalışma alanlarını göstermektedir. İnsanın öğrenilmiş olan tüm davranış biçimleri bir değeri barındırmaktadır bu sebeple felsefe ve değer ilişkisi tarihsel süreçte tüm bilim adamları ve filozofların tartıştığı bir kavram olmuş ve halende olmaktadır.

Değerlerin Bireysel Temelleri; Bir insanın değeri onun insan olma özelliği ile ilişkilidir. Değerlerden insanı her zaman olumlu, iyi, pozitif olan şeylere yönlendirmesi beklenir. Her insanın biricik olduğunu düşünürsek kişilerinde kendilerine özgü bir takım değerler sistemi olması normaldir. İnsan denilince ilk akla gelen onun düşünen bir karaktere sahip olmasıdır. Düşünce ve karakterler ise insanın yaşama bakış açısını olayları algılayış biçimini oluşturmaktadır. İnsanların doğru ve iyi davranışlara yönelirken genellikle içinde bulunduğu toplumun değer yargısına uygun davrandığı görülmektedir. Saygı, sevgi, cesaret, hoşgörü, dürüstlük, temizlik, yardımlaşma vb. değerler toplum tarafından genel kabul gören değerlerdir. İnsan bu değerleri çevresi ile etkileşimi sonucunda içselleştirir. Bu durum değerlerin bireysel kazanımı boyutunu ön plana çıkartmaktadır.

Değerlerin Toplumsal Temelleri; Değerler bireyler arasındaki bağlılığı artırır. Ortak bir toplumda yaşayan bireylerin ilişkilerini düzenlemek için değerler ölçüt olarak kullanılmaktadır. Değerler insan yaşamında düzenleyici, güdüleyici ve itici bir güç olarak rol almaktadır. Bazı değerlerin kendi başına bir anlam ifade etmiyorken saygı, nezaket gibi değerlerin diğer insanlarla iletişim halindeyken kullanılmasıdır. Değerler, toplumsallaşmayı, birlikteliği sağlayarak insanların uyumlu bir şekilde yaşamasını amaçlar. Aynı değerleri paylaşan bireylerin toplumda uyum içinde yaşadığı ve topluma faydalı olduğu bilinirken farklı değerleri paylaşan bireylerin ise toplum içinde kaosa neden oldukları görülmektedir. Değerler, toplumsal bütünleşmeyi sağladığından, kişilerin toplumla uyum içinde yaşamasını olanaklı kılmaktadır. Aynı değerleri paylaşan bireylerin topluma yararlı olacak eylemlerde birleştiği ve bu değerler aracılığıyla toplumdaki maddi ve manevi unsurların toplumsal yaşamda anlam kazandığı söylenebilir (Yazar ve Lala, 2020: 37).

Değerlerin Kültürel Temelleri; Kültür, içinde birçok ögeyi barındıran ve uzmanların ortak bir tanımda bulunamadığı geniş bir kavramdır. Ülkemizde Ziya Gökalp ilk kez kültür kavramını incelemiş ve sosyolojik olarak ele almıştır. Kültür; gelenekleri, töreleri, inançları, adaleti, sanatı, estetiği, bilgileri, görenekleri, alışkanlıkları içerisinde barındıran bir yapıdır (Soysal,1985:236). Kültür toplumda bir arada yaşamamızı sağlayan, insanlar arasında bağ oluşturan, kendine ait yapı taşları bulunan organizmadır. Toplum kültürün yaratıcısı, üreticisi ve devamlılık sağlayıcısıdır. Değerler de kültür içerisinde yer alan soyut unsurlardır. Bu unsurlar

içselleştirilerek toplumsallaşma sağlanabilir. Böylece toplum devamlılığı oluşur (Yazıcı,2014).

Değerlerin Dini Temelleri; Din toplumda uyulması gereken kuralların birçoğunu belirler. Toplumsal yaşamda önemli bir payı olan din kuralların bireylerin birbiri ile ilişkisini, toplumun değerlerini belirler. Dinsel görüşler ahlaki değerlerin toplum tarafından kabul edilesinde önder olurlar. Din ve ahlakın birbirini tamamlayıcı rol üstlendiğini bazı davranışlara baktığımızda açıkça görmekteyiz. Örneğin adam öldürme, hırsızlık, içki, zina vb. eylemler ahlaken kötü olarak nitelendirilen dinen ise haram olarak tanımlanan eylemlerdir. Din kurallarının evrensel bir nitelikte olması, ahlak kurallarının bir kesimin, zümrenin veya bireylerin kendilerine göre kurallar belirlemelerine engel olmuş toplumu bütünleştirici ve eşitleyici bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Ahlak kurallarınca iyi-kötü diye nitelendirdiğimiz eylemlerin din kurallarınca ise haram-helal diye nitelendirilmesi bu iki kuralın birbiriyle ilişkili olduğunu ve toplumdaki birlik ve beraberliği sağlamada etkili ve belirleyici bir kurallar bütünlüğü olduğunu belirtebiliriz.

Değerlerin Ahlaki Temelleri; Ahlak; Arapça hulk sözcüğünden türemiştir. Mizaç ve huy anlamına gelir. Toplumda bireysel ilişkileri düzenleyen, ilke, değer, kural ve normların bütünüdür (Yazar ve Lala, 2020). Değerlerin ahlaki gelişim tanımlamaları ise şu şekildedir:

Kohlberg ahlak gelişimini en geniş şekilde inceleyen bilim insanlarından. Kohlberg ahlaki gelişim düzeylerini 3 gruba ayırmıştır. Gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzeydir. Gelenek öncesi düzeyde kişi olayların sonucuna bakarak değerlendirmeler yapar. Eğer davranış ona ödül getiriyorsa yapmayı sürdürür. Geleneksel düzey; bir davranışın toplumun düzenine olan etkisine bakılır. Toplumun onayladığı davranış iyidir. Gelenek sonrası düzey; toplumsal uzlaşma ve evrensel ahlak ilkeleri dikkate alınır.

Piaget'in ahlak gelişimine ilişkin görüşleri; Piaget'e göre bireyin ahlak gelişimi ile zihinsel gelişimi birbirine paralel olarak ilerler.

Piaget, ahlak gelişimini, dışsak kurallara bağlı dönem ve ahlaki özerklik dönemi olarak iki dönemde incelemektedir. Piaget, çocukların akranlarıyla birlikte oynamaları onların ahlaki gelişimine büyük katkıda bulunduğunu söyler. Çocuklarla birlikte kuralların belirlenmesi onların ahlaki muhakemesini ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacağını belirtir.

Gilligan'a göre; ahlak gelişiminde toplumun tüm değerlerini doğrudan benimsemek değil, toplumla birlikte değerler sistemini oluşturmayı hedefler. Toplumun kendinden beklenenleri yerine getirebilmesi için o toplumda yaşayan insanların üzerine düşen bazı kuralları içelleştirip benimsemeleri gerekmektedir.

Değerlerin Psikolojik Temelleri; Psikoloji insan davranışlarının altında yatan nedenleri araştıran bir bilim dalıdır. İnsanların davranışlarını anlayabilmek içinse bilimsel ve akılcı yöntemler kullanılır. Bireyin başkalarını, olayları, durumları, kendisini değerlendirmesi onun kişiliği altında yatan özelliklere bizi ulaştırır. Kişilik dediğimiz kavram ise yeteneklerimiz, güdülerimiz, duygularımız, düşüncelerimiz, değerlerimiz, inançlarımız vb. tüm özelliklerimizi içinde barındırır. Bireyin yaşadığı çevre kişiliğini kazandırmada etkin bir rol üstlenmektedir. Birey doğumundan itibaren çevresiyle iletişim halindedir. Bireyin yaşadığı çevrede bulunan insanların dürüst, güvenilir, çalışkan gibi değerlere sahip olması onun kişiliğini oluşturmada etkileyici olacaktır.

Değerlerin Bilimsel Temelleri; Bilim gözlem, deney ve akla dayanarak bilgi edinmemizi sağlayan çalışmaların tamamına denir. Bilimde bilgilerin doğruluğu ve yanlışlığı yeni kuramlarla değişebilmekte ve gelişebilmektedir. Değerleri bilimsel eğitimden ayrı düşünmek doğru değildir. Bilimin yaşamın uyumunu ve devamını sağlayan değerlerle uyumlu ve bütünlük içinde ilerlemesi desteklenmektedir. Günümüzde gelişen bilim ve teknoloji bazı değer yargılarımızı yok ettiği söylenmektedir ancak bunları yok olmasına neden olan bir bakıma da bizleriz. Bilim ve teknoloji ile değerlerimizi gelecek nesillere de aktararak korumak insanların sorumluluklarıdır. Küreselleşme kendine özgü bir hayat tarzı oluştururken bilim insanı etik duyguları, hak ve hukuku, kültürü korumayı, insanın evrenselleştirilerek yok edilmesinin önüne geçmek için çalışır. Bilim ahlaki değerler ile uyumlu ve anlamlı olmalı ahlaki açıdan, toplumun gelişimini engelleyici değil destekleyici olmalıdır. Bilimsel çalışmaların güvenilir ve doğru olması, sonuçlarının toplum için fayda sağlayacak şekilde kullanılması için bilimsel çalışmaların değerlere bağlı kalması gerekmektedir.

2.4.2 Değerlerin Sınıflandırılması

Genel kabul gören değer sınıflandırması şu şekildedir:

- Nelson'un Değer Sınıflaması

Nelson değerleri bireysel, sosyal ve grup değerleri bazında 3'e ayrılmaktadır

- Bireysel Değerler: Genellikle kişisel tercihlerimizi yansıtan değerlerdir. Örneğin bir parfüm alırken, kıyafet seçerken kendi kişisel tercihlerimize uygun olarak seçimler yapmamızdır.
- Sosyal Değerler: Sorumluluk, saygı gibi toplum içerisinde kişinin yaşamını sürdürmesini sağlayan değerlerdir.
- Grup Değerleri: Bir grubun üyeleri ile olan ilişkilerini belirleyen değerlerdir. Örneğin bir dernek üyeleri, aile gibi değerler olabilir.

- Rokeach'ın Değer Sınıflaması

Rokeach (1973)'a göre değer hayata yön veren, tutumları, davranışları belirleyen, rehber rolündeki standartlardır. Göreceli olan bu standartların sürekliliği de vardır.

Rokeach Değer Sınıflaması

<u>Amaç Değerler</u>	<u>Araç Değerler</u>
Aile güvenliği	Bağımsız
Barış içinde bir dünya	Bağışayıcı
Mutluluk	Cesaretli
İç huzur	Dürüst
Eşitlik	Entelektüel
Dini olgunluk	Geniş görüşlü
Özgürlük	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Heyecan verici bir yaşam	Kendini kontrol eden
Başarılı olma	Kibar
Kendine saygı	Kendine hakim
Bilgelik	Mantıklı
Gerçek dostluk	Neşeli
Arkadaşlık	Sevecen
Sosyal kabul	Sorumluluk sahibi
Ulusal güvenlik	Temiz
Rahat bir yaşam	Yardımsever
Zevk	Yaratıcı olma

- Schwartz'ın Değer Sınıflaması

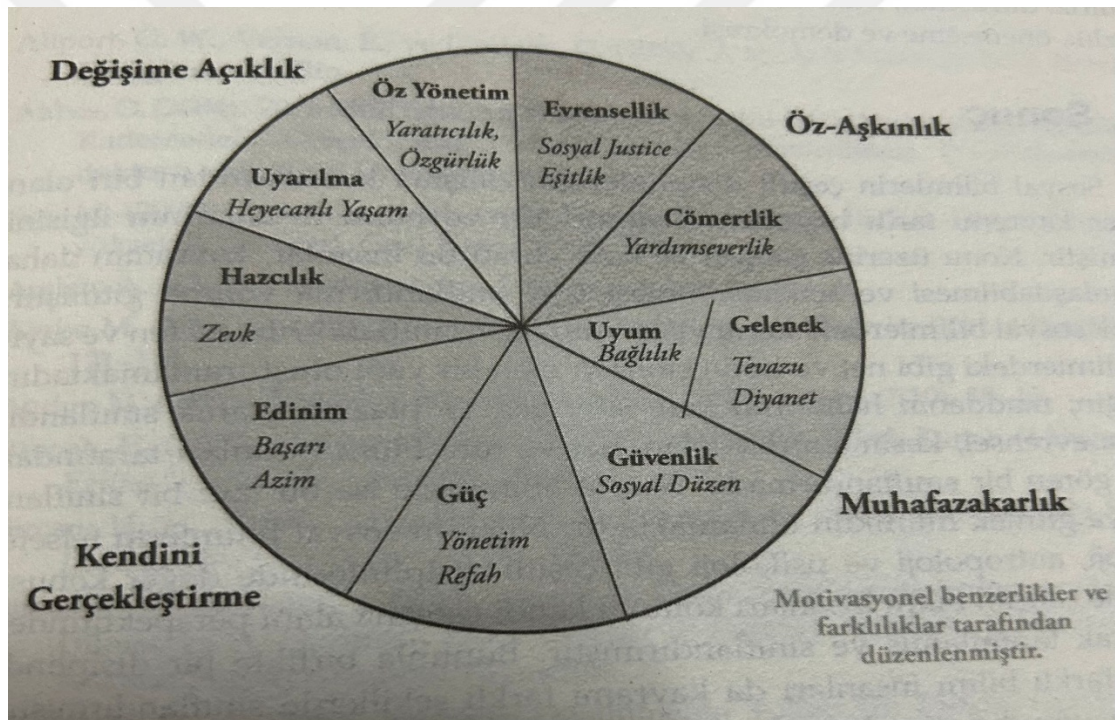
Schwartz'a göre değer yaşamda rehber olan, arzu edilen, istenilen, yol gösterici hedeflerdir. Schwartz sınıflamasında evrensel olarak nitelendirdiği 10 değer grubu üzerine yoğunlaşmıştır. Bu değer grupları şunlardır:

- Başarı
- Haz
- Uyarılım

- Güç
- Özyönelim
- Küresellik
- Geleneksellik
- İyilik
- Uyma
- Güvenlik

Kurama göre belirtilen değerlerin ilişkisi birbirleriyle dinamik bir yapıya sahiptir. Bazı değerler birbirleriyle çelişkili olabilirken bazıları ise birbirleriyle uyumludur.

Şekil 1 Schwartz değerler arasındaki ilişkileri aşağıdaki şekilde olduğu gibi görselleştirmiştir.

- Spranger'in Değer Sınıflaması

En yaygın olarak kabul gören görüş değer sınıflamasında Spranger'a aittir. Spranger'a göre değerler altı gruba ayrılmıştır. Bu değerler: dini, ekonomik, siyasi, sosyal, bilimsel ve estetik değerlerdir.

- Dini Değer: Dünyevi ve evrenle ilgili değerleri kapsar. Birey kendisini evrenin parçası olarak kabul eder.

- Siyasi Değer: Bireyin sahip olduğu gücünü, kuvvetini, karizmasını, otoriterliğini, liderliğini vb. değerleri temele alır.
- Teorik (Bilimsel) Değer: Eleştirel düşünmeye, araştırma yapmaya, sorgulamayı temele alır. Bu değere sahip olan birey eleştirir, araştırır, sorgular ve akılcı davranır.
- Ekonomik Değer: Ekonomik değer yargısı pratikliği ve yararlılığı ön plana çıkartır.
- Sosyal Değer: Sosyal değere göre en yüksek değer insan sevgisidir. Bencil olmak yerine nazik, sempatik, empati kurabilen, başkalarının sevinçlerine ortak olmayı benimser.
- Estetik Değer: Sanatı toplumun yaşantısı için zorunluluk ve temel olarak görür. Uyum, düzen, simetri gibi değer yargılarını içerir.

2.4.3. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi bütünleştirici bir yapıya sahip şemsiye bir terimdir. Evrensel değerlere vurgu yapan değerler eğitiminin amacı sorumluluk duygusu taşıyan, ahlaki değerleri benimseyen, karakterinde iyi özellikler taşıyan bireyler yetiştirmektir (Altan, 2011). Bu amaç doğrultusunda değerler eğitimi program ötesi konuları ve temaları içerir. Dini eğitim, çok kültürlü eğitim, bireysel ve toplumsal eğitim, okul etiği, çevre ve sağlık eğitimi, toplumsal bağlantılar ve vatandaşlık eğitimi baz alır (Keskin, 2008). Zira değerler eğitimi bireyin hem kendisinin hem de diğer insanların mutluluğunu, iyiliğini ve çıkarını sağlayacak şekilde davranmasını hedefler (Aydın ve Gürler 2012).

Gülmüş (2015)'e göre değerler eğitimi; çevre, aile ve medyanın desteği ile milli ve evrensel değerlerin öğretim programlarında ve ders dışı etkinliklerde yer almasıdır. Değerler eğitimi bir süreçtir. Bu süreç bireyin yaşamını pozitif yönde etkiler, bireyin davranışlarına anlam katar, iletişimi kolaylaştırır ve bireyi sorumluluk sahibi yapar (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Değerler eğitimi ile toplumdaki bireylere değerlerin doğru ve akılcı bir şekilde aktarılması sağlanır. Bu aktarım güdüleyici ve özendiricidir. Değerlerin uygulanmasında akılcı ve iradeli tutumların oluşması, bu tutumların gelecek nesillere aktarılması önemlidir. Nitekim değerler öğrenilen ve öğretilen kavramlardır (Köylü, 2016; Sayan ve Günel, 2023).

Eğitim becerilerin geliştirildiği, bilgilerin aktarıldığı, öğrenmelerin gerçekleştiği bir alan olduğu gibi değerlerin öğretildiği bir süreçtir. Bu süreç esnasında demokratik toplumlarda değer eğitimi dört temel noktada uygulanır. Bu noktalar; akıl yürüterek mantıklı düşünme, empati yapma, özsaygı duyma ve

işbirliğini geliştirmedir (Doğanay, 2007). Değerler eğitiminin ana amacı bireyi topluma kazandırmaktır. Bireyin kendisi ve çevresi ile barışık olmasını, öz kültürünü tanımasını, milli ve manevi değerleri içselleştirmesini sağlar (Avcı, 2021). Değerler eğitiminin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Değerler eğitiminde güncelleme yaparak eksikliklerin ve ihtiyaçların neler olduğunu belirlemek,
- Toplumda kabul gören değerleri belirleyerek eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanmak,
- Değişen dünya düzeni içerisinde değerler eğitimine katkı sağlayacak yeni kaynakları belirlemek,
- Erdemli bireylerin yetişmesi için kısa ve uzun vadede planlamalar yapmak,
- Mesleğini seven, adil, sorumluluk sahibi, özgüvenli öğretmenler yetiştirmektir (Ulusoy, 2019).
- Değerler eğitiminin bu amaçlara ulaşması için gerekli faaliyetler ise şunlardır:
- Değerlerin içeriğini ve anlamlarını doğru bir şekilde bireylere idrak ettirmek,
- Okullarda, kurum ve kuruluşlarda bireylerin örnek alabileceği değer etkinlikleri sergilemek,
- Model olarak sunulan değerlerin eyleme dönüşerek yaşam içerisinde kullanılmasını sağlamak,
- Değerlerin uygulanmasının alışkanlık haline gelmesini sağlamaktır (Ulusoy, 2019).

Değerler eğitiminin amacına ulaşmasında aile bireylerine ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerden birincisi iyi örnek olmaktır. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin karakterleri çocuklar için yol göstericidir. Çocuklar ailelerinde ve öğretmenlerinde gördükleri davranışları örnek alırlar. Çalışkanlığı, dürüstlüğü, özsaygıyı, nezaketi ailesinde ve çevresinde gören bireyin bu değerleri içselleştirerek uygulaması mümkündür. Zira çocuklar iyi bir gözlemcidirler. İkinci görev kuralların belirlenerek beklentilerin yüksek tutulmasıdır. Çocuklar ailelerinin ve öğretmenlerinin beklentilerini karşılamayı severler. Aile ve çevre tarafından davranışı takdir edilen çocuklar gurur duygusunu yoğun yaşarlar. Üçüncü görev kuralların mantıklı bir şekilde koyulmasıdır. Elbette çocuklar özgür bir ortamda eğlenceli bir şekilde davranış sergilemelidir. Ancak hayatın bir parçası olan kuralları öğrenmeli ve bu kurallara uymalıdır. Dördüncü görev, iyi davranış ve tavırlar sergilemektir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin davranışları, diğer insanlarla konuşmaları çocuklar

için önemlidir. Beşinci görev değerlere ait uygulamalardır. Cömertlik, merhamet, yardımseverlik gibi değerlerin çocukların aktif katılımı ile uygulanması değerlerin davranışa dönüşmesinde etkili olacaktır. Altıncı görev doğru ve yanlışın ne olduğu hakkında konuşma yapmaktır. Değerlere neden önem veriyoruz, değerler yaşamımızda niçin var, neden değerleri uygulamalıyız noktasında açıklama yapılmasıdır. Yedinci görev ise değerler hakkında kitap okumadır. Edebi eserlerde geçen değerler çizimlerle desteklenerek çocuklara doğru ve yanlış davranışların neler olduğunu öğretir. Hikaye, roman, fıkra gibi eserlerde geçen iyi ve kötü karakterleri ayırt eden çocuklar değerlere karşı olumlu tutum geliştirir (Balat, 2004).

2.4.4. Değer Öğretim Yaklaşımları

- Değerleri Telkin Etmek

Telkin yolu ile değer öğretimi Blanchette ve Bensley tarafından geliştirilmiştir. En fazla kullanılan değer öğretimi yaklaşımıdır. Değerler, bu yaklaşımda kültürel ve toplumsal davranış kalıplarının standartlarıdır. Yaklaşımın amacı, istenilen belirli değerleri bireye özümseterek aşılmasıdır. Değerler sürekli olarak tekrar edilir, tavsiyede bulunularak içselleştirilmesi sağlanır (Yıldırım, 2019: 111). Telkin yaklaşımı açısından değerler, “sosyal ve kültürel olarak kabul görmüş standartlar veya davranış kuralları” olarak görülmektedirler. Bundan dolayı değer kazanma, kişinin toplumdaki kurumları, önemli bireysel kuralları ve kabul edilmiş standartları öğrencilere tanıtan bir yaklaşım olarak da düşünülmektedir (Huitt, 2004; Yiğittir ve Kaymakçı, 2012: 52). Değerleri telkin etmek yaklaşımında aşağıdaki aşamalar mevcuttur (Suparka ve ark. 1976; Turgut, 2020).

- Telkin yoluyla öğretilecek değer belirlenmesi
- Değerlerin seviyelerinin belirlenmesi
- Davranışsal amaçların belirlenmesi
- Uygun metotların seçilmesi
- Seçilen metotların uygulaması
- Sonuçların değerlendirilmesi.

- Değer Açıklama

Değer açıklama yaklaşımı Rath, Simon ve Harmin tarafından J.Dewey’in çalışmaları temele alınarak oluşturulmuştur. Bireyin alacağı kararda telkinden ziyade bireyin alternatif yolları inceleyerek özgürce karar vermesine dayanmaktadır. Bireyin değeri net ve açık bir şekilde anlamadığı varsayılır. Bu yaklaşımda en önemli görev

öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler öğrencileri düşüncelerinden dolayı eleştirmemelidir. Öğretmenler öğrencileri belirli değerlere yönlendirmemeli, öğrencilerin kendi değerlerini özgürce seçmelerine yardımcı olmalıdır. (Welton ve Mallan; Akbaş, 2004: 71). (Suparka ve ark. 1987; Turgut,2020: 103). Değer açıklama yoluyla değer öğretimi yaklaşımında yer alan işlem basamakları ise şu şekildedir: Kupchenko ve Parsons,1987; Turgut, 2020).

- Alternatiflere bakarak seçim yapma arasından seçme
- Alternatifleri dikkatli bir şekilde değerlendirerek seçim yapma
- Özgürce seçim yapma
- Seçimden memnun olma
- Seçiminin diğer insanlar tarafından onaylanmasına istekli olma
- Seçimleri davranışa dönüştürme (harekete geçme)
- Yaşamın sonraki evrelerinde bu davranışın tekrarlanması.
- Değer Analizi

Hunt ve Metcalf, Banks ve Frenkel tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre öğrencilere değer nesnelerinin akılcı yargılar ile nasıl değerlendirileceği öğretilmelidir. Öğrenciler bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak değerler noktasında mantıklı kararlar vermelidir. Bu yaklaşım siyasi ve toplumsal konularda daha sık kullanılmaktadır (Bacanlı, 2005; Yiğittir ve Kaymakçı, 2012: 3). Değer analizi yaklaşımının aşamaları şu şekildedir (Doğanay, 2011; Turgut, 2020).

- Değer ile ilgili sorunu tanımlama
- Değer sorununu netleştirme
- Sorun hakkında bilgi ve kanıt toplama
- Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme
- Çözüm yollarını belirleme
- Çözüm yollarının sonuçlarını belirleme
- Seçenekler arasından seçim yapma
- Seçilen öneri doğrultusunda davranışta bulunma.
- Ahlaki Muhakeme

Ahlaki muhakeme yaklaşımının temelinde Piaget ve Kohlberg'in bilişsel muhakeme, düşünme, değer ikilemi ve karar verme süreçleri yer almaktadır. Bu yaklaşım öğrenciyi sorgulamaya, araştırmaya ve düşünmeye sevk eder. Öğrencilere metinler verilir. Bu metinleri okuyup inceleyerek ahlaki ikilemleri bulmaları, eleştirel

düşünceleri istenir. (Fernandes, 1999; Yazıcı, 2006:512). Bu yaklaşımda kullanılan ikilemlerin gerçek yaşam durumlarını yansıtmaları, anlaşılabilir ve basit olması, öğrencinin düzeyine uygun, çift boyutlu çözümü içeren cevaba sahip ve olgusal bilgilere değil; çatışmanın akıl yürütme boyutu üzerine odaklı olması gerekmektedir. Ahlaki ikilemler çeşitli şekillerde sunulabilir. Bunlar yazılı veya sözlü formlar, filmler, ses kayıtları, sesli film şeritleri veya öyküler ve tarihi belgeler şeklinde olabilir (Kupchenko ve Parsons, 1987; Turgut, 2020: 105).

Ahlaki Muhakeme yaklaşımının aşamaları şu şekildedir (Turgut, 2020):

I. Gelenek Öncesi Düzey (4-9 yaş): Dışa bağımlı dönemdir. Birey olayları sonuçlarına göre değerlendirir.

- Ceza-itaat (4-9 yaş): Cezadan kaçınmama ve ödül alma.
- Saf Çıkarıcı/Araçsal amaç: Bireyci ve karşılıklı çıkar ilişkileri görülür.

II. Geleneksel düzey (10-20 yaş): Bu düzeyde toplumun düzen dikkate alınarak davranışın toplumsal işleyişe etkisine bakılır.

- Kişiler arası uyum: İyi olarak nitelenen davranışlar başkalarının onayına ve memnuniyetine göre belirlenir.
- Kanun ve Düzen: Değerler; sosyal yaşamın, belirli kuralların, otoritelerin devamıdır.

III. Gelenek ötesi düzey (15-20+): Bireyin toplumu aşarak en büyük ve üst seviye değerleri dikkate aldığı dönemdir.

- Sosyal anlaşma: Toplumsal anlaşma ve sözleşmelerin, bireysel hakların etkin olması.
- Evrensel ahlaki ilkeler: Evrensel ahlak kurallarının etkin olması.

2.4.5 Kök Değerler

21. yüzyılda evrensel ortak akıl ile değerler ve normlar önem kazanmıştır. Birleşmiş Milletler'in 50. Yıldönümü olan 1995 yılında "Yaşayan Değerler Eğitimi Programı" ismi ile uluslararası proje hazırlanmıştır. Projede evrensel değerlerin etkinlik temelli yaklaşımlar ile öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. 'Daha iyi yaşanabilir bir dünya için değerleri paylaşma' sloganı ile başlayan proje barış, saygı, sadelik, birlik, hoşgörü, dürüstlük, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, sorumluluk ve mutluluk değerlerine odaklanmıştır (Cihan, 2014).

Toplumların ana yapı taşı bireylerdir. Değerler bireylere toplumda nelerin önemli olduğunu, davranışların nasıl yapılacağını neden ve sonuçları ile açıklayan

anlam içeren kavramlardır. Eğitim kurumlarının hedefleri ise bu kavramların değerini yaşatarak bireye öğretmektir. Okulların ana amacı bilginin değerini ve sosyal düzenin önemini öğrenciye kavratmaktır. Yunus Emre'nin de dediği gibi “Girdim ilim meclisine, eyledim kıldım talep, Dediler ilim geride, illa edep illa edep.” (Topal, 2019).

Eğitimde değerleri öncelemeyen toplumların geleceğe ulaşması günümüz şartlarında pek mümkün değildir. Modernleşme, küreselleşme, teknolojik gelişmeler, üretim-tüketim dengeleri kültürel savrulmaya neden olmaktadır. Bu durum milli eğitim şuralarında ve program geliştirme çalışmalarında değerler eğitimi ön plana çıkarmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında değerler tekrar gözden geçirilmiş, yenilenmiş ve kök değerler programa dahil edilmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan değerler; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere on sekiz adettir. Bu değerlerin programda bulunan kök değerler ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır. Kök değerler ise on adet olup adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinden oluşmaktadır. Öğrenme öğretme sürecinde değerlerin tek başına, ilişkilendirildiği diğer değerlerle ve kök değerlerle birlikte işlenmesi amaçlanmıştır (MEB, 2018; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, [TTKB], 2017).

Yenilenen Öğretim programlarında yer alan kök değerlerin içerdiği tutum ve davranışlar şunlardır: (TTKB, 2017).

- Adalet: Adil olma, eşit davranma, paylaşma.
- Dostluk: Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma.
- Dürüstlük: Açık ve anlaşılır olma, doğru konuşma, güvenilir olma, sözünde durma.
- Öz denetim: Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme.
- Sabır: Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme.
- Saygı: Alçakgönüllü olma, başkasına kendisine davranılmasından hoşlandığı biçimde davranma, diğer bireylerin insanlıklarına değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme.

- Sevgi: Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma.
- Sorumluluk: Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme.
- Vatanseverlik: Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme.
- Yardımseverlik: Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma.

MEB tarafından 19 Kasım 2022 tarihinde “Değerler Eğitimi Etkinlik” kitabı yayınlanmıştır. Değerler eğitiminde kök değerlerin etkinlikler yoluyla kullanımı amaçlanmıştır. On kök değere yönelik toplamda yüz yirmi adet etkinliğe yer verilmiştir. Öğrencilerin dikkatini çekecek özgün çalışmaların üretilmesi amaçlanmıştır. Etkinlikler, öğrencilerin sınıf ortamı içerisinde dersi daha eğlenceli hale getirerek eğlenerek öğrenebilecekleri, anlama ve anlatma becerilerini daha üst seviyeye çıkarabilecekleri çok yönlü çalışmalar halinde hazırlanmıştır (MEB, 2022).

2. 4. 6. Değer Eğitiminde Rol Model Olarak Öğretmen

Bireylerin birçok davranışı sosyal çevresinde bulunan rol modellerdir. Çocuk ilk olarak içinde doğup büyüdüğü aileyi kendisine rol model olarak benimser. Aile bireylerinde gördüklerini istemsiz de olsa taklit etmeye başlar. Aile, problemli olmadığı takdirde çocuk için en güvenilir rol modeli olur.

Bireyler ailede aldıkları rol modellerden daha sonra en önemli kurum olan okul da kendilerine öğretmenlerini rol model olarak alırlar. Çocuklar okulda öğrenmeyi amaçladıkları ve amaçlamadıkları birçok şeyi gözler. Gözledikleri herşey onların iyi, kötü, doğru ve yanlış konusunda anlayış geliştirmelerine katkıda bulunur.

Çocuklar okul ortamını ve öğretmenleri gözleyerek değerleri öğrenirler (Halstead ve Pike, 2006; Çengelci ve Karaduman, 2013: 34). Olumlu rol model olmak isteyen öğretmenlerden beklenen bazı özellikleri Ersoy ve Ekşi şu şekilde derlemişlerdir;

- Benlik özelliklerinde değerler oldukça yoğun yer almaktadır.
- Pozitif bir kişiliğe sahiptir.
- İyi insan yetiştirme ideali ve çabası içindedir.
- Eğitim merkezli öğretime inanmaktadır.
- Öğrencilerine ve öğretmenliğe tutkuyla bağlıdır.

- Bireysel ve mesleki açıdan yetkindir.
- Yüz yüze iletişimi tercih etmekte insan ilişkilerine önem vermektedir.
- Uzmandır.
- Tatlı-sert yaklaşıma sahiptir.
- Rehberdir.
- Kendisine kolay ulaşılabilmekte ve danışılabilir.
- İş birliği yapmaya açıktır.
- Kendini sürekli güncelleme ve geliştirmeye açıktır.
- İdeal bir öğretmenlik algısına sahiptir.
- Kendi benliğini tutum ve davranışlarını, duygu durumunu vs. değerlendirebilmekte ve kontrol edebilmektedir.
- Samimi, doğal ve tutarlıdır.
- Kararlı azimli ve mücadelecidir.
- Öğrencilerine değer vermektedir.
- Çoklu sosyal rollerini ihmal etmemektedir.
- Sınıfa hakimdir.
- Sınıf dışı aktiviteleri yoğundur.
- Eğitim koşullarını geliştirmeye çalışmaktadır.
- Bireysel ve eğitimle ilgili birçok hedefi bulunmaktadır (Ekşi ve Ersoy, 2020).

2. 4. 7. Değer Eğitiminde Okulun Rolü

Ailenin değerler eğitimindeki muhtemel eksikliklerini tamamlamak, değerler eğitimini planlı ve sistemli bir şekilde tamamlamak için okullara ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumun bir yansıması durumunda olan okullar, toplumun gelişmekte olan değerleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptirler ve değerlerin kazandırılmasında etkili bir kurum olarak görülmektedirler. Okulların hem akademik açıdan başarılı hem de temel insani değerleri benimseyerek davranışa dönüştürebilen öğrenciler yetiştirme sorumluluğu bulunmaktadır. Okullar, her ne kadar ailenin yerini almasa da, ailenin bir uzantısı olarak evde başlayan eğitime devam edebilir, çocukların değerler konusundaki bilgi eksikliklerini tamamlayabilir ve kişisel niteliklerine ilişkin anlayış ve deneyimlerini gerçekleştirebilirler (Tutal, 2022: 13).

Okullardaki değerler eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır. Diğer bir amacı ise “her öğrenciyi hem ilgi ve

yetenekleri doğrultusunda yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak, hem de “iyi insan”, “iyi vatandaş” olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Bu birinci amaç, yani, “öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmak”, esasen eğitimin en temel amacıdır. Zira o olmadan, belirlenmiş diğer amaçlara ulaşılsa bile çok fazla bir anlam ifade etmez (Aydın, 2012: 3).

Çocuklar, içinde bulundukları çevreyi sorgulayan, anlamaya çalışan bireylerdir. Çocukların bu sorularına ebeveynler mantıklı ve doyurucu cevap verebilmesi gerekir. Anne ve babalar değerlerini çocuklara model olarak ve duygu, düşüncelerini paylaşarak öğretebilirler. Çocuklarla birlikte geçirilen kaliteli ve doyurucu zamanlar onların karakter gelişimlerine ve çevreden gelen olumsuz uyarılara karşı daha güçlü bir kimlik oluşturmalarını sağlar. Çocukları sürekli ödüllendirmek veya cezalandırmak doğru bir davranış değildir. Sürekli ödüllendirmek çocuklara sorumluluk kazandırmaz ve aksine çocukların ileriki yaşamlarında sorumluluk kazanmasının da önüne geçer. Çocuklara küçük yaşlarda bile olsa örneğin masayı toplamasına izin verme, ödevlerini yapmasını isteme gibi küçük çaplı sorumluluklar verilmesi bu sorumluluklar karşısında da ödüllendirilmesi onların istedik davranış geliştirmesine katkı sağlayacak sorumluluk değerini pekiştireceklerdir. Çocukların sürekli aynı ödül ve cezalarla karşı karşıya bırakılması da onlarda alışkanlık uyandıracak ve sonunda ne ile karşılaşacaklarını bildikleri için kalıcı öğrenmeler geçekleşmeyecektir.

Bu durumda okulda değerler eğitimi; insanın var olduğu süre zarfı içerisinde kendi toplumsal normlarını kendilerinden sonraki kuşaklara aktarma, hem bu toplumsal normlar çerçevesi içerisinde toplumu birlikte ayakta tutabilmek için var olmuştur. Bu değerlerin bir düzen içerisinde yeni nesillere aktarılmasında en önemli kurum okuldur. Çünkü çocuğun pedagojik durumu değerlerin verilmesinde ve kalıcı olmasında etkilidir. Böylece geçek anlamda bir değer aktarımı oluşacaktır. Okulda çocuk hem kendi yakın çevresinden hem de uzak çevresinden bulunan faklı çocuklarla değerleri karşılaştırıp toplumun benimsediği ortak bir paydada bir araya gelmelerinde olanak sağlamaktadır (Aranlı, Yamanoğlu, Yamanoğlu ve Yıldırım, 2023).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme deseni esas alınmıştır. Nitel araştırmalarda algılar ve olaylar var olduğu doğal alanlarında incelenir. Sosyal olguların bulundukları, bağlı oldukları çevrede anlaşılması ön plandadır. Doküman araştırması belge taraması olarak da bilinmektedir. Doküman analizinde amacı belirli olan konu hakkında basılı ve elektronik kaynaklara ulaşarak bu kaynakları okumak, not almak ve değerlendirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Nasrettin Hoca Fıkraları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlemek için ölçüt örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Ölçüt örneklemede örneklemin problem ile alakalı özellikleri, nesneleri veya durumları taşıması, belirlenen niteliklere uyması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın örneklemini Öztürk (2020)'nin editörlüğünde hazırlanan “Nasrettin Hoca Hikayeleri” isimli kitap oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda bu eserin kullanılmasında belirlenen ölçütler ise şunlardır:

- Araştırma kapsamında kullanılan kitabın ortaokul öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeylerine uygunluğu,
- Araştırma kapsamında kullanılan kitabın tavsiye edilen kitaplar arasında yer alması,
- Araştırma kapsamında kullanılan kitabın basımının olması ve öğrencilerin ulaşma olanağının fazla olmasıdır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla araştırma konusu ile ilgili literatür incelenmiş, iki alan uzmanının görüşü alınmıştır. Araştırmanın veri toplama aracını Öztürk (2020)'nin editörlüğünde hazırlanan “Nasrettin Hoca Hikayeleri” isimli kitap oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak bu eserin seçilmesinde eserin dilinin sade, akıcı ve anlaşılır olması, yalın bir üslupla fıkraları anlatması etken olmuştur. Ema ofis yayınevinde 2020 yılında basılan Kitap 128 sayfadır. Kitapta 126 fıkra bulunmaktadır. Bu fıkralardan 80 tanesi incelenmiştir. 46 fıkra argo kelimeler içermesi ve

öğrencilerin hazırbulunuşluğuna uygun olmaması nedeniyle inceleme dışı bırakılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde yazılı olan kaynaklar ele alınır ve ayrıntılı incelenir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi diğer veri toplama araçları ile de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öztürk (2020)'nin kitabından elde edilen dökümanlar alanında uzman 3 akademisyen ve 2 Sosyal Bilgiler öğretmeni tarafından bağımsız olarak incelenmiştir. Araştırmacının ulaştığı veriler ile alan uzmanları ve öğretmenlerin ulaştığı veriler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir. Araştırmanın güvenirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}}$) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda bu hesabın %90 ve üzeri olması beklenir. Araştırmada gerçekleştirilen güvenirlik çalışmasında %92 oranında güvenirlik olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın alt problemi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kök değerlerin Nasrettin Hoca fıkralarında ne düzeyde bulunduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1. “Çaylak Olmak” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Çaylak Olmak” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çaylak Olmak Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Öz Denetim	1
Saygı	1
Dürüstlük	1
Toplam	4

Tablo 1 incelendiğinde “Çaylak Olmak” fıkrasında, sorumluluk, öz denetim, saygı ve dürüstlük olmak üzere dört adet değer tespit edilmiştir.

Nasrettin Hoca ve birkaç kafadar arasında geçen konuşmada Hoca öncelikle sorumluluk değerine vurgu yapmıştır. Bir şeyi anlayabilmek için öncelikle onun yerine düşünebilmeli, sorumluluklarını yerine getirebilmeyi önerir.

Aşağıda Nasrettin Hoca ve Çaylak Olmak fıkrasına yer verilmiştir;

“Hoca’ya sormuşlar:

-Çaylak altı ay erkek, altı ay da dişi olurmuş, doğru mu acaba?

Hoca sakalını sıvazladıktan sonra:

-Vallahi bu soruyu yanıtlamak için bir yıl çaylak olmak, gerek, demiş.

4.2. “Çiftçilik ve Hoca” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Çiftçilik ve Hoca” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Çiftçilik ve Hoca Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Öz Denetim	1
Sabır	1
Toplam	3

Tablo 2 incelendiğinde “Çiftçilik ve Hoca” fıkrasında, sorumluluk, öz denetim, sabır olmak üzere üç adet değer tespit edilmiştir.

Nasrettin Hoca ve Çiftçilik fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca bir gün çift sürerken bir de bakmış ki, ufacık bir kaplumbağa yavrusu, tarlada debelenip kendine yol bulmaya çalışıyor. Eline alıp yavru kaplumbağaya şöyle mırıldanmış:

-Nedir bu tasan? Sabırlı ol, gözle beni. Sen de çiftçilik öğren!

4.3. “Doğuran Kazan” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Doğuran Kazan” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 3’ de gösterilmiştir.

Tablo 3: Doğuran Kazan Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 3. incelendiğinde “Doğuran Kazan” fıkrasında, adalet, dürüstlük, sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Doğuran Kazan fıkrasında Nasrettin Hoca ile komşusu arasında geçer. Hoca bizlere olması mümkün olmayan her şeye inanmamız gerektiğini söyler.

Nasrettin Hoca ve Doğuran Kazan fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün, Hoca’nın evinde çamaşır yıkanırken, büyükçe bir kazana ihtiyaçları olur. Hoca, bitişik komşudan kazanını ödünç alır. Kazanın işi bittikten sonra da içine bir tencere koyarak geri verir. Bunu gören komşusu şaşkın şaşkın sorar:

-Hocam, bu da ne böyle?

-Hoca, kazan doğurdu yanıtını verir.

-Kazan hiç doğurur mu Hoca, der.

Adamcağız şaşkın, kazanı da tencereyi de alır gider.

Birkaç gün sonra Hoca, komşusundan tekrar kazanı almaya gider. Ama bu kez kazanı bir türlü geri vermek bilmez. Komşu dayanamayıp Hocanın evine gidip sorar:

-Hocam bizim kazana ne oldu?

-Hoca, kazan sizlere ömür komşu der.

-Aman Hoca neler saçmalıyorsun deyince:

-Hoca gülerek, neden saçmalık olsun, doğurduğuna inanıyorsun da, öldüğüne neden inanmıyorsun der.

4.4. “Eşeğin Sözü” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Eşeğin Sözü” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4: Eşeğin Sözü Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Yardımlıseverlik	1
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Toplam	3

Tablo 4 incelendiğinde “Eşeğin Sözü” fıkrasında; yardımlıseverlik, dürüstlük ve öz denetim olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkrada Hoca eşeğini komşusuna vermemek için yalan söyler ancak yalanı daha komşusu gitmeden ortaya çıkar. Yardıma ihtiyacı olan komşusuna yardım etmek istemeyen Hoca yalanını da ört pas etmek için üste çıkmaya çalışır.

Nasrettin Hoca ve Eşeğin Sözü fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir komşusu, Hoca’nın kapısını çalar:

-Hocam, bugünlük bana eşeğini ver de pazara kadar gidip geleyim.

Hoca, eşeği komşusuna vermek istemez.

-Eşek evde yok, olsaydı verirdim, der.

Tam o sırada eşek içerde anırmaya başlar.

Komşu: Hoca, bu nasıl iş? Eşek evdeymiş de sen bana yalan söylüyorsun ha, deyince;

Hoca adama çıkışır, Yahu sen ne saygısız adamın! Benim sözüme inanmıyorsun da eşeğe mi inanıyorsun? Yazıklar olsun, der.

4.5. “Dünyanın Ortası” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Dünyanın Ortası” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 5’ de gösterilmiştir.

Tablo 5: Dünyanın Ortası Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 5 incelendiğinde “Dünyanın Ortası ” fıkrasında, adalet, dürüstlük olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Dünyanın Ortası fıkrasında Nasrettin Hoca ile komşuları arasında geçer. Komşusu Hocanın zekası ile dalga geçmek isterken, Hoca’nın hazır cevaplılığı karşısında ne olduğunu anlayamaz.

Nasrettin Hoca ve Dünyanın Ortası fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün Akşehir’e üç papaz gelmiş. Bir hoşbeş toplantısında, Hoca’ya sormaya başlamışlar:

-Dünyanın ortası neresidir?

Hoca, eşiğinin bastığı yeri göstermiş:

-İşte, tam burasıdır papaz efendi.

-Nereden bildin orası olduğunu, deyince Hoca gülmüş:

-İnanmazsan ölç, demiş.

4.6. “Peşin Para” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Peşin Para” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Peşin Para Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 6 incelendiğinde “Peşin Para” fıkrasında, adalet, dürüstlük, sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Peşin Para fıkrasında Nasrettin Hoca ile komşuları arasında geçer. Nasrettin Hoca komşusuna karşı borçludur ancak bu parayı bir türlü ödemez. Bunun üzerine komşusu ile arasında bir diyalog geçer.

Nasrettin Hoca ve Peşin Para fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca'nın bir adama borcu varmış. Adam, gelir yalvarır yakarır ama bir türlü parasını alamazmış. Bir gün adamın canına tak etmiş ve Hoca'nın kapısına dayanmış:

-Paramı ver, diye tutturmuş.

Alacaklısından kurtulamayacağını anlayan Hoca:

-Bekle, ben kimsenin hakkını yemem! Bizim oğlan çalı çırpı toplamaya gitti. Onları getirsin, yol kenarlarına diksin, gelip geçen koyunların yünlerine takılsın. Biz de toplayalım, eğirelim, iplik yapıp satalım. Kazanacağımız parayla da senin borcunu ödeyelim.

-Hoca alacaklısına dönerek: Seni kurnaz seni! Peşin paranın kokusunu aldın, elbette gülersin, demiş.

4.7. “Nedeni” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Nedeni” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Nedeni Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz Denetim	1
Adalet	1
Sorumluluk	1
Toplam	4

Tablo 7. incelendiğinde “Nedeni” fıkrasında, dürüstlük, öz denetim, adalet, sorumluluk olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Nedeni fıkrasında Nasrettin Hoca ile köy halkı arasında geçer. Nasrettin Hoca eşeğini çaldırır ve bunun üzerine köy halkının sorularına maruz kalır asıl suçlamaların ve soruların kendisine değil gerçek suçlu olana yöneltilmesini ister.

Nasrettin Hoca ve Nedeni fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, eşeğini çaldırınca çırpınıp bağırmaya, etrafı araştırmaya başlamış.

Kendisini bu halde gören kadı:

-Eşeği kime, nasıl çaldırdın, diye sormuş.

Hoca, kadıya şöyle ters ters baktıktan sonra:

-Bu soruların yanıtını bilseydim zaten aramazdım, demiş.

4.8. “Pamuk ve Keten” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Pamuk ve Keten” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 8’ de gösterilmiştir.

Tablo 8: Pamuk ve Keten Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Öz Denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 8. incelendiğinde “Pamuk ve Keten” fıkrasında öz denetim, sorumluluk olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Pamuk ve Keten fıkrası Nasrettin Hoca ve berberi arasında geçer. İşini yerine getirebilmenin verdiği sorumluluğu vurgulayan hoca aynı zamanda bir işi nasıl yerine getirilebileceğinin de öğrenilmesini vurgular.

Nasrettin Hoca ve Pamuk ve Keten fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, acemi bir berbere tıraş oluyormuş. Berber usturayı her vuruşta hocanın yüzünü kesince sürüyormuş pamuğu.

Hoca da tıraş olmayı bırakınca berber sormuş:

-Nereye Hoca, yarısı kaldı.

Hoca: Yarısına da sen pamuk ektin, öteki yarısına da ben gidip keten ekeyim bari, demiş.

4.9. “Hekimlik” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hekimlik” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Hekimlik Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Öz Denetim	1
Sorumluluk	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 9. incelendiğinde “Hekimlik” fıkrasında, öz denetim, sorumluluk, saygı olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hekimlik fıkrasında her mesleğin kendine ait bir kutsallığı ve bilgisi olduğuna vurgu yapmıştır. Hekimlik mesleğinin sadece genel geçer bilgilerden ziyade daha derin bir meslek olduğunu vurgular.

Nasrettin Hoca ve Hekimlik fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca'ya sormuşlar

- *Hekimlik bilir misin?*
- *Bilirim, demiş ve şöyle özetlemiş bildiklerini:*
- *Ayaklarını sıcak tut, başını serin, kendine bir iş bul, düşünme derin.*

4.10. “Uykulu Şiir” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Uykulu Şiir” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 10’ da gösterilmiştir

Tablo 10: Uykulu Şiir Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 10. incelendiğinde “Uykulu Şiir” fıkrasında, sorumluluk ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Uykulu Şiir fıkrası hoca ile eşi arasında geçer. Hocanın gece uyurken birden aklına gelen şiiri kağıda yazması üzerine bizlere sorumluluk ve saygı değerini vurgular.

Nasrettin Hoca ve Uykulu Şiir fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, gece ansızın uyanarak karısını dürtmüş:

-Hatun çabuk kalk bana divitimi ve kağıtlarımı getir, aklıma bir şiir geldi, yazayım!

-Kadıncağz meraklanıp sormuş: Allah aşkına oku şu şiirini Hoca, ne yazdın bakalım?

-Hoca; Yeşil yaprak arasında kara tavuk kızıl burnu!

4.11. “Suçu Ne?” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk, T. (2020) içerisinde yer alan “Suçu Ne?” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 11’ de gösterilmiştir.

Tablo 11: Suçu Ne? Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Adalet	1
Öz Denetim	1
Yardımseverlik	1
Toplam	4

Tablo 11. incelendiğinde “Suçu Ne?” fıkrasında, sorumluluk, adalet, öz denetim, yardımseverlik olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Bu fıkarda suçlunun elbet birgün cezasını çekeceğini yapılanların kimsenin yanına kalmayacağını anlatır Hoca.

Suçu Ne? Fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün Hoca’nın tarlasına bir öküz girer. Hoca da eline geçirdiği bir sopayla hayvanı kovalar ama hayvan kaçıp kurtulur.

Birkaç gün sonra Hoca, yolda aynı öküzü kağı çekerken görür, sopayı alır ve dövmeye başlar. Öküzün sahibi köylü bu duruma şaşırır kalır:

-Ne yapıyorsun Hoca, suçu ne bunun, der.

-Sen karışma! O, suçunun ne olduğunu çok iyi o bilir, diye bağırır Hoca.

4.12. “Yular” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Yular” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 12’ de gösterilmiştir.

Tablo 12: Yular Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Toplam	2

Tablo 12 incelendiğinde “Yular” fıkrasında, dürüstlük, adalet olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Bu fıkra Hoca eşeğinin yularını çaldırır ve kimin çaldığını görür bunun üzerine bize adaletli olabilmenin ve dürüstlüğün önemini vurgulayacak aynı zamanda deyimleşmiş olan o sözünü söyler.

Nasrettin Hoca Yular fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca'nın eşeğinin yularını çalmışlar. Birkaç gün sonra Hoca bir de bakmış ki yular, bir başka eşeğin boynunda.

-Allah Allah, bu eşeğin yuları bizim, ama başı nasıl olmuş da değişmiş, der.

4.13. “Hiç Değişmemiş” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hiç Değişmemiş” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13: Hiç Değişmemiş Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Duyarlılık	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 13 incelendiğinde “Hiç Değişmemiş” fıkrasında, dürüstlük, öz denetim ve sorumluluk, adalet olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkra Hoca kendi gençlik ve yaşlılık zamanlarını kıyaslar, yaşlandığını da kabul etmek istemeyen Hoca nüktedan bir tavırla dürüstlüğün, öz denetimin ve sorumluluğun önemini bizlere şu sözleriyle anlatır.

Nasrettin Hoca Hiç Değişmemiş fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir sohbet sırasında, herkes kendisini geçen yıllarıyla kıyaslıyor:

-Gençken söyledim, şimdi söyleyim, gençken tuttuğumu koparırdım, üç adım yürüssem yoruluyorum, gibisinden söz ediyordu.

Hoca, dayanamadı:

-Ben, hiç değişmemişim. Gençliğimde ne idisem şimdi de oyum, demiş.

-Aman Hoca, nasıl olur, imkan var mı? Nasıl, nereden vardın bu yargıya, derler.

-Şey, bizim evde bir dibek var, gençliğimde kaldıramazdım. Geçen gün baktım, gene kaldıramadım, der.

4.14. “Ödlek” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ödlek” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 14’ de gösterilmiştir.

Tablo 14: Ödlek Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sevgi	1
Yardımseverlik	1
Toplam	3

Tablo 14. incelendiğinde “Ödlek” fıkrasında dürüstlük, sevgi ve yardımseverlik, olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkra da Hoca’nın evine hırsızlar girmeye çalışır, Hoca’nın eşini öldürüp ve danasını kaçırmaya çalışan hırsızlara karşı Hoca öksürerek hırsızları kaçırmayı başarır bunun üzerine eşi ile arasında geçen sohbette Hoca kendini ve sevdiklerini korumayı başarır.

Nasrettin Hoca Ödlek fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Gece yarısı, kapının önünde bir patırtı işiten Hoca dinlemeye koyulmuş.

Hırsızlar:

-İçeri girip Hoca’yı boğazlayalım! Danasını keser karnımızı doyururuz!

Karısını alıp çıkarız dağa!

Hoca bunları duyunca korkuyla:

-İmdat, diye bağırınca kaçmış hırsızlar

-Amma da ödlekmisin, ne de çok korktun, diye çıkmış karısı.

Hoca:Tabii, sana göre hava hoş. Olan danayla bana olacaktı, demiş.

4.15. “İki Ayaklı” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ayaklarını Dörde Çıkarabilirim” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 15’ de gösterilmiştir.

Tablo 15: İki Ayaklı Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 15. incelendiğinde “İki Ayaklı” fıkrasında, sorumluluk ve saygı, olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Bu fıkra da Hoca ve komşusu arasında geçer. Hoca’nın bilgisi ile dalga geçmeye kalkan komşusuna karşı Hoca her şeye gücün yetemeyebileceğini bazen sınırların da bilinmesi gerektiğini vurgular.

Nasrettin Hoca İki Ayaklı fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Akşehir’in aptal eşrafından biri, eşeğe binmiş. Yola koyulmuş giderkeni Hoca’ya rastlamış.

Hoca’ya takılmak için:

-Yahu Hoca’m, herkes senin kerametinden söyler, şunu biz de anlayalım. Gel şu merkebin iki ayağını okuyup üfle de senin gibi iki ayağa kalksın, demiş.

Hoca, kızgınlıkla başını çevirmiş: Altındaki merkebi iki ayaklı yapmak benim elimde değil ama seni dört ayaklı yapabilirim, demiş.

4.16. “Minare” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Minare” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 16’ da gösterilmiştir.

Tablo 16: Minare Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Saygı	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 16. incelendiğinde “Minare” fıkrasında saygı ve sorumluluk, olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Bu fıkra Hoca ezan okuyan Hoca'yı aslında çok beğenmez ve nüktedan bir dille onu eleştirir. İşini layıkı ile yapmaya vurgu yapar.

Nasrettin Hoca Minare fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, çocukluğunda memleketi olan Sivrihisar'dan Akşehir'e geldiğinde minarede ezan okunduğunu görünce, aşağıdan bağırır:

-Ne yapayım a babam, pek dalsız budaksız bir ağaca çıkmışsın. Ben sana nasıl yardım edebilirim?

4.17. “Evde Unutmasın” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Evde Unutmasın” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 17’ de gösterilmiştir.

Tablo 17: Evde Unutmasın Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sevgi	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 17. incelendiğinde “Evde Unutmasın” fıkrasında, dürüstlük, sevgi ve saygı, olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Komşusunun yalanını yakalayan Hoca yalan söylemeden önce bunun mutlaka ortaya çıkacağını insanın yalnızca kendini kandırabileceğini, sevginin ve saygılı olmanın önemine vurgu yapar.

Nasrettin Hoca Evde Unutmasın fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Birisi, Hoca'yı sormak için evine gelmiş. O sırada Hoca penceredeymiş. Adamın kapıya geldiğini görünce, hemen geri çekilmiş ve karısına, gelene “Hoca evde yok.” Demesini istemiş.

Adam gelmiş, kapıyı çalmış. Karısı açmış.

-Hoca efendi'yi görmek istiyorum, demiş.

Karısı da:

-Efendi dışarı çıktı, cevabını verince:

-Sela söyleyin, bir daha dışarı çıkarken başını evde unutmasın, diyerek uzaklamış.

4.18. “Hayalin Kokusu” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hayalin Kokusu” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18: Hayalin Kokusu Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımselverlik	1
Dostluk	1
Toplam	3

Tablo 18. incelendiğinde “Hayalin Kokusu” fıkrasında, dürüstlük, yardımselverlik ve dostluk, olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkrada Hoca’nın canının çorba istemesi ile başlar, canı çorba isteyen Hoca’nın kapısı çalınır ve komşusu da ondan çorba istemeye gelir.

Nasrettin Hoca Hayalin Kokusu fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca’nın canı bir gün çorba istemiş:

-Ah, şimdi üstü naneli bir çorba olsa da doya doya içse, diyerek hayallere dalmış.

O anda kapı çalınmış. Hoca yerinden fırlayıp kapıyı açmış. Elinde bir kase ile komşu çocuğunu görünce sevinmiş:

-Ne o çocuğum, yoksa bir şey mi getirdin?

Çocuk boş kaseyi uzatmış:

-Hoca amca, annem çok hasta, eğer varsa biraz çorba istiyor.

Hoca: Bizde de amma uyanık komşular var! Mübarekler, hayalin bile kokusunu alıyorlar, demiş.

4.19. “Hırsızın Hiç mi Suçu Yok?” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hırsızın Hiç mi Suçu Yok?” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 19’ da gösterilmiştir.

Tablo 19: Hırsızın Hiç mi Suçu Yok? Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Adalet	1
Saygı	1
Toplam	4

Tablo 19. incelendiğinde “Hırsızın Hiç mi Suçu Yok?” fıkrasında dürüstlük, sorumluluk, adalet ve saygı olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Hoca'nın evine hırsız girer bu sırada dam'da uyuyan Hoca'ya komşuları sorarlar neden dam da uyudun, kapıyı neden kilitlemedin gibi ardı arkası kesilmeyen orular karşısında Hoca aslında suçun kendisinde olmadığını hırsızın da başkalarının evine girip soyarak suçlu olduğunu vurgular. Suçun tek taraflı olmadığına adaletli davranılması gerektiğine de vurgu yapar.

Nasrettin Hoca Hırsızın Hiç mi Suçu Yok? fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir yaz gecesi Hoca ile hanımı sıcağa dayanamadıkları için damda yatmaya karar verirler. Herkesin derin uykuya daldığı sırada hırsızlar Hoca'nın evine girerler ve buldukları her şeyi aldıkları gibi giderler. Sabahleyin aşağıya, evine inen Hoca, eşyalarının çalındığını görünce, kapıya çıkarak bağırmaya başlar: "Yetişin komşular, evimize hırsız girmiş; her şeyimizi çalmışlar!" Hoca'nın sesini duyan komşuları, onun yanına gelirler ve arka arkaya sorular sormaya başlarlar: "Ah Hocam, ah! Hiç insan geceleyin damda yatar mı?" "Hocam, kapının arkasına sürgüsünü takmamış mıydın?" "Hocam, kilit bozuk muydu yoksa?" Hoca bakar ki soruların ardı arkası kesilmeyecek, dayanamaz; "Bre komşular, doğru söylüyorsunuz da, bizim hırsızın hiç mi suçu yok?" der.

4.20. “İpe Un Sermek” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “İpe Un Sermek” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 20’ de gösterilmiştir.

Tablo 20: İpe Un Sermek Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımseverlik	1
Toplam	2

Tablo 20. incelendiğinde “İpe Un Sermek fıkrasında dürüstlük ve yardımseverlik olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca'nın kapısına gelen komşusu ondan bir istekte bulunur ve Hoca yapmak istemez bunun üzerine Hoca olmayacak bahaneler de bulunur. Yani insan bir işi yapmak istemeyince bahanesi de çok olur.

Nasrettin Hoca İpe Un Sermek fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca'nın beleşçi bir komşusu varmış. Her gün gelir bir şey istermiş. Hoca kapıda oturken yine gelmiş:

-Hocam, şu sizin ipi verir misin, oduna gideceğim, demiş.

Hoca hemen eve girip bir iki dolaştıktan sonra komşu demiş, bizimkiler ipe un sermişler!

Beleşçi komşusu şaşırmış:

-Nasıl olur Hoca efendi? İpe un serilir mi hiç?

4.21. “Daha Aydınlik” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Daha Aydınlik” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 21’ de gösterilmiştir.

Tablo 21: Daha Aydınlik Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 21. incelendiğinde “Daha Aydınlik” fıkrasında, dürüstlük, öz denetim ve sorumluluk, olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca kaybettiği bir eşyasını ararken aslında olan yerde değil de farklı bir yerde aramaya başlar bunun üzerine çevredekiler neden kaybettiği yerde değil de bir başka yerde aradığını sorunca Hoca'nın cevabı ders verir niteliktedir.

Nasrettin Hoca Daha Aydınlik fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca'yı bir gün kapının önünde bir şeyler ararken gören dostları, sormuşlar:

-Hayrola, Hoca? Bir şeyini mi kaybettin?

-Evet, mührümü düşürdüm. Onu arıyorum.

-Nerede düşürdünse, söyle de biz de arayalım.

-İçeride, avluda düşürdüm.

-Peki Hoca, avluda kaybolan şeyi sokakta ne diye arıyorsun?

-Burası avludan daha aydınlık da ondan, demiş.

4.22. “Kabak” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kabak” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 22’ de gösterilmiştir.

Tablo 22: Kabak Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Saygı	1
Öz denetim	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 22. incelendiğinde “Kabak” fıkrasında saygı öz denetim ve dürüstlük olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkroda Hoca bizlere her şeyin olması gerektiği gibi doğru yerde ve doğru zamanda olmasına vurgu yapar. Keşke şöyle olsaydı demek yerine olaya farklı açılardan bakabilmeyi bizlere gösterir.

Nasrettin Hoca Kabak fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, bir gün ceviz ağacının gölgesinde dinlenirken, bakmış ki az ileride koca koca helvacı kabakları, parmak kadar incecik sapların ucunda yatıp duruyor, insan gövdesi gibi kalın ağacın üstünde de ufacık cevizler yetişiyor.

-Hey yarabbi, demiş. Bu ne orantısızlık! Şu kabağa bak, bir de sapına bak. Sonra bu ceviz ağacının verdiği küçücük yemişe bak, diye kendi kendine söylenirken ağaçtan bir ceviz, hocanın başına düşünce:

-Aman yarabbi, senin işine karışanın vay haline! Ya benim dediğim olsaydı da şu kabaklar bu ceviz ağacında yetişseydi, imdi benim kafam ne hale gelirdi, diye şükretmiş.

4.23 “Konmasını Öğrenememiş” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Konmasını Öğrenememiş” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 23’ de gösterilmiştir.

Tablo 23: Konmasını Öğrenememiş Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Öz Denetim	1
Toplam	2

Tablo 23. incelendiğinde “Konmasını Öğrenememiş” fıkrasında sorumluluk ve öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca eşiği ile odun getirip dönerken eşiği yuvarlanıp düşer. Eşiğine kızan Hoca bizlere şu öğütü verir önemli olan bir işi yapmak değil aynı zamanda o işin sorumluluklarını ve gereklerini doğru ve bilinçli bir şekilde yerine getirebilmektir der.

Nasrettin Hoca Konmasını Öğrenememiş fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, bir gün dağdan odun getirirken, eşiğinin ayağı kayar ve uçuruma yuvarlanır.

Hoca, yukarıdan paramparça olan eşiğine bakar, sonra şöyle der:

-Bizim eşek uçmasını öğrenmiş ama ne yazık ki daha konmasını öğrenmemiş!

4.24. “İpliğin Ucu” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “İpliğin Ucu” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 24’ de gösterilmiştir.

Tablo 24: İpliğin Ucu Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Sevgi	1
Saygı	1
Adalet	1
Toplam	4

Tablo 24. incelendiğinde “İpliğin Ucu” fıkrasında sorumluluk, sevgi, saygı ve adalet olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Hoca kızını başka bir köye gelin verir ve kızına şu öğütte bulunur bir şeye kızdığın zaman hemen asıp kesme önce bi dur düşün eğer öfkeyle hareket edersen söylenen sözler yapılan davranışların telafisi olmaz der.

Nasrettin Hoca İpliğin Ucu fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, kızını başka bir köye gelin vermiş. Gelin alayı bir hayli uzaklaştıktan sonra, Hoca'nın aklına bir şey gelmiş. Hemen yola düşmüş, bir hayli koştuktan sonra, kan ter içinde kızını yolda yakalamış. Kulağına:

-Aman kızım, dikiş dikerken sakın ipliğin ucunu düğümlemeyi unutma. Çünkü iplik çıkar iğne elinde kalır, demiş ve derin bir nefes almış.

4.25. “Kolay Yerde” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kolay Yerde” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 25’ da gösterilmiştir.

Tablo 25: Kolay Yerde Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 25. incelendiğinde “Kolay Yerde” fıkrasında, dürüstlük ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca eşeğini satmak için pazara götürür ve sırf dış görünüşünden dolayı eşeğini almayacaklarını bilir bunun üzerine eşeğinin kuyruğunu keser. Ancak alıcı eşeğin kuyruğunu sorar. Hoca bir bütün olarak görülen şeyleri onlardan ayırdığımızda daha büyük sorunların karşımıza çıktığını aslında çözüme ilk elden başlayarak sorunlar büyümeden onları halletmemiz gerektiğini vurgular.

Nasrettin Hoca Kolay Yerde fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, sıpasını pazara satmaya götürüyormuş. Bakmış, sıpasının kuyruğu çamurlu. Alıcılar beğenmez diye, kuyruğu kesip heybesine koymuş. Pazarda birisi sıpayı almak istemiş. Ötesini berisini muayene ederken, bakmış ki sıpanın kuyruğu yok.

-Hoca! Bu sıpanın kuyruğu yok, demiş.

Hoca da :

-Hele biz pazarlıkta anlaşalım da, demiş. Kuyruğu merak etme, kolay yerde.

4.26. “Doluncaya Kadar” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Doluncaya Kadar” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 26’ da gösterilmiştir.

Tablo 26: Doluncaya Kadar Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Toplam	2

Tablo 26. incelendiğinde “Doluncaya Kadar” fıkrasında dürüstlük ve adalet olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca’nın dini konularda birden fazla fıkrası karşımıza çıkar. Doluncaya kadar fıkrasında Hoca her şeyin sonsuz bir döngü ve olması gerektiği şekilde ilerlediğini vurgular.

Nasrettin Hoca Doluncaya Kadar fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Adamın biri Hoca’ya sormuş:

-Hoca efendi, insanlar ne zamana kadar böyle doğup ölecek?

Hoca da:

-Cennetle cehennem doluncaya kadar, yanıtını vermiş.

4.27. “Yüz Yıl” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Yüz Yıl” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 27’ de gösterilmiştir.

Tablo 27: Yüz Yüz Yıl Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sevgi	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 27. incelendiğinde “Yüz Yıl” fıkrasında dürüstlük, sevgi ve saygı, olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca fıkrada insan sevdiği kişi ile beraberse günler ayların nasıl geçtiğini anlayamaz ancak istemediği bir ortamda ya da kişilerleylese sanki bir gün insana bir ömür gibi geçer der.

Nasrettin Hoca Yüz Yıl fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca bir gün karısından yakınıırken, dinleyenlerden biri sormuş:

-Kaç yıldır bu kadınla evlisin?

-Yüz yıldır evliyim!

-Aman hocam,

Daha yaşın kırk nasıl olur?

-Hoca gülmüş: Olur olur, sen bizim eve gelde günlerin, ayların yılların nasıl geçtiğini görürsün, demiş.

4.28. “Hasta Ziyareti” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hasta Ziyareti” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 28’ de gösterilmiştir.

Tablo 28: Hasta Ziyareti Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 28. incelendiğinde “Hasta Ziyareti” fıkrasında öz denetim ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca hasta olur ve yataklara düşer onu ziyarete gelenler bir türlü kalkmak bilmezler ve Hoca’nın hasta halinden anlamazlar bunun üzerine Hoca sitem eder. Empati kurulması gerektiğine ve karşıdaki insanın durumuna saygı duyulması gerektiğini vurgular.

Nasrettin Hoca Hasta Ziyareti fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca ağır hastadır. Artık evine gidip gelenlerin hatti hesabı yoktur. Her gelen misafir, bir saat oturmadan kalkıp gitmez.

Hatta muhabbeti koyulaştırıp daha fazla oturanlar bile vardır. Hoca bunalmaya başlar ama kimseye “kalkın gidin” de diyemez. Hele bir ziyaretçi kafilesi, hasta ziyaretini bhane ederek otururda oturur. Nihayet kalkacaklarında içlerinden birisi:

-Hoca, bir isteğin var mı? Allah gecinden versin ama bir vasiyetin falan, değince, Hoca fırsat bu fırsat diye düşünür:

-Evet, bir vasiyetim var.bir hasta ziyaretine gidince yanında oturup kalmayın!

4.29. “Bahar Havası” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Bahar Havası” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 29’ da gösterilmiştir.

Tablo 29: Bahar Havası Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Saygı	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 29. incelendiğinde “Bahar Havası” fıkrasında öz denetim, saygı ve dürüstlük olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrada her şeyin bir ortasının olması gerektiğine aşırılıkların insanları bunalttığına vurgu yapar.

Nasrettin Hoca Bahar Havası fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir kış günü kahvede oturmuş kahvesini yudumlarken içeriye dışarıdan iyice üşümüş biri girer. Adam hemen bir sandalyeye ilişir ve başlar havanın soğukluğundan şikayete:

-Havalar ne kadar soğuk bu günlerde... Biraz daha dışarıda kalsaydım, soğuktan donacaktım.

Başka masada oturan bir adam:

-Bu insan oğlu böyledir zaten diye söylenir, kış gelse soğuktan şikayet eder, yaz gelse sıcaktan şikayet eder.

Oturduğu yerden olup biteni seyreden hoca seslenir:

-Bre adam, ne konuşup duruyorsun öyle... bahar havasına kimsenin bir şey dediği var mı?

4.30. “Kaya Parçası” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kaya Parçası” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 30’ da gösterilmiştir.

Tablo 30: Kaya Parçası Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sabır	1
Öz denetim	1
Toplam	3

Tablo 30. incelendiğinde “Kaya Parçası” fıkrasında dürüstlük, sabır ve öz denetim olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca ve köylüler arasında geçen bu fıkrada yerde bir kaya vardır ve köylüler o kayayı kimsenin kaldıramayacağını söyler. Olumsuzluğa kapılmamak gerektiğini en azından denenmesi gerektiğini anlatır.

Nasrettin Hoca Kaya Parçası fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Köy halkı, büyük bir kaya parçasının etrafında toplanmış konuşurken, oradan geçmekte olan Nasrettin Hoca, onları dinlemeye koyulur. Köylüler, konuşmanın bir yerinde “bu kayayı yerinden kimse oynatamaz.” Derler. Hoca bu söylenene itiraz eder:

-O kayayı ben sırtımda taşıyabilirim.

Hocanın bu iddiası karşısında, köy halkı kahkahayla gülmeye başlar. İçlerinden biri:

-Hoca'm amma yaptın, der. Biz bu kayayı kimse yerinden oynatamaz diyoruz, sen ne diyorsun? Olacak iş mi seninki?

Hoca hiç bozuntuya vermez:

-ben o kayayı sırtımda taşıyım diyorsan, taşıyım.

Köylülerden biri:

-Hadi, o zaman taşı da görelim, der.

Hoca kayanın yanına yaklaşır ve beklemeye başlar. Köylüler şaşkınlık içinde Hoca'yı izlerken bir tanesi alayla karışık:

-Ne oldu Hoca'm, der. Yoksa şu koca kayayı taşıyamayacağını anladın mı? Neden bekliyorsun?

Hoca:

-Bre ahmak, kayayı kaldırıp, sırtıma koymanızı bekliyorum. Yerdeki kayayı sırtımda nasıl taşıyayım?

4.31. “Hoca’nın Kadılığı” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hoca’nın Kadılığı” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31: Hoca’nın Kadılığı Fıkrasındaki Değerler

Fıkrada Geçen Değerler	f
Saygı	1
Dostluk	1
Sevgi	1
Toplam	3

Tablo 31. incelendiğinde “Hoca’nın Kadılığı” fıkrasında saygı, dostluk ve sevgi olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca kadılığı sırasında çevresinin genişliğinden ve saygı duyulan biri olduğundan bahseder ancak kadılık görevi bittikten sonra asıl dostlarının ortaya çıkacağını dostluğun makam veya mevki gibi şeylerin etrafında olmaması gerektiğine vurgu yapar. Makam ve mevki sahibi kişilerle herkesin arasının iyi olduğunu vurgular.

Nasrettin Hoca’nın Kadılığı fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca kadılığa yeni başladığı dönemlerde:

-Hocam, derler, çok dostunuz var mı?

-Şimdi o kadar çok ki, sayılacak gibi değil. Gerçek dostlarımın sayısı ise şimdi değil, ben kadılıktan ayrıldıktan sonra belli olur...

4.32. “Ciğeri Kim Yedi?” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ciğeri Kim Yedi” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 32 ’de gösterilmiştir.

Tablo 32: Ciğeri Kim Yedi Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımseverlik	1
Toplam	2

Tablo 32. incelendiğinde “Ciğeri Kim Yedi” fıkrasında dürüstlük ve yardımseverlik olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca komşuları ile birlikte yemek için ciğer alır ancak komşularından birinin rahatsızlanması üzerine ciğeri komşularına ikram edemez onun yerine hanımı ikram eder bu durumdan haberi olmayan Hoca ciğeri aramaya koyulur ancak ciğer ortada yoktur hanımına soran Hoca ciğeri kedinin yediğini söyleyen hanımının yalanını kendi bulduğu akıllıca bir yöntemle yakalar. Gerçeklerin bir gün ortaya çıkacağını da göstermiş olur.

Nasrettin Hoca Ciğeri Kim Yedi fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, bir gün eve ciğer almış, komşularını da ciğer yemeye çağırmış. Tam kapıdan girecekken, komşusu, “Yandım Allah, yardım eden Müslüman yok mu? “ diye bağırmış.

Hoca, ciğeri kapıdan içeri bırakmış, komşunun yardımına koşmuş.

Bu arada hanımı da “Hoca ciğer getirmiş, komşuları evde görünce girmemiş anlaşılan, ben de ciğeri pişirip komşulara ikram edeyim “diye düşünmüş.

Aradan biraz zaman geçince, Hoca gelmiş, ardından cemaat. Hoca:

-Hanım, demiş, ciğeri pişirde misafirlere ikram edelim. Kadıncağz şaşırmış. Hocaya ne diyecek?

-Ciğeri kedi yedi Hoca'm, demiş.

Hoca bir kediye bakmış, bir de hanımına. Pek inandırıcı gelmemiş hanımının dediği. Kediye teraziye koymuş.

-Hanım, demiş, ben bütün dana ciğeri getirmiştım. Bu tarttığım kedi ise ciğer nerede? Bu ciğerse, kedi nerede?

4.33. “Yemen Kahvesi” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Yemen Kahvesi” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 33’ de gösterilmiştir.

Tablo 33: Yemen Kahvesi Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 33. incelendiğinde “Yemen Kahvesi” fıkrasında dürüstlük ve öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bir şeyin hakkı ne ise onun değerinin verilmesini vurgular. Hoca ve kahveci arasında geçen bu fıkroda, Hoca kahvenin esasında Yemenden gelmediğini bilir ancak eğer gerçekten kahven Yemen’den geliyorsa bunun değeri bu değildir der.

Nasrettin Hoca Yemen Kahvesi fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Keyif bu ya, Hoca’nın canı bir gün kahve içmek ister. Oralarda bulunan bir kahveye girer ve bir kahve ister. Kahveci latife etmek için, getirdiği kahvenin fincanının altına bir kâğıt iliştirir:

-Hocam, bu kahve Yemen’den gelmektedir. Yolu uzak olduğundan, bu kahveye 20 akçe yetmez, 25 akçe bırak.

Hoca, bunları okuduktan sonra kahveden bir yudum alır, bakar ki önceden içtiği kahvelerden pek de farkı yok. Kahvesi bittikten sonra, kâğıdın arkasını çevirir ve kahveciye bir not yazar:

-Kahveci, kahvenin Yemen'den geldiğine şüphem yok. Yolu pek uzak olduğundan, sana 25 değil, 125 akçe de yetmez. Bu durumda sen iyisi mi iflas etmeden kahveni kapat.

4.34. “Akrabam Değil” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Akrabam Değil” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 34’ de gösterilmiştir.

Tablo 34: Akrabam Değil Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sevgi	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 34. incelendiğinde “Akrabam Değil” fıkrasında sevgi ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca tanımadığı zengin bir adamın cenazesine katılır bunun üzerine cenazede ağlar bu kadar neden ağladığını soranlara ise keşke böyle zengin bir akrabası olsaydı diye ağlanır.

Nasrettin Hoca Akrabam Değil fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, ölen zengin bir adamın cenazesine gitmiş. Hem tabutu omuzluyor hem de sesli sesli ağlıyormuş. Cenazeye katılanlardan biri, onu teselli etmek için yaklaşmış ve sormuş.

“Merhum ölen kişi akraban mıydı?”

Nasrettin Hoca cevap vermiş:

“Yok akrabam değildi, ondan ağlıyorum”

4.35. “Ben Uyuyorum” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ben Uyuyorum” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 35’ de gösterilmiştir.

Tablo 35: Ben Uyuyorum Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 35. incelendiğinde “Ben Uyuyorum” fıkrasında öz denetim ve dürüstlük olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkra da kendisinden borç isteyen bir yakınına işine geldiği gibi cevap verir. Bazı durumlarda olması gerektiği gibi değil de işimize geldiği gibi davranabileceğimizi göstermiş olur.

Nasrettin Hoca Ben Uyuyorum fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün Nasrettin Hoca şehre gelip, bir arkadaşıyla birlikte handa kalmış.

Gece yarısı arkadaşı sormuş:

-Hoca ’m, uyudunuz mu?

-Buyurun, bir şey mi var?

-Biraz borç para isteyeyim, demiştim.

Nasrettin Hoca derhal horlamaya başlayıp:

-Ben uyuyorum, demiş.

4.36. “Benim Yerime Seni Götürür” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hasta Ziyareti” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 36’ da gösterilmiştir.

Tablo 36: Benim Yerime Seni Götürür Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 36. incelendiğinde “Benim Yerime Seni Götürür” fıkrasında öz denetim ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca ölüm döşeginde bile hazır cevaplılığından ödün vermez bir gün ölüm döşegindeyken hanımını yanına çağırır son kez onu güzel görüp ölmek ister.

Nasrettin Hoca Benim Yerime Seni Götürür fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca, ölüm döşegindeymiş. Karısı çağırmış:

-Hanım, en güzel elbiselerini giy, iyice kokular sürün, tak takıştır yanıma gel otur.

-Ayol Hoca delirdin mi sen? Bu durumdayken ben nasıl süslenirim?

-İyi ya, Azrail gelince, belki beğenip benim yerime seni götürür.

4.37. “Ateş Düştüğü Zaman” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hasta Ziyareti” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 37’ de gösterilmiştir.

Tablo 37:Ateş Düştüğü Zaman Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 37. incelendiğinde “Ateş Düştüğü Zaman” fıkrasında öz denetim ve dürüstlük olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında insanın başına bir şey geldiğin onun eksikliğinin farkında olunabileceğini anlatır. Boğazı yanan misafirin tavana bakması ve bunu belli etmemeye çalışması üzerine Hoca’da benim de başıma böyle bir olay gelmeden önce tavanın ne halde olduğunu bilmiyordum demek ister.

Nasrettin Hoca Ateş Düştüğü Zaman fıkrasına aşağıda yer vermiştir.

Nasrettin Hoca’nın evine tüccar arkadaşı misafir olmuş. Hoca ona mantı pişirip getirmiş. Arkadaşı acele edip mantıyı hemen ağzına atınca, boğazı yanmış. Boğazının yandığını belli etmemek için, başını tavana doğru dikmiş ve yanmanın etkisi gidince de başını tavandan indirmeden sormuş:

-Hoca ’m, bu tavanı ne zaman yaptınız?

Hoca hemen:

-Boğazıma ateş düştüğü zaman, demiş.

4.38. “Allah’ın Rahmeti” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Allah’ın Rahmeti” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 38.’de gösterilmiştir.

Tablo 38: Allah’ın Rahmeti Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Saygı	1
Toplam	2

Tablo 38. incelendiğinde “Allah’ın Rahmeti” fıkrasında öz denetim ve saygı olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Bu fıkarda Hoca bakış açısının kişiye göre değiştiğini olumsuz bir duruma nasıl bakarsan o yönde ilerlersin.

Nasrettin Hoca Benim Allah’ın Rahmeti fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Yağmurlu bir günde, Nasrettin Hoca pencereden dışarı bakarken, komşusunun koşa koşa yağmurdan kaçtığını görüp pencereyi açar:

-Hey, Ahmet Efendi! Bir de hacı olacaksın, rahmetten kaçılır mı, der. Zavallı adam, koşmaz ve sırlıslam olur. Ertesi gün, komşusu Hoca’yı yağmurdan kaçarken görür ve hocaya bir ders vermek ister:

-Hoca, Hoca! Dün bana diyordun, bugün sen neden rahmetten kaçıyorsun?

Hoca, hiç durmadan yoluna devam eder ve komşusuna şöyle der:

-Ben rahmetten kaçmıyorum! Sadece Allah’ın rahmetine basmamak için çabalıyorum.

4.39. “Söyle Bari” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hasta Ziyareti” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 39’ da gösterilmiştir.

Tablo 39: Söyle Bari Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Sabır	1
Sorumluluk	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 39. incelendiğinde “Söyle Bari” fıkrasında sabır, sorumluluk ve saygı olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Akıllı bir insan kendi yaptığı işlerle meşgul olabilirken aynı zamanda ahiret içinde kendisini sorumlu hisseder ve ona göre davranır demek ister.

Nasrettin Hoca Söyle Bari fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hoca ormana gitmiş. Oturmuş bir dalın üstüne, başlamış kesmeye. Aşağıdan geçen bir yolcu, Hoca'ya seslenmiş:

-Be adam! İnsan oturduğu dalı keser mi? Şimdi düşeceksin.

Hoca, adama aldırmamış; işine devam etmiş. Az sonra dal kırılmış. Hoca, cumburlop düşmüş. Düştüğü yerden perişan seslenmiş:

-Düşeceğimi bildin, ne zaman öleceğimi de söyle bari!

4.40. “Kediyi Yıkarken” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kediyi Yıkarken” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 40’da gösterilmiştir.

Tablo 40: Kediyi Yıkarken Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 40. incelendiğinde “Kediyi Yıkarken” fıkrasında öz denetim, sorumluluk ve saygı olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca bu ya inat edip başkalarının sözlerini dinlemek istemez ve başına iş açar. Bazen çevremizdekilerin uyarılarını dinlemeli ve kendi başımıza hareket etmemiz gerektiğini vurgular.

Nasrettin Hoca Kediyi Yıkarken fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, bir gün yolun kenarında kedisini yıkıyormuş. Yoldan geçen arkadaşı, Hoca'ya:

-Hoca'm, kediyi yıkama, ölür, demiş.

Hoca, aldırış etmemiş ve yıkamış. Arkadaşı, dönüşte Hoca'yı tekrar yolun kenarına görmüş. Kedi ölmüştür. Adam:

-Hoca'm, ben size kediyi yıkamayın ölür, demedim mi, demiş.

Hoca:

-Yıkarken ölmedi ki, sıkarken öldü.

4.41. “Fakirin Malı” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Fakirin Malı” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41: Fakirin Malı Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Adalet	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 41. incelendiğinde “Fakirin Malı” fıkrasında öz denetim, adalet ve dürüstlük olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Fıkroda Hoca’ya hediye gelen sakızı insanların gözüne sokması durumu sonradan görmüşlüğü ve yoksulluğun vermiş olduğu üzüntüyü başka yollarla gösteriş yaparak yoksulluğunu arka plana almayı anlatmıştır.

Nasrettin Hoca Fakirin Malı fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Köydeki dostlarından biri, Akşehir’e gelirken Nasrettin Hocaya çam sakızı getirmiş. Hoca sakızı ağzına alıp çiğnemeye başlamış. Sakızı çiğneyerek tanıdık dükkanlardan birine girmiş. Dükkân sahibi, Hoca’ya bir kahve ısmarlamış. Kahve gelince, Hoca ağzındaki sakızı çıkarıp burnunun ucuna yapıştırmış.

Dükkân sahibi:

“Sakızı niçin burnunun ucuna yapıştırdın, Hoca Efendi? Diye sormuş.

Hoca gayet sakin:

“Fakirin malı gözünün önünde gerek. “Demiş.

4.42. “Bizimki de Düşünür” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Bizimki de Düşünür” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 42’ de gösterilmiştir.

Tablo 42: Bizimki de Düşünür Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Saygı	1
Adalet	1
Toplam	3

Tablo 42. incelendiğinde “Bizimki de Düşünür” fıkrasında dürüstlük, saygı ve adalet olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Düşünmeden konuşan bir insanın ne kendisine ne de bir başkasına yararı olur. Konuşabilmek insanlar için çok önemli bir özelliktir aynı zamanda hem düşünüp hem konuşabilmek daha büyük bir lütufdur der.

Nasrettin Hoca Bizimki de Düşünür fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, pazarda dolaşırken küçücük bir kuşun, on altına satıldığını görmüş. “Herhalde kuşlar iyi para ediyor.” Diye hemen eve koşmuş. Koca hindiyi yakaladığı gibi pazara gelmiş.

“On beş altın! Hindi on beş altın!” diye bağurmaya başlamış.

Yanına gelenler:

“Hoca Efendi. Bir hindi on beş altın eder mi? Sen delirdin mi?”

Hoca:

“Yumruk kadar bir kuş on altın ediyor da kocaman hindi on beş altın etmez mi ağalar?” demiş.

“Yumruk kadar ama o papağan, Hoca Efendi! Konuşuyor.”

Hoca yanıldığını anlamış ama hiç kül yutar mı?

“O konuşuyorsa, bizimki de düşünüyor.” demiş.

4.43. “Seninle de Konuşulmuyor Ki” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Seninle de Konuşulmuyor Ki” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 43’ de gösterilmiştir.

Tablo 43: Seninle de Konuşulmuyor ki Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 43. incelendiğinde “Seninle de Konuşulmuyor Ki” fıkrasında dürüstlük ve sorumluluk üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca ve hanımı arasında geçen bu fıkrada, Hoca, hanımına sürekli sorular yöneltir ancak bu sorular soru sormak içindir aslında cevabını bildiği soruları sormak

ve işine geldiği cevapları duymak ister anaca cevaplar Hoca'nın işine gelmeyince kendini haklı görmeye çalışır.

Nasrettin Hoca Seninle de Konuşulmuyor Ki fıkasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir gün:

“Yahu hatun, şu bizim komşu Çarıkçı Mehmet Ağa'nın adı neydi?” diye sormuş.

Karısı:

“İlahi Efendi!” demiş. “Mehmet Ağa diyorsun ya!”

“Şey canım, ne iş yaptığını soracaktım da şaşırdım.” Diye sözünü değiştirmiş.

Karısı:

“Yapma, Hoca!” diye çıkmış. “Çarıkçı dedin ya!”

“Bak yine yanıldım hatun!” demiş.

“Nerede oturduklarını soracaktım.”

Karısı:

“Ne oldu sana efendi? O bizim komşu ya! Aklını mı kaçırdın yoksa? diye sinirlenmiş.

Hoca:

“Yahu hatun” demiş. “Seninle de ağız lezzeti ile konuşulmuyor ki. Her sözü ağzımıza tepiyorsun.

4.44. “Selam Söyle” Fıkasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Selam Söyle” fıkasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 44’ de gösterilmiştir.

Tablo 44: Selam Söyle Fıkasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Saygı	1
Sevgi	1
Toplam	3

Tablo 44. incelendiğinde “Selam Söyle” fıkasında dürüstlük, saygı ve sevgi üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Bu fıkarda Hoca'nın başına gelenlerden şunu anlıyoruz ki yalanlar gün yüzüne elbette ki çıkıyor.

Nasrettin Hoca Selam Söyle fıkasına aşağıda yer verilmiştir.

Ahbablarından biri, ikide bir Nasrettin Hoca'yı evine davet edermiş. Hoca işleri nedeniyle uzun süre bu davetlere gidememiş. Uygun bir zaman yakalayınca, kalkıp ahabının evine gitmiş. Kapıyı çalınca ahabının hanımı pencereye gelmiş. Ahabı da şöyle bir pencerede görünüp geri çekilmiş.

Hoca:

“Efendiye ziyaret edecektim de...” demiş yarım ağız.

Kadın:

“Efendi, evde yok!” demiş.

Hoca kül yutar mı?

Kapıdan geri dönerken:

“Kocana selam söyle. De ki bir daha evden çıkarken kafasını pencerede unutmasın.”

4.45. “Allah’ım Sen Bilirsin” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Allah’ım Sen Bilirsin” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 45’de gösterilmiştir.

Tablo 45: Allah’ım Sen Bilirsin Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Sevgi	1
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	4

Tablo 45. incelendiğinde “Allah’ım Sen Bilirsin” fıkrasında adalet, sevgi, öz denetim ve sorumluluk olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Hoca ve kızları arasında geçen bu fıkrada Hoca’nın iki kızına karşı adil oluşunu ve sevgisini görmekteyiz aynı zamanda Hoca bazı şeylerin Allah’ın takdirinden daha ötesi olamayacağını her şeyin olacağına varacağını vurgular.

Nasrettin Hoca Allah’ım Sen Bilirsin fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın iki kızı varmış. Birinin kocası çiftçi, ötekini ise çömlekçiymiş. Hoca, kızlarını ziyarete gidermiş. Önce çömlekçilik yapanların yanına uğramış. Sağlık durumlarını, geçimlerini sormuş.

Kızı: “Babacığım.” Demiş. “Bu yıl havalar kurak giderse, çömllekler zamanında kuruyacak ve çok para kazanacağız. Kocam da bana bir takım elbise alacak.”

Hoca ellerini kaldırmış:

“Allah’ım ne olur, bu yıl havalar kurak gitsin. Şu garip kızın sevin sin” diye dua etmiş.

Oradan ayrılmış. Kocas ı çiftçi olan kızının yanına uğramış. Onların da hal ve hat ırlar ını sormuş.

“Bu yıl yağmurlu olursa çok ürün alır ız babacığım. Bol ürün al ırsak kocam bana bir kürk manto alacak.” Demiş. Hoca ellerini dua için kald ır mış:

“Allah’ım ne olur!” demiş. Gerisini getirmeye fırsat kalmadan çömllekçi ile evlenen kız ını hat ırlamış. Duayı nasıl sürdüreceğini bir süre karar verememiş. Kendisini toparladıktan sonra:

“Allah’ım sen en iyisini bilirsin. Nasıl istiyorsan öyle yap.” Demiş.

4.46. “Ya Tutarsa?” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ya Tutarsa?” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 46’da gösterilmiştir.

Tablo 46: Ya Tutarsa? Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Sabır	1
Toplam	3

Tablo 46. incelendiğinde “Ya Tutarsa?” fıkrasında öz denetim, sorumluluk ve sabır üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca’nın en meşhur fıkralarından biri olan ve genellikle orta okul kitaplarında da sık sık rastladığımız bu meşhur fıkra da Hoca Ya tutarsa? Diyerek göle yoğurt mayalamaya gider ve bizlere yaratıcı olabilmenin eğer istersek denemekten ve çalışmaktan vazgeçmememiz gerektiğini vurgular.

Nasrettin Hoca Ya Tutarsa? Fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, bir gün biraz yoğurt mayası alıp Akşehir Gölü’ne gitmiş. Gölün kenarında oturup göle maya çalmaya başlamış. Hoca’yı göle maya çalarken görenler yanına varıp:

“Hayrola Hoca Efendi, ne yapıyorsun?” diye sormuşlar.

Hoca:

“Göle maya çalışıyorum.” Diye karşılık vermiş.

Kendini akıllı zannedenlerden biri:

“İlahi Hoca, göl maya tutar mı?” demiş gülerek.

Hoca hemen yanıtı yapıştırmış: “Ya tutarsa?”

4.47. “Buyurun Cenaze Namazına” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Buyurun Cenaze Namazına” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47: Buyurun Cenaze Namazına Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 47. incelendiğinde “Buyurun Cenaze Namazına” fıkrasında öz denetim, dürüstlük ve sorumluluk üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca ve Timur arasında geçen bu fıkrada yanlış bir iş yaparken yapılan hatanın kötü sonuçlara neden olabileceğini anlatır.

Buyurun Cenaze Namazına fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın bir gün kafasının tası atmış. Hakan Timur’a verip veritiriyormuş. Tam o sırada derviş kılığında biri yanına yaklaşır:

“Hoca Efendi!” demiş. “Timur sana ne yaptı? Niçin o kadar sayıp döküyorsun?”

Hoca, dervişin bu sözlerinden kuşkulunmuş:

“Memleketiniz neresi derviş efendi?” diye sormuş.

Derviş sakın sakın yanıt vermiş:

“Maveraünnehir!”

Hocada şafak atmış. Timur’un Maveraünnehir’den olduğunu biliyormuş.

Heyecanla:

“Ya mübarek adınız?” diye sormuş.

Derviş, yine sakın bir biçimde:
“Timur!” diye yanıtlamış.
Hoca hemen yere uzanmış. Orada bulunanlara: “Buyurun cenaze namazına!”
 demiş.

4.48. “Gidiyor” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Gidiyor” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 48’ de gösterilmiştir.

Tablo 48: Gidiyor Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 48. incelendiğinde “Gidiyor” fıkrasında adalet ve sorumluluk üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında kendisine yöneltilen bu soruyla aslında her şeyin gelip geçici olduğunu sadece diğer dünyaya kendini götürebildiğini anlatmak ister.

Nasrettin Hoca ve Gidiyor fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Laf kıtlığında Hoca’nın bir tanıdığı sormuş:

-Hoca efendi, acaba dünya kaç arşındır?

O sırada bir cenaze geçiyormuş. Hoca, cenazeyi gösterip:

- Ona sorun! Ölçmüş biçmiş, gidiyor demiş.

4.49. “Suç Bende” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Suç Bende” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 49 ‘da gösterilmiştir.

Tablo 49: Suç Bende Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Sorumluluk	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 49. incelendiğinde “Suç Bende” fıkrasında adalet, sorumluluk ve dürüstlük üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkra da bir istekte bulunurken bunu en doğru şekilde sonunu düşünerek hareket edebilmeyi, söylediklerinden pişmanlık duymayı ve sonunda dürüst davranarak söylediklerinin sorumluluğunu alabilmeyi göstermiştir.

Nasrettin Hoca ve Suç Bende fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, ekinlerin durumunu görmek için tarlaya gitmiş. Başakların suya gereksinimi olduğunu görmüş. Büyükçe bir sopa bulup tarlanın ortasına dikmiş. Başını gökyüzüne çevirerek:

“Allah ’ım bu tarla benim. Rahmet ver, ürünüm daha iyi olsun.” Demiş.

Birkaç gün sonra yeniden tarlaya gitmiş. Bir de ne görsün? Yağmur yağmış, tarlayı sel basmış. Onca ürün ziyan olup gitmiş.

Hoca hemen gökyüzüne dönmüş:

“Suç sende değil Allah ’ım, sana bu tarlayı gösterende.” Demiş.

4.50. “Fırsat Bulamadım Ki” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Fırsat Bulamadım Ki” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 50’ de gösterilmiştir.

Tablo 50: Fırsat Bulamadım Ki Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Duyarlılık	1
Saygı	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 50. incelendiğinde “Fırsat Bulamadım Ki” fıkrasında duyarlılık, saygı ve dürüstlük üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca’nın eşi ile uğraşmaları meşhurdur ve eşinin sürekli konuşmasından şikayet eden Hoca fazla konuşmanın her zaman iyi olmadığını asıl söyleneceklerin önünü kapadığını az ve öz konuşmanın önemine vurgu yapar.

Nasrettin Hoca ve Fırsat Bulamadım Ki fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Arkadaşlarından biri, Nasrettin Hoca ’ya karısının adını sormuş.

“Bilmiyorum.” Diye yanıt vermiş Hoca.

Arkadaşı şaşırmış:

“İnsan bunca yıllık karısının adını bilmez mi?”

“Durmadan konuşuyor. Konuşmasından fırsat bulamadım ki adını sorup öğreneyim.” demiş.

4.51. “Yazıklar Olsun” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk, Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Yazıklar Olsun” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51: Yazıklar Olsun Fıkrasındaki Değerler

Fıkırada Geçen Değerler	f
Sabır	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 51. incelendiğinde “Yazıklar Olsun” fıkrasında sabır ve öz denetim üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında bir istekte bulunurken aslında onu sabırla isteyip bekleyebilmeyi vurgulamıştır.

Nasrettin Hoca ve Yazıklar Olsun fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın hükümetle ilgili bir işi çıkmış. Çalışmış çabalamış,ama işi olmamış. Çevresindekilere yakınıp duruyormuş.Şakacı dostlarından biri:

“İşin olmasını istiyorsan Ulu Cami’ye git. Kırk gün namaz kıl, dua et, o zaman işin kesinlikle olur” demiş.

Hoca: kırk gün Ulu Cami’ye gidip namaz kılmış, dua etmiş. Ama yine de işi olmamış. Yine eskiden gidip geldiği küçük bir mescitte namaz kılmaya başlamış.

Birgün namazdan çıkınca birisi Hoca’ya müjdeyi ulaştırmış:

“Hoca efendi!” demiş, “Gözün aydın, işin oldu.”

Hoca müjdeyi alır almaz, hemen Ulu Cami’ye gitmiş. Kapısından durup içeri bağırması:

“Yazıklar olsun sana küçücük bir mescidin yaptığı işi yapamadın!”

4.52. “Ördek Çorbası” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ördek Çorbası” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 52’ de gösterilmiştir.

Tablo 52: Ördek Çorbası Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Sevgi	1
Adalet	1
Toplam	3

Tablo 52. incelendiğinde “Ördek Çorbası” fıkrasında öz denetim, sevgi ve adalet olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca’nın bu fıkrası bir şeyi düşünürken olumlu ve güzel düşünmek bizleri mutlu eder ve zor bir durumda bile olsan düşünce yoluyla o durumu güzelleştirebilirsin.

Nasrettin Hoca ve Ördek Çorbası fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın evinde katık kalmamış. Eline bir kuru ekmek alarak Akşehir Gölü’nün kıyısında gitmiş. Gölde ördekler yüzüyormuş. Elindeki kuru ekmeği lokma lokma kırıp suya banarak yemeye başlamış. Hoca’yı gören biri:

-Ne yapıyorsun Hoca efendi diye merakla sormuş.

Hoca gayet sakin, Ördek çorbası yiyorum, demiş.

4.53. “Erkek Olan” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Erkek Olan” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 53’ de gösterilmiştir.

Tablo 53: Erkek Olan Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Öz denetim	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 53. incelendiğinde “Erkek Olan” fıkrasında öz denetim ve dürüstlük üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrada yaşını soran tanıdığına aradan zaman geçmesine rağmen yaşını aynı söylemektedir ancak tanıdığı bu yalanı yutmaz ve Hoca’nın yalanı ortaya çıkar. Hoca yalanına bir kılıf uydurmayı becerir.

Nasrettin Hoca ve Erkek Olan fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca'ya tanıdıklarından biri:

-Kaç yaşındasın Hoca efendi diye sormuş?

Hoca: Altmış üç demiş.

Aradan birkaç sene sonra aynı adam Hoca'ya yine yaşını sorunca, Hoca yine altmış üç yaşında olduğunu söylemiş.

Dostu: Yahu Hoca efendi demiş. Birkaç yıl önce de altmış üç yaşında olduğunu söylemiştin.

-Erkek olan sözünde durur, demiş Hoca.

4.54. “Ben Zaten İnecektim” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Ben Zaten İnecektim” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 54’ de gösterilmiştir.

Tablo 54: Ben Zaten İnecektim Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Yardımseverlik	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 54. incelendiğinde “Ben Zaten İnecektim” fıkrasında yardımseverlik, ve dürüstlük üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkra da olumsuz bir durumun üstesinden olaya pozitif bakılarak kurtulunacağını göstermiştir.

Ben Zaten İnecektim fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, eşeği tırısı kaldırmış. Acele acele işe gidiyormuş. Birden bire eşeğin ayağı sürçmüş, Hoca dengesini yitirmiş. Eşeğin sırtından yere yuvarlanmış. Mahallenin çocukları başına toplanıp gülmeye başlamışlar.

Hoca: Gülmeye gerek yok çocuklar. Ben zaten inecektim.

4.55. “Sivrihisar’ın Yolu” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Sivrihisar’ın Yolu” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 55’ de gösterilmiştir.

Tablo 55: Sivrihisar’ın Yolu Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Yardımseverlik	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 55. incelendiğinde “Sivrihisar’ın Yolu” fıkrasında yardımseverlik, ve dürüstlük üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

İyilik yapmaya çalışırken aslında karşımızdaki kişinin bu durumu nasıl kullanacağını bilemeyiz.

Nasrettin Hoca ve Sivrihisar’ın Yolu fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, horozunu Sivrihisar’a götürüp satmak istemiş. Horozu bir kafese koyarak yola düşmüş. Bir süre yol almış; bakmış ki hava çok sıcak. “Kafesinin kapısını açayım, zavallı horoz serinlesin. Zaten Sivrihisar’a da az kaldı. Önüme katar, Kışkışlayarak götürürüm” diye düşünmüş.

Kafesin kapısını açarken de horoza tembihlemiş:

-Sivrihisar işte burası, az bir yol kaldı. Birlikte yürüyerek gidelim, demiş.

Kafesin kapısını açınca, horoz fırlayıp sağa sola kaçmaya başlamış. Hoca ne kadar uğraşmışsa horozu yola koyamamış. Eline kocaman bir sopa alıp horoza doğru sopayı sallıyor, bir yandan da bağırıyormuş:

-Seni beni bilmez arsız, seni! Sabah olacağını bilirsin de Sivrihisar’ın yolunu mu bilmezsin?

4.56. “Denge” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Denge” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 56’ da gösterilmiştir.

Tablo 56: Denge Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 56. incelendiğinde “Denge” fıkrasında adalet, dürüstlük ve saygı üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Her insanın kendine ait farklı özellikleri olduğunu ve buna saygı duymak gerektiğini vurgulamıştır.

Nasrettin Hoca ve Denge fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Dengesiz biri, Nasrettin Hoca ile dalga geçmek istemiş:

-Hoca Efendi, demiş. Neden bu insanların kimisi o yana kimisi bu yana gidiyor?

Hoca gevrek gevrek gülmüş:

-Bilmeyecek ne var dostum? İnsanların hepsi bir yana gitseydi dünyanın dengesi bozulurdu, demiş.

4.57. “Kadı ile Hoca” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kadı ile Hoca” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 57’ de gösterilmiştir.

Tablo 57: Kadı ile Hoca Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Saygı	1
Sorumluluk	1
Toplam	4

Tablo 57. incelendiğinde “Kadı ile Hoca” fıkrasında adalet, dürüstlük, saygı ve sorumluluk olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında bizlere eşitliğin ve ayrımcılığın olmamasını gösterir. Kim olursa olsun suçluya cezası verilmeli ve adam kayırma yapılmamalıdır. Herkes görevinin verdiği sorumluluğu layıkı ile yapmalıdır der.

Kadı ile Hoca fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, ne yaptığını bilen, uslu bir insan. Ama olan olmuş işte, sokakta bir adamla ağız dalaşı yapmış. Adam birden hırslanarak Hoca’ya bir tokat vurmuş.

Hoca da kadıya giderek adamı şikâyet etmiş. Adamı bulup getirmişler. Konuşma sırasında adamın, kadının bir ahbabı olduğu anlaşılmış.

Kadı, Hoca’ya tokat vuran adama bir akçe ceza vermiş. Adam, parayı getirmek üzere kadıdan izin istemiş ve çıkıp gitmiş.

Hoca saatlerce beklediği halde adam gelmemiş. Adamın kurnazlıkla salıverdiğini anlayan Hoca, çok içerlemiş.

Kadiya sessizce yaklaşıarak ense köküne okkalı bir tokat indirmiş.

Kadı:

-Bu ne saygısızlık, diye bağırılmış.

Hoca gayet sakin:

-Kadı Efendi, benim de işim var. Daha fazla beklemeyeceğim. Ahbabınız geldiğinde, o bir akçeyi siz alırsınız, demiş.

4.58. “Hamam Parası” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kadı ile Hoca” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 58’ de gösterilmiştir.

Tablo 58: Hamam Parası Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 58. incelendiğinde “Hamam Parası” fıkrasında adalet, dürüstlük ve sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında verilen emek kadar bir ücretin olması gerektiği emeğin değerinin karşılıksız kalmayacağını vurgulamıştır. Haksız yere para kazanırken sesiniz çıkmıyor da neden az para verilince sesiniz çıkıp emeğinizi istiyorsunuz diye sitemde bulunur.

Nasrettin Hoca ve Hamam Parası fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir gün hamama gitmiş. Üstündeki giysiler yırtık pırtıkmiş. Hamamda, Hoca’ya eski bir peştamal vermişler. Pek de ilgi göstermemişler.

Hoca yıkanıp kurulandıktan sonra, hamamdan çıkarken on akçe vermiş. O zaman hamam ücreti için on akçe çokmuş. Hamamcılar hemen izzet ikrama başlamışlar. Hoca’yı ta kapıya kadar yolcu etmişler.

Hoca, ertesi hafta hamama yeniden gitmiş. Hamamcılar hemen koşup gelmişler. Hoca’ya karşı saygılı davranmışlar. Sırmalı havlular vermişler. Hoca’yı yıkayıp temizlemişler.

Hoca, hamamdan çıkarken hamamcılara bir akçe bırakmış. Bu durum karşısında hamamcılar şaşırılmışlar, Hoca'ya, “Bu kadar hizmete böyle az para verilir mi?” demişler.

Hoca da:

-Bu bir akçeyi geçen haftanın, geçen verdiğim on akçeyi de bu haftanın hamam parasına sayın, demiş.

4.59. “Kavgalıymış” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kavgalıymış” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 59’ da gösterilmiştir.

Tablo 59: Kavgalıymış Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Saygı	1
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	4

Tablo 59. incelendiğinde “Kavgalıymış” fıkrasında saygı, dürüstlük, öz denetim ve sorumluluk olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Hoca ve karakol komutanı arasında geçen bu fıkrada Hoca kırıgın olduğu karakol komutanının cenaze namazını kıldırmak istemeyerek görevinin verdiği sorumluluğu yerine getirmez. Ne olursa olsun insanlara karşı adaletli olabilmeli, duyguları bir kenara bırakarak onların yanında olabilmeyi vurgular.

Nasrettin Hoca ve Kavgalıymış fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, Sivrihisar’da imamlık yaptığı günlerde, karakol komutanı ile kavga etmiş. Araları açılmış.

O günden sonra birbirleriyle konuşmaz olmuşlar.

Kısa bir süre sonra komutan ölmüş. Komşular, cenazeyi gömdükten sonra, mezarın başında talkın vermesi için Hoca'yı çağırmışlar.

-Gel Hoca Efendi, gel de rahmetliyle bir talkın ver, demişler.

-O, benimle kavgalıdır; sözümü dinlemez. Siz başka bir hoca bulun, demiş Hoca.

4.60. “Yas Tutuyorlar ” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Yas Tutuyorlar” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 60’ da gösterilmiştir.

Tablo 60: Yas Tutuyorlar Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Saygı	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 60. incelendiğinde “Yas Tutuyorlar” fıkrasında saygı ve öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrasında duyarlılık örneği sergilemiştir tavuğunun yasını tutan Hoca bunu civcivleri ile dolaylı yollarla bizlere anlatmıştır.

Nasrettin Hoca ve Yas Tutuyorlar fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın tavuğu kaybolmuş. Aramış taramış, bulamamış. Tavuğu, birinin aşırıldığını anlamış. Siyah bir bez parçası bularak küçük küçük kesmiş. Ortalarından delerek civcivlerin boğazına asmış.

Görenler:

-Bu civcivlerin hali ne Hoca Efendi, diye sormuşlar.

-Garipler, analarının yasını tutuyorlar.

4.61. “Oturup Yesene ” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Oturup Yesene” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 61’ de gösterilmiştir.

Tablo 61: Oturup Yesene Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Yardımseverlik	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 61. incelendiğinde “Oturup Yesene” fıkrasında yardımseverlik ve öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca ve fırıncı arasında geçen bu fıkrada Hoca’nın karnı acıkır ancak fırıncıya doğruyu söylemek yerine ona bu kadar ekmeğinin olduğunu ve ona yardım etmesi gerektiğini vurgular. Çok malın olması onun hayrının da yapılabileceğini gösterir.

Nasrettin Hoca ve Oturup Yesene fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir gün, Akşehir'den Sivrihisar'a gitmiş. Yol azığı almayı unuttuğu için, çok acıkmış. Sivrihisar'a girince, bir fırına rastlamış. Fırında taze ekmekleri görünce dayanamamış.

Fırına girip fırıncıya:

-Arkadaş, demiş, bu ekmeklerin hepsi senin mi?

Fırıncı:

-Evet, demiş.

Hoca iyice sıkılmış:

-Doğru söyle arkadaş! Hakikaten hepsi senin mi?

Fırıncı:

-Yalan söyleyecek ne var efendi? Bu ekmeklerin hepsi benim, diye konuşmuş.

Hoca hemen dilinin altındaki baklayı çıkarmış:

-Eee ne duruyorsun arkadaş? Oturup yesene!

4.62. “Testi” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Testi” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 62’ de gösterilmiştir.

Tablo 62: Testi Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Sorumluluk	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 62. incelendiğinde “Testi” fıkrasında adalet, sorumluluk ve dürüstlük olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

İş işten geçtikten sonra önlemini alsan ne olur almasan ne olur diyen Hoca aynı zamanda oğlunu haksız yere de döverek adaletsiz davranmanın yanlışlığını gösterir.

Nasrettin Hoca ve Testi fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, su getirmesi için oğlunun eline bir testi tutuşturmuş, ense köküne de birkaç tokat indirmiş.

-Hadi git, testiye kırmadan su getir, demiş.

Çocuğu gereksiz yere tokatladığını gören komşusu, Hoca'ya çıkışmış:

-Çocuk bir suç işlememiş ki Hoca efendi. Neden tokatlıyorsun?

-Komşu, demiş. İnsan önceden önlem almalı. Testiyi kırdıktan sonra dövmek neye yarar?

4.63. “Elin Eşeği” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Elin Eşeği” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 63’ de gösterilmiştir.

Tablo 63: Elin Eşeği Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Yardımseverlik	1
Dürüstlük	1
Toplam	3

Tablo 63. incelendiğinde “Elin Eşeği” fıkrasında adalet, yardımseverlik ve dürüstlük olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Küçük yaşlardan bu yana Nasrettin Hoca’nın dile getirilen bu fıkrasında, Hoca bizlere başkalarının derdini kendi derdimiz gibi görmediğimizi, hafife alıp, empati kuramadığımızı vurgular.

Elin Eşeği fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Komşulardan birinin eşeği kaybolmuş. Tüm mahalleli aramaya çıkmış. Nasrettin Hoca da eşeği arayanlar arasındaymış. Komşularla birlikte hem eşeği arıyor hem de türkü söylüyormuş. Eşeği kaybolan komşusu, bir ara Hoca’nın yanına yaklaşarak:

-Aşk olsun Hoca efendi! Eşeği türkü söyleyerek mi arıyorsun?

Hoca: El, elin eşeğini türkü söyleyerek arar komşucuğum, demiş.

4.64. “İçinde Bulunmayın da” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “İçinde Bulunmayın da” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 64’ de gösterilmiştir.

Tablo 64: İçinde Bulunmayın da Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Sorumluluk	1
Dürüstlük	1
Toplam	2

Tablo 64. incelendiğinde “İçinde Bulunmayın da” fıkrasında sorumluluk ve dürüstlük olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Nasrettin Hoca bu fıkrasında yine nüktedan bir tavırla kendisine gelen soruyu sen sorumluluklarını doğru bir şekilde yerine getir de nasıl yaparsan yap demiştir.

Nasrettin Hoca ve İçinde Bulunmayın da fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Kendini bilmezlerden biri, Nasrettin Hoca'ya sormuş:

-Hoca efendi, cenaze taşınırken tabutun neresinde bulunmak gerekir?

Hoca, adamı bir iki süzdükten sonra:

-Tabutun içinde bulunma da neresinde bulunursa bulun. Demiş.

4.65. “Sen Hiç Sopa Yemedin” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Sen Hiç Sopa Yemedin” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 65’ de gösterilmiştir.

Tablo 65: Sen Hiç Sopa Yemedin Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Adalet	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 65. incelendiğinde “Sen Hiç Sopa Yemedin” fıkrasında adalet ve öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Birine bir ceza ya da yargılama yaparken önce düşünüp, empati kurup daha sonra karşıdaki kişiyi yargılamalıyız, kendi başımıza gelse neler hissederdik diye düşünüp daha sonra kesin hükümlerde bulunmalıyız demeye getirmiştir Hoca.

Nasrettin Hoca ve Sen Hiç Sopa Yemedin fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Moğol Hakanı Timur’la Nasrettin Hoca’nın arası çok iyiymiş. Arada sırada oturur sohbet ederlermiş. Bir gün nasıl olmuşsa Timur, Hoca’ya kızmış. Adamlarını çağırarak:

-Bu adama üç bin sopa vurun, demiş.

-İnsaf hakanım, demiş Hoca. Sen ya hiç sopa yemedin ya da sayı saymasını bilmiyorsun demi.

4.66. “Hidrellez” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Hidrellez” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 66’ da gösterilmiştir.

Tablo 66: Hidrellez Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 66. incelendiğinde “Hidrellez” fıkrasında dürüstlük, öz denetim ve sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hidrellez fıkrasında yukarda belirtilen değerlerin yanı sıra okuyucuya dolaylı olarak metin içerisinde verilen değerler de mevcuttur. Hoca ve arkadaşları aralarında iş bölümü yaparlarken hepsi kendisine bir görev üstlenmiş ancak sıra Hoca’ya iş yapıyormuş gibi görünüp hiçbir iş üstlenmemeyi ifade etmiştir.

Nasrettin Hoca ve Hidrellez fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Hidrellez günü yaklaşınca, Nasrettin Hoca ile arkadaşları bir araya toplanmışlar, o gün nelere yapılacağını tartışmışlar. Herkes bir görev yüklenmiş. Hangi yemeklerin kimler tarafından yapılacağı da kararlaştırılmış.

İçlerinden biri:

-Dolma benim üstüme, demiş.

Bir başkası:

-Hindi benim üstüme.

Herkes bir yemek üstlenmiş.

-Börek benim üstüme.

-Baklava benim üstüme.

Hoca hiç ses çıkarmayınca biri sormuş:

-Hoca efendi sen ne yapacaksın?

-O yemekleri yeme görevi de benim üstüme.

4.67. “Alışverişte Görsün Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Alışverişte Görsün” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 67’ de gösterilmiştir.

Tablo 67: Alışverişte Görsün Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 67. incelendiğinde “Alışverişte Görsün” fıkrasında dürüstlük, adalet ve sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca’nın dilden dile aktarılan fıkraları arasında yer alan Dostlar bizi alışverişte görsün fıkrası atasözü olarak da kullanılmaktadır.

Hoca bu fıkrasıyla iki yüzlülüğe ve işini doğru yapmamaya vurgu yapmış aynı zamanda iş yapıyormuş gibi görünüp aslında hiçbir iş yapmamayı dile getirmiştir.

Nasrettin Hoca ve Alışverişte Görsün fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir ara, yumurta ticaretine başlamış. Dördünü beş akçeye alıp beşini beş akçeden satıyormuş. Çevresindeki dostları:

-Bu nasıl ticaret Hoca? Yumurtanın dördünü beş akçeye alıp beşini beş akçeye satıyorsun!

Hoca gülerek

-Dostlar bizi de alışverişte görsün, demiş.

4.68. “Cimri” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Cimri” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 68’ de gösterilmiştir.

Tablo 68: Cimri Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımseverlik	1
Toplam	2

Tablo 68. incelendiğinde “Cimri” fıkrasında, dürüstlük ve yardımseverlik olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Hoca’nın cimrilikle ilgili birden fazla fıkrasına rastlamaktayız. Olumsuzlukları ve karşıtlıkları gözler önüne seren Hoca bu fıkrasında cimri birinin eline düşmemeyi eğer öyle birinin eline düşerse hiçbir fayda göremeyeceğini biliyormuş.

Nasrettin Hoca ve Cimri fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca’nın tanıdıklarından biri hem çok cimri hem de boşboğazmış. Hoca ona muhtaç olmamaya çok özen göstermiş.

Hoca ile cimri bir gün pazarda karşılaşmışlar.

-Yahu Hoca, demiş. Demek parayı çok seviyorsun, bunun bir nedeni mi var?

Hoca boşboğazlığı sevmediği için kısa kesmek istemiş:

-Nedeni olmaz olur mu, dostum? Elbette bir nedeni var. O da senin gibilere muhtaç olmamak demiş.

4.69. “Sözüm Sana Değildi” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Sözüm Sana Değildi” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 69’ da gösterilmiştir.

Tablo 69: Sözüm Sana Değildi Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 69. incelendiğinde “Sözüm Sana Değildi” fıkrasında dürüstlük, öz denetim ve sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Yanlışta yanlış demek önemlidir ancak bazen korktuğumuz için doğruları söylemekten vazgeçebiliyoruz.

Nasrettin Hoca ve Sözüm Sana Değildi fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, bir gün Akşehir mezarlığında dolaşırken, kocaman bir köpeğin mezar taşlarına işediğini görmüş.

-Seni pis köpek seni diye bağırması.

Yerden bir taş alıp köpeği kovalamak istemiş.

Ama köpek hırlayıp dişlerini göstermiş ve ağır ağır Hoca'ya doğru gelmeye başlamış.

Köpekten korkan Hoca, şöyle demiş:

-Geç yiğidim geç! Sözüm sana değildi.

4.70. “İki Arşın” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “İki Arşın” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 70’ de gösterilmiştir.

Tablo 70: İki Arşın Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Toplam	2

Tablo 70. incelendiğinde “İki Arşın” fıkrasında, dürüstlük, öz denetim olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Nasrettin Hoca ve Timur arasında geçen sohbetler meşhurdur yukarıda da birçok Timur ve Nasrettin Hoca fıkrasında yer verdik. Bu fıkrada kendisi nüktedan bir tavrıyla Timur’a olan tavrını dürüstçe dile getirmiştir.

Nasrettin Hoca ve İki Arşın fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca bir gün Timur’un yanındaymış. Sohbet ederlerken Timur, beklenmedik bir soru sormuş:

-Söyle bakalım Hoca efendi, seninle eşeğin arasında ne kadar fark var?

Hoca ile Timur’un arasında iki arşın uzaklık varmış. Hoca hemen taşı gediğine koymuş:

-Sadece iki arşın hakanım, demiş.

4.71. “Sen de Haklısın” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Sen de Haklısın” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 71’ de gösterilmiştir.

Tablo 71: Sen de Haklısın Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Toplam	2

Tablo 71. incelendiğinde “Sen de Haklısın” fıkrasında, dürüstlük ve adalet olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Nasrettin Hoca orta yolu bulmak amacıyla her iki komşusu arasında çıkan tartışmada her ikisini de haklı bulmuş her zaman tek bir haklı olmayabilir.

Nasrettin Hoca ve Sen de Haklısın fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca'nın komşularından ikisi birbiriyle dargınmış. Hoca, karısı ile evde otururken bu komşularından biri gelmiş. Dargın olduğu adam hakkında bir sürü söz etmiş. Haksızlıklarını sayıp dökmüş.

-Haklı değil miyim, diye sormuş.

Hoca: Haklısın, demiş.

Sonra öteki komşusu da gelip anlatmış ve:

-Haklı değil miyim Hoca efendi, diye sormuş.

Hoca bu komşusuna da:

-Haklısın, demiş.

Hoca'nın bu davranışına karısının canı çok sıkılmış. Komşuları gittikten sonra Hoca'ya:

-Ona da haklısın dedin, buna da... İkisi de haklı olamaz ki! Sözlerini doğru bulmadım Hoca efendi, diye çıkmış. Hoca, gayet pişkince: Sen de haklısın hatun, demiş.

4.72. “Parayı Veren” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Parayı Veren” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 72’ de gösterilmiştir.

Tablo 72: Parayı Veren Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Sorumluluk	1
Toplam	3

Tablo 72. incelendiğinde “Parayı Veren” fıkrasında dürüstlük, adalet ve sorumluluk olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca'nın atasözü haline gelen fıkralarından biride Parayı veren fıkrasıdır. Hoca bu fıkrasında para ve menfaat ilişkisinin doğru orantılı olduğunu, para ile her işin hallolacağını vurgular.

Nasrettin Hoca ve Parayı Veren fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca eşeğe binmiş, pazara gidiyormuş. Çocuklar çevresini sarmışlar:

-Hoca bize düdük al, diye yalvarmışlar.

Çocuklardan biri parayı çıkarıp Hoca'ya vermiş. Bir düdük almasını rica etmiş. Bir süre sonra Hoca, pazardan dönmüş. Çocuklar koşup yeniden çevresini kuşatmışlar. Hoca, cebinden bir düdük çıkarıp parayı veren çocuğa uzatmış.

Diğer çocuklar:

-Hani bize düdük? Bize niçin almadın, diye bağırmaya başlamışlar.

Hoca bıyık altı gülerek:

-Parayı veren düdüğü çalar, demiş.

4.73. “Gönlüm Razi Olmadı” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Gönlüm Razi Olmadı” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 73’ de gösterilmiştir.

Tablo 73: Gönlüm Razi Olmadı Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Adalet	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 73. incelendiğinde “Gönlüm Razi Olmadı” fıkrasında, adalet ve sorumluluk olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Aslında Hoca kendince eşeğine iyilik yapmaya çalışmış ancak her iki şekilde de çuvalı eşeğe taşıtmış yani iyilik yapıyor gibi görünüp aslında eşeğin yükünde bir azalma olmamış.

Nasrettin Hoca ve Gönlüm Razi Olmadı fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca eşeğe binmiş, kocaman bir çuvalı da sırtına alıp pazarın yolunu tutmuş. Hoca'nın bu halini görenler, şaşkın şaşkın bakıyorlarmış. Ahbablarından biri dayanamayıp sormuş:

-Bu ne hal Hoca efendi? Eşeğe binmiş, kocaman çuvalı da sırtına almışsın. Olacak şey değil.

Hoca ciddi bir şekilde yanıt vermiş:

-Zavallı hayvan bu sıcakta hem beni hem de kocaman çuvalı nasıl taşıyın?

Gönlüm razı olmadı, arkadaş. Bari çuvalı da ben taşıyayım, dedim.

4.74. “Sana Ne?” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Sana Ne?” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 74’ de gösterilmiştir.

Tablo 74: Sana Ne? Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Toplam	2

Tablo 74. incelendiğinde “Sana Ne?” fıkrasında dürüstlük ve sorumluluk olmak üzere toplamda iki değere rastlanmıştır.

Sana Ne? Fıkrası Hoca’nın en bilinen fıkraları arasında gelir. Hoca bu fıkrasında başkasının malının mülkünün bir başkasını ilgilendirmeyeceğini söyler.

Nasrettin Hoca ve Sana Ne? fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Adamın biri kocaman bir tepsi baklava götürüyormuş. Yanındaki dostlarından biri Nasrettin Hoca’yı dürtmüş:

-Bak demiş, Kocaman tepsiyle baklava gidiyor.

-Bana ne demiş Hoca.

Dostu:

-Baklava size gidiyor Hoca efendi, deyince Hoca hemen taşı gediğine koymuş:

-Bize gidiyorsa, sana ne?

4.75. “Kusura Bakma” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kusura Bakma” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 75’ de gösterilmiştir.

Tablo 75: Kusura Bakma Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Adalet	1
Toplam	3

Tablo 75. incelendiğinde “Kusura Bakma” fıkrasında dürüstlük, sorumluluk ve adalet olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Fıkra Hoca’nın belirli bir ders verme amacı vardır fakat bunu eğlenceli bir şekilde yapmak ister. Hoca kendine ait olan eşyayı bir bakasında görür ancak onu doğrudan uyarmak yerine utanacağı şekilde yaptığı hatanın farkına varmasını sağlar.

Nasrettin Hoca ve Kusura Bakma fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca, çarşıdan eve gidiyormuş. Yolda yabancı bir adamla karşılaşmış. Bakmış, adamın sırtındaki cüppe, ayağındaki ayakkabılar ve başındaki kavuk kendisinin. Adama selam verip uzun uzun konuşmuş. Sonunda da:

-Yahu arkadaş, sahi sen kimsin, diye sormuş.

Adam:

-Birader, madem beni tanıımıyorsun, deminden beri ne konuşup duruyorsun, demiş.

Hoca:

-Kusura bakma arkadaş, giysilerini görünce seni kendim sandım da, demiş.

4.76. “Gençliğini de Bilirim” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Gençliğini de Bilirim” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 76’da gösterilmiştir.

Tablo 76: Gençliğini de Bilirim Fıkrasındaki Değerler

Fıkra Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Öz denetim	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 76. incelendiğinde “Gençliğini de Bilirim” fıkrasında dürüstlük, öz denetim ve saygı olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Hoca bu fıkrada kendi eski haliyle şimdiki halini kıyaslamış ve kendisine öz eleştiri yapmıştır. Kendine olan saygısını korumuş ancak kendini eleştirmeyi de ihmal etmemiştir.

Nasrettin Hoca ve Gençliğini de Bilirim fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca'nın Akşehir'de bir işi çıkmış. Acele gitmesi gerekiyormuş. Komşusundan atı alıp hazırlamış. Üzengiye ayağını basıp hamle etmiş. Ama ata binememiş. Biraz uğraşmışsa da binmeyi yine başaramamış.

-Ah gençlik ah, demiş.

Sonra çevreye bir göz atmış. Bakmış ki kimseler yok. Atma, Hoca efendi. Ben senin gençliğini de bilirim, demiş.

4.77. “Kuyruksuz Sıpa” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kuyruksuz Sıpa” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 77’ de gösterilmiştir.

Tablo 77: Kuyruksuz Sıpa Fıkrasındaki Değerler

Fıkrada Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımseverlik	1
Sorumluluk	1
Dostluk	1
Toplam	4

Tablo 77. incelendiğinde “Kuyruksuz Sıpa” fıkrasında dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk ve dostluk olmak üzere toplamda dört değere rastlanmıştır.

Komşusunun kötü gününde yanında olmak isteyen Hoca bir gün olur komşusunun kötü durumunun onu da etkileyeceğinin farkındadır.

Nasrettin Hoca ve Kuyruksuz Sıpa fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gece Nasrettin Hoca'nın uykusu kaçmış. Yatağın içinde değirmen taşı gibi dönmeye başlamış. Hoca'nın yatakta öteye beriye dönemsinde rahatsız olan hanımı:

-Neyin var efendi? Yatakta ne dönüp duruyorsun?

Hoca:

-Nasıl dönmeyeyim be hatun? Komşunun eşiği kuyruksuz sıpa doğurmuş.

Hoca'nın karısı:

-Komşunun eşiği kuyruksuz sipa doğurmuşsa bundan sana ne Hoca efendi, diye sormuş.

Hoca:

-Nasıl bana ne hatun? Sipa büyüyecek, komşum onunla oduna gidecek, çayirlardan geçerken çamura batacak. Adam tek başına eşiği çamurdan çıkaramayacak, bana gelecek. Hoca efendi, gel de şu eşiği çamurdan çıkaralım, diyecek. Ben o kuyruksuz eşiğin neresinden tutayım, diye karşılık vermiş.

4.78. “Kırk Yıllık Sirke” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kuyruksuz Sipa” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 78’ de gösterilmiştir.

Tablo 78: Kırk Yıllık Sirke Fıkrasındaki Değerler

Fıkarda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Sorumluluk	1
Sabır	1
Toplam	3

Tablo 78. incelendiğinde “Kırk Yıllık Sirke” fıkrasında dürüstlük, sorumluluk ve sabır olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Nasrettin Hoca’nın herkes tarafından sıkça anlatılan fıkralarından biridir Kırk Yıllık Sirke. Hoca elimizde olanları gereksiz yere dağıtırsak hiçbir zaman birikim yapamayacağımızı, sabredip birikim yapmamız gerektiğini söyler.

Nasrettin Hoca ve Kırk Yıllık Sirke fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Bir gün komşulardan biri:

-Hocam, sende kırk yıllık sirke var mı?

-Var, demiş Hoca.

-bana biraz verir misin?

-Hayır demiş veremem.

-Neden veremezsin Hoca? Bir avuç sirkeden ne çıkar?

-Hoca bıyık altı gülerek:

-Şuna baksana sirke dağıtsaydım, hiç kırk yıllık sirkem olur muydu komşucuğum?

4.79. “Ye Kürküm Ye” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Kuyruksuz Sıpa” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 79’ da gösterilmiştir.

Tablo 79: Ye Kürküm Ye Fıkrasındaki Değerler

Fıkra da Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Adalet	1
Saygı	1
Toplam	3

Tablo 79. incelendiğinde “Ye Kürküm Ye” fıkrasında dürüstlük, adalet ve saygı olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

İnsanı değerli gösteren şey aslında giydiği kıyafetler değil donanımdır Hoca bu fıkrasında itibarın giyilen kıyafetlerde olmasının doğru olmadığını anlatmaya çalışmıştır.

Nasrettin Hoca ve Ye Kürküm Ye fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Nasrettin Hoca'yı bir düğüne davet etmişler. Hoca daveti kaçırır mı? Bir iki hızlandıktan sonra kalkıp gitmiş. Ama düğün evinde hiç kimse Hoca ile ilgilenmemiş. Sofraya da davet etmemişler. Herkes kılık kıyafeti düzgün olanlarla ilgileniyormuş. Hoca'nın bu duruma canı çok sıkılmış. Hemen eve dönmüş. Yeni giysilerini giymiş. Sırtına da pahalı bir kürk almış. Sallana sallana düğün evinin yolunu tutmuş. Hoca'yı görenler hemen koluna girip baş köşeye oturtmuşlar. Önüne de en beğendiği yemekleri koymuşlar Hoca içinden, “Sizi köftehorlar. Demek ki hizmetiniz ve saygınız adama değil, onun giysilerine.” Kürkün eteğini tutup sofraya doğrulmuş. Sonra da herkesin kulağına küpe olan şu sözü söylemiş:

-Ye kürküm, ye!

4.80. “Bayram” Fıkrasında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca Hikayeleri Öztürk (2020) içerisinde yer alan “Bayram” fıkrasında geçen değerler ve bu değerlerin sıklığına ilişkin bilgiler Tablo 80’ de gösterilmiştir.

Tablo 80: Bayram Fıkrasındaki Değerler

Fıkroda Geçen Değerler	f
Dürüstlük	1
Yardımseverlik	1
Öz denetim	1
Toplam	3

Tablo 80. incelendiğinde “Bayram” fıkrasında dürüstlük, yardımseverlik ve öz denetim olmak üzere toplamda üç değere rastlanmıştır.

Kıtlık bir dönemde sırf Bayram var diye elindeki her şeyi ortaya döken insanlar yarını düşünmeden hareket ederler. Keşke her zaman birlik beraberlik olsa der Hoca.

Nasrettin Hoca ve Bayram fıkrasına aşağıda yer verilmiştir.

Kıtlık bir dönemde Nasrettin Hoca, Akşehir’in köylerinden birine gitmiş. Bakmış ki herkes istediğini yiyor içiyor; baklavalara, börekler...

Hoca, karnını doyurduktan sonra:

-Burası ne bolluk bir yermiş! Halk açlıktan kırılırken siz istediğinizi yiyorsunuz, demiş.

Köylülerden biri:

-Sen bugünün önemini bilmez misin? Bugün bayram! Varımızı yoğumuzu ortaya döktük, eğleniyoruz.

Hoca’nın ağzı tutulur mu? Hemen taşı gediğine koymuş:

-Keşke bu köyde her gün bayram olsa!

4.81. Nasrettin Hoca Fıkralarında Geçen Kök Değerlere İlişkin Bulgular

Nasrettin Hoca fıkraları, Hanımı, Timur, Köy ahalisi ve çocukları arasında geçen fıkralardır. Hoca’nın fıkralarında geçen olaylar birbirine benzerlik göstermektedir ancak verilen öğütler birbirinden farklılaşmaktadır. Nasrettin Hoca fıkralarında geçen kök değerler ve bu değerlerin fıkralarda geçme sıklıklarına ilişkin bilgiler Tablo 81’ de yer almaktadır.

NO		Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik
1	Çaylak Olmak			1	1		1		1		
2	Çiftçilik ve Hoca				1	1			1		
3	Doğuran Kazan	1		1					1		
4	Eşeğin Sözü			1	1						1
5	Dünyanın Ortası	1		1							
6	Peşin Para	1		1					1		
7	Nedeni	1		1	1				1		
8	Pamuk ve Keten				1				1		
9	Hekimlik				1		1		1		
10	Uykulu Şiir						1		1		
11	El Elin Eşeğini Türkü çağıra Çağıra Arar	1			1				1		1
12	Yular	1		1							
13	Hiç Değişmemiş			1	1				1		
14	Ödlek			1				1			1
15	Ayaklarımı Dörde Çıkarabilirim						1		1		
16	Minare						1		1		
17	Başını Pencerede Unutmasın			1			1	1			
18	Hayalin Kokusu		1	1							1

NO		Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik
19	Hırsızın Hiç Mi Suçu Yok	1		1			1		1	
20	İpe Un Sermek			1						
21	Daha Aydınlık			1	1				1	
22	Kabak			1	1		1			
23	Konmasını Öğrenememiş				1				1	
24	İpliğin Ucu	1					1	1	1	
25	Kolay Yerde									
26	Doluncaya Kadar	1		1						
27	Yüz Yıl			1			1	1		
28	Hasta Ziyareti				1		1			
29	Bahar Havası			1	1		1			
30	Kaya Parçası			1	1	1				

31	Hoca'nın Kadılığı		1				1	1			
32	Ciğeri Kim Yedi			1							
33	Yemen Kahvesi			1	1						
34	Akrabam Değil						1	1			
35	Ben Uyuyorum			1	1						
36	Benim Yerime Seni Götürür				1		1				
37	Ateş Düştüğü Zaman			1	1						
38	Allah'ın Rahmeti				1		1				
39	Söyle Bari					1	1		1		
40	Kediyi Yıkarken				1		1		1		
41	Fakirin Malı	1		1	1						
42	Bizimki de Düşünür	1			1		1				
43	Seninle de Konuşulmuyor ki			1					1		
44	Selam Söyle			1			1	1			
45	Allah'ım Sen Bilirsin	1			1			1	1		
46	Ya Tutarsa				1	1			1		
47	Buyurun Cenaze namazına			1	1				1		
48	Gidiyor	1							1		
49	Suç Bende	1		1					1		
50	Fırsat Bulamadım Ki			1	1		1				
51	Yazıklar Olsun				1	1					
52	Ördek Çorbası	1			1			1			
53	Erkek Olan			1	1						
54	Ben zaten İnecektim			1							
55	Sivrihisar'ın Yolu			1							
NO		Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatansverlik	Yardımsverlik
56	Denge	1		1			1				
57	Kadı ile Hoca	1		1			1		1		
58	Hamam Parası	1		1					1		
59	Kavgalıymış			1	1		1		1		
60	Yas Tutuyorlar				1		1				
61	Oturup Yesene				1						1
62	Testi	1		1					1		
63	Elin Eşeği	1		1							1
64	İçin de Bulunmayın da			1					1		
65	Sen Hiç Sopa Yemedin	1			1						
66	Hidrellez			1	1				1		
67	Alışverişte Görsün	1		1					1		

68	Cimri		1							1	
69	Sözüm Sana Değildi			1	1				1		
70	İki Arşın			1	1						
71	Sen de Haklısın	1		1							
72	Parayı Veren	1		1					1		
73	Gönlüm Razi Olmadı	1							1		
74	Sane ne?			1					1		
75	Kusura Bakma	1		1					1		
76	Gençliğini de Bilirim			1	1		1				
77	Kuyruksuz Sıpa		1	1					1	1	
78	Kırk Yıllık Sirke			1		1			1		
79	Ye Kürküm Ye	1		1			1				
80	Bayram			1	1					1	
81	Nasrettin Hoca Fıkraları	27	4	52	38	6	27	9	38	0	13

Tablo 81 incelendiğinde Nasrettin Hoca fıkralarında çoktan aza doğru, dürüstlük(52), öz denetim(38), sorumluluk(38), adalet(27), saygı(27), yardımseverlik(13), sevgi (9), sabır(6), dostluk(4) ve vatanseverlik(0) olmak üzere toplamda 9 değere rastlanılmış vatanseverlik değeri hiçbir fıkroda yer almamıştır. Her fıkroda farklı türlerde değerler bulunmakta olup, toplamda 214 tanedir. Nasrettin Hoca fıkraları içinde en çok dürüstlük değeri göze çarpmaktadır. Nasrettin Hoca fıkralarında vatanseverlik değeri saptanamamış olup bununla birlikte en az dostluk değeri saptanmıştı.

VI. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı Nasrettin Hoca Fıkraları'nı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelemektir. Araştırma kapsamında Öztürk (2020) tarafından yazılan Nasrettin Hoca Fıkraları isimli eserde yer alan 80 adet fıkra incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen fıkralarda kök değerler içerisinde yer alan vatanseverlik değerine rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Vatanseverlik değeri; kural ve kanunlara uyma, çalışkan olma, dayanışma içerisinde bulunma, tarihi ve doğal mirasa duyarlı olma ve toplumsal öneme değer vermedir (TTKB, 2017: 22).

Vatandaşlık ise sosyo-politik bir kimlik çeşididir. Bir devletin birey ile arasında yer alan hak, yükümlülük ve görev ilişkilerini belirleyen, demokratik yönetimin var olabilmesi için gerekli olan hukuki bağdır (Aybay ve Özbek, 2015). Modern anlamda vatandaş ve vatandaşlık kavramının toplumsal yaşamda yer alması 19. ve 20. yüzyıldadır. Vatan ve vatandaşlık kavramı ulus devletlerin ortaya çıkması ile vücut bulmuştur. Osmanlı devletinin klasik döneminde vatandaş ve vatandaşlık kavramının yerini padişah ile halk arasındaki tabiiyet kavramı üzerinden gerçekleştirmiştir (Heater, 2007). Bu dönemde bireylerin seyfiye, kalemiye ve ilmiye sınıfından hangisine dahil olduğuna veya hangi din ve milliyete mensup olduğuna bakılmamıştır (Karpata, 2009). Nasreddin Hoca'nın da bu dönemde yaşadığı düşünüldüğünde vatanseverlik kavramının fıkralarda yer almaması normaldir denilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre fıkralarda en fazla dürüstlük (52) değerinin yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Dürüstlük değeri açık, anlaşılır, doğru, güvenilir olma ve sözünde durma anlamına gelmektedir (TTKB, 2017:22). Hoca'nın fıkralarında dürüstlük değeri ön plana çıkmış, ana değer olarak ele alınmış, insanlara dürüstlüğün önemi kavratılmaya çalışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre en fazla kullanılan ikinci ve üçüncü değer öz denetim (38) ve sorumluluk (38) değeridir. Bu değerler bulgularda eşit olarak karşımıza çıkmaktadır. Öz denetim değeri bireyin davranışlarını kontrol etmesi, davranışlarının sorumluluğunu üstlenmesi, özgüvenli olması, gerektiğinde özür dilemesidir (TTKB, 2017:22). Nasrettin Hoca fıkralarında öz denetim değerini fıkra kahramanlarının öz eleştiri yapmalarında, özür dilemelerinde, empati yapmaya çalışmalarında ve kendilerini eleştirmelerinde görmek mümkündür. Sorumluluk

değeri bireyin kendisine, ailesine çevresine, ülkesine karşı sorumlu olması, sözünde durması, davranışlarında tutarlı ve güvenilir olmasıdır (TTKB, 2017:22).

Hoca fıkralarında sorumluluklarını bilen ve yerine getiren bir insan profili çizmektedir. Bir mesleği icra ederken veya bir işi yaparken üzerine düşen görevi yerine getiren Hoca'nın aksi durumda neler olacağını nüktedan bir tavırla anlattığını fıkralarda görmek mümkündür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre adalet (27) değeri en fıkralarda en fazla kullanılan dördüncü değerdir. Adalet değeri; adil olmaya dayanır ve eşit davranma, paylaşma anlamlarına gelir (TTKB, 2017:22). Fıkralarda hocanın hak kavramı karşısında duruşunun net olduğunu söylemek mümkündür. Adaleti ile ün yapan Hoca haklıya ve haksıza karşı her zaman çekinmeden açık sözlü davranmıştır. Adaleti uygulamayanlar cezalandırılmıştır.

Araştırma bulgularına göre fıkralarda saygı değeri (27) adalet değeri ile eşit oranda kullanılmıştır. Saygı değeri alçakgönüllülüğe dayanır. Empati yapma, bireye değer verme, davranışlarda aşırıya kaçmama, muhatabın özelliğine ve konumuna göre hareket etmeye dayanır (TTKB, 2017:22). Fıkralarda Nasrettin Hoca'nın kendisinden büyüklere ve küçüklere saygılı olduğunu görmek mümkündür. Bu saygı sadece birey bazında değildir. Meslek, komşuluk, ticaret, ekonomik durum gibi konularda da saygılı olmayı öğütlemektedir.

Hoca'nın fıkralarında sıkça rastladığımız değerlerden biri de yardımseverlik (13) değeridir. Yardımseverlik değeri işbirliği yapma, paylaşma, misafirperver olma ve merhamete dayanan bir değerdir (TTKB, 2017:22). Hocanın fıkralarında yardımseverlikten kaçan insanları eleştirdiğini görmek mümkündür. Eleştiriye açık bir dille yapan Hoca birlik ve beraberlik ile problemlerin çözüleceğinin altını çizer.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Nasrettin Hoca fıkralarında sevgi değerini (9) çeşitli metaforlar ve canlılar ile ortaya çıkarmakta somutlaştırmaktadır. Örneğin eşiği O'nun ayrılmaz bir parçasıdır. Eşiğini çok sever ve ona değer verir. Sevgi değeri güven, fedakarlık, merhamet, vefa ve aile birliğine önem vermeye dayanır (TTKB, 2017:22). Hayvan sevgisi, doğa sevgisi, çocuk sevgisi gibi bir çok sevgi temasını fıkralarda görmek mümkündür.

Hoca'nın fıkralarında karşımıza çıkan değerlerden biriside sabır (6) değeridir. Sabır değeri; tahammül etmeyi, beklemeyi ve azmetmeyi bilmektir (TTKB, 2017:22). Nasrettin Hoca fıkralarında sabredenlerin eninde sonunda amacına ulaşacağını vurgulamaktadır.

Araştırma bulgularında ulaşılan sonuncu değer dostluk (4) değeridir. Dostluk değeri güven üzerine kurulur anlayışa, dayanışmaya, vefaya, sadakata ve yardımlaşmaya dayanır. Nasrettin Hoca fıkralarında dostluğun önemine, güzelliğine ve gerekliliğine vurgu yapmıştır. Çıkara dayanan dostlukların çabuk bittiğine, amaca ulaşmadığına ve toplum yaşamına uygun olmadığına vurgu yapmıştır.

Nasrettin Hoca fıkralarının gerçek yaşamla ilintili olduğunu söylemek mümkündür. Fıkralarda yer alan şahıslar, mekanlar, meslekler, kurumlar gerçektir. Fıkralar yazıldıkları dönemin özelliklerini de taşımaktadır. Bu noktada incelenen Nasrettin Hoca fıkralarının dönemin değerlerini, gerçekliğini, dilini ve kültürünü günümüze aktarması açısından önemlidir. Nasrettin Hoca fıkraları sosyal bilgiler dersinde tarihi konuları öğrencilere sevdirmeye, kültürel değerleri aktarma, soyut kavramları somutlaştırma, değerleri aktarma ve dersi eğlenceli hale getirme noktasında etkili edebi ürünlerdir. Güldürürken düşündüren ve bizzat Hoca'nın yaşantısını anlatan fıkralar sosyal öğrenmenin temel olgusu olan değerlerin aktarımında önemlidir.

5.2. Öneriler

- Nasrettin Hoca fıkraları Sosyal Bilgiler dersi dışındaki branşların değer öğretiminde kullanılabilir.
- Bu araştırmada Nasrettin Hoca fıkraları kök değerler açısından incelenmiştir. Nasrettin Hoca fıkraları öğretim programlarında yer alan diğer değerler noktasında incelenebilir.
- Nasrettin Hoca fıkraları görsel unsurlar ile desteklenerek değerlerin öğrenilmesinde kalıcılığın artırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açık, Ü. (2014). *6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çocuk edebiyatı ürünlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akpınar, B. (2007). *Sivas fıkraları (yapı, işlev, bağlam)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Aranlı, S., Ymanoğlu, E. A., Ymanoğlu, S., ve Yıldırım, E. (2023). Okulda değerler eğitimi. *Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences (Joshas)*, 9(64), 2833-2837.
- Arıcı, A. F. (2018). Eğitsel yönleriyle Nasreddin Hoca fıkraları: bir içerik analizi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 602-621.
- Arslan, M. ve Paçacıoğlu, B. (1996). *Letâ'if-i Hoca Nasreddin*. Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.
- Artun, E. (2013). *Çukurova yerel fıkra tiplerinin Türk fıkra anlatma geleneğindeki yeri*. VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Basılmamış Bildiri Metni, 1, 24.
- Avcı, R.M. (2021). *İmam Hatip liseleri öğretmenlerinin mesnevi temelli değerler eğitimi ve uygulamaları üzerine bir araştırma (Amasya ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Aybay, R. ve Özbek, N. (2015) *Vatandaşlık hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, M. Z., ve Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi: yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Aydın, M. Z. ve Güzel, H. ve Tanrıverdi, M. Z. (2013). *Değerler eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi*. I. Ulusal Değerler Eğitim Kongresi Bildiri Metni.
- Balat, G. U. (2004). Çocuklar ve değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 41, 18-20.
- Beldağ, A., ve Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: nitel bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 953-981.
- Binici, H. (2022). *Değer eğitiminin değer kazandırmaya etkileri*.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye’deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies*, 9(2), 429-436.
- Coşkun, N. Ç., ve Kırmızı, Ö. (2016). Mersin yöresinden mahallî bir fıkra tipi örneği: Erdemlili Mudahhar. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 31(31), 27-42.
- Çakıroğlu, A. (2013). *Değerler etkisinde korku kültürünün etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çelik, Ç. (2020). *İlkokul kademesinde uygulanan değerler eğitimi programının sınıf öğretmenleri, okul psikolojik danışmanları ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi: tek durumlu bir örnek olay çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çınar, A. (2009). Nasreddin Hoca ve mizah. *İstanbul: Temrin Dergisi Nasreddin Hoca Özel Sayısı*.
- Çoban, V. (2014). Mahallî fıkra tiplerimizden Yolyemez Nazmi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 96-107.
- Demir, S. B., ve Akengin, H. (2014). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirutku, K. (2017). Değerlerin edinilmesinde ailenin rolü. *Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*.

- Doğanay, A. (2006). *Değerler eğitimi Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dolmaz, M. (2018). Kitap inceleme: Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 1-8
- Dönmez, C., ve Yazıcı, K. (2008). *T. C. İnkılap tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Duman, T.M. (2019). *Değerler eğitimi ve söz varlığı açısından Bektaşî Fıkraları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Duymaz, A. (1997). Türkmen fıkra tıpı kemine ve Nasreddin Hoca. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 223-233.
- Eker, G. Ö. (2009). *İnsan kültür mizah*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ekşi, H. ve Ersoy, F. (2020). Karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen. H. Ekşi ve A. Katılmış (Editörler). *Karakter ve Değer Eğitimi*. (215-227). Ankara: Nobel Yayınları
- Ersoy, E. (2012). *Değer farklılaşmalarının sosyolojik boyutu*. İstanbul: Kumsaati Yayınları.
- Gülmüş, R. (2015). *İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Güzel, A ve Torun, A. (2003). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Basım Yayın
- Heater, D. (2007). *Yurttaşlığın kısa tarihi*. Üst, D.M. (çeviren). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kalaycı, M. (2018). *Hikâyât-I Hoca Nasreddîn*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kalaycı, M. (2021). Nasreddin Hoca fıkralarında şahıs kadrosu. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (4), 251-261.

- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145.
- Kan, Ç. (2022). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerler eğitiminde yaşanan sorunlar: bir meta-sentez çalışması. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(02), 47-60.
- Kanat, D.N. (2017). *Mizah teorileri bağlamında Bektaşî fıkraları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karpat, K. (2009). *Osmanlı'dan günümüze kimlik ve ideoloji*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Kenan, S. (2009). Modern eğitimde kaybolan nokta: değerler eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 259-295.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Körükçü, M (2021). Social studies teachers views on values education in the covid-19 pandemic process. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, (6)15,1366–1389.
- Lickona, T. (1993). The return of character education. *Educational Leadership*, 51(3), 6-11.
- Meb (2018). Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler öğretim programı. Ankara: Meb.
- Meb (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı* (4-5 ve 6-7). [Http://Ttkb.Meb.Gov.Tr/Program2.aspx](http://Ttkb.Meb.Gov.Tr/Program2.aspx) Adresinden 02.06.2023 Tarihinde İndirilmiştir.
- Meb (2022). Değerler Eğitimi Etkinlik Kitabı, <https://Ogm.Meb.Gov.Tr/Www/Genel-Mudurlugumuzce-Hazirlanan-Degerler-Egitimi-Etkinlik-Kitabi-Yayimlandi/Icerik/1665> Sayfasından Erişilmiştir.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Ocak, Y. A. (1991). Nasreddin Hoca'nın yaşadığı sosyal çevre ve *din öğretimi Dergisi*, sy. 29, s 11-17.

- Özçelik, M. (2015), *Nasreddin Hoca*, İstanbul: Nar Yayınları.
- Özdemir, N. (2010). Mizah, eleştirel düşünce ve bilgelik: Nasreddin Hoca. *Milli Folklor Dergisi* 87, 27-40
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-240.
- Özer, H. (2016). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özkan, İ. (1982). *Nasreddin Hoca'nın tarihi şahsiyeti ve fıkraları üzerine bir araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15) 173-182.
- Öztürk, C., Keskin, S. C. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Poyraz, H. (2004). Değerler Nasıl Oluşur ?. 26. *Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu, İstanbul*.
- Sakaoğlu S. ve Alptekin A. B. (2014). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1992). *Türk fıkraları ve Nasreddin Hoca*. (24. basım). Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Sakaoğlu, S. (2013). Geleneksel fıkra-modern fıkra. *Milli Folklor*, 25(97).
- Sarıçam, İ. (2023). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan tarih ile ilgili kazanımlar üzerinden incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Nevşehir.

- Sayan, Y. E., ve Günel, M. E. (2023). Nurullah Genç'in "Omuzlarımda Dünya" isimli hâtırat eserinde değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 953-980.
- Selvi, C. (2021). *Âşık Veysel de vatan kavramının anlambilim çözümlemesi*. Presented At The VIII. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu, Niğde.
- Soysal, İ. (1985). İletişim inkılabı ve milli kültür, *Erdem Dergisi*, 1(1).
- Sömen, T., ve Göksu, M. M. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde sözlü ve yazılı edebi ürünleri kullanmaları durumu. *Electronic Turkish Studies*, 12(18).
- Şeker, M. (2020). *7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şişman, B. (2010). Nasreddin Hoca fıkralarındaki şahısların sosyal statülerine göre sınıflandırılması ve değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28(28), 131-150.
- Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine, https://Uskudar.Meb.Gov.Tr/Meb_Iys_Dosyalar/2017_08/24010456_Myfredat_Tanytym_Kitapyy.Pdf Sayfasından Erişilmiştir.
- Tokcan, H. (2016). *Sosyal Bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Tokmakçioğlu, E. ve Kabacalı, A. (1991). *Bütün yönleriyle Nasreddin Hoca hayatı kişiliği fıkraları*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254.
- Turgut, K. B. (2020). Değerler eğitimi yaklaşım ve uygulamaları. H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.). *Karakter ve değer eğitimi içinde*. (95-112). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tutal, Ö. (2022). Eğitim ve Değerler., Tural, Ö ve Kartal, B. (Editörler). *Farklı disiplinlerin perspektifinden değerler*. Birinci Baskı. Ankara. Sonçağ Yayıncılık, ss. 1-20.

- Uluçay, M. (2018). Nasreddin Hoca lâtifelerinin tarihsel gerçekliği ve yorumlanması meselesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 201-209.
- Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitim* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Karakter ve değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi, eğitimde yeni ufuklar*. Ankara: Akçağ Basım Yayım.
- Yazar, T. ve Lala, Ö. (2020). Değerlerin kaynakları ve temelleri. H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.). *Karakter ve değer eğitimi içinde*. (27-52). Ankara: Nobel Yayınları.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 24 (1), 209-223.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği araştırma ve inceleme yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, G.S. (2019). *Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: değer içselleştirme*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yiğittir, S., ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.
- Yüce, Kemal (1987). Saltuk-Name'de tarih, din v efsanevi unsurlar. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

